



ЛЕМКІВСЬКИЙ КАЛЕНДАР

2000

Фундація дослідження Лемківщини у Львові
Комітет Лемківської церкви святих Володимира і Ольги
(Шевченківський гай, Львів)

Бібліотека Лемківщини,
Число 20

**ЛЕМКІВСЬКИЙ КАЛЕНДАР
НА 2000 РІК**

Львів, 1999

Упорядник: Іван Красовський

Редколегія: Петро Когут, Дмитро Солинко, Ярослав Швягla

На обкладинці: «Вертець» — сценка народження Ісуса у виконанні учнів Калуських шкіл (гурт «Краєзнавець») та дошкільнят («Лемчатко»).

Керівник О.Ліщинська

Фото В. Ліщинського

Друк офсетний. Папір офсетний. Тираж 500 екз.
224 сторінки.

© Лемківський календар 2000

Зміст

Дорогий Читачу!	9
Церковний календар на 2000 рік	11
Історичний календар на 2000 рік	24
Пасхалія до 2010 року (за новим стилем)	36
<i>Василь Хомик</i>	
Молитва	37
<i>Іван Головчак</i>	
З Новим Роком, лемки!	38
2000 років – шлях до торжества християнства	40
<i>о.Степан Рисай</i>	
Да будуть всі єдино	46
<i>Іван Красовський</i>	
З історії християнства на Лемківщині	47
Церкви на Лемківщині	54
ПЕРЕГОРТАЮЧІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ	
<i>Михайло Костик</i>	
Історична спадщина наших предків	57
<i>Орест Гойняк</i>	
Пам'ятто пам'ять збережемо	62
<i>Степан Ковальчук</i>	
Лемківщина в науковій спадщині	65
академіка Степана Рудницького	
<i>Володимир Шуркало</i>	
Українське питання в Польщі після 1944 р.	
Переселення українців	67
В авангарді боротьби за єдність лемків.	
(Товариству «Лемківщина» в Калуші - 10 років)	70
<i>Степан Макарик</i>	
Вихідці з Лемківщини – в українському спорті	76
<i>Михайло Крупа</i>	
Репедь	80
<i>Ярослав Дуда</i>	
Мое рідне село Сквіртне	84

<i>Т.Пасічинський</i>	
Пропагандист мистецтва лемківської пісні і танцю	
(про артиста-співака Андрія Теглого)	90
<i>Митець високого польоту – Йосиф Ярема</i>	91
<i>Андрій Козюк</i>	
Лемківський різьбяр Андрій Красівський	92
З ЖИТТЯ ФУНДАЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ	
<i>Фундація дослідження Лемківщини у Львові</i>	
(з історичної хроніки 1991-1999 років)	94
<i>В.Дошнянський</i>	
Науковий «круглий стіл» з дискусії про історію	
Лемківщини (Львів, 1990) (до 10-річчя)	104
<i>Іван Красовський</i>	
Запалала в Україні “Лемківська Ватра”	112
<i>Петро Когут</i>	
Русала в Зинранові	117
ВОНИ ЛЮБИЛИ РІДНУ ЛЕМКІВЩИНУ	
<i>Вербицький Михайло</i>	
(до 185-річчя народження і 130-річчя смерті)	119
<i>Бірецький Іван</i> (до 185-річчя народження)	120
<i>П.Когут</i>	
Проф. Тит Мишковський (до 140-ліття народження)	121
Проф. Тит Мишковський	
Південно-західна етнографічна границя Галицької Русі	123
<i>Полянський Костянтин</i> (до 125-ліття народження)	131
<i>Налисник Юліян</i> (до 110-ліття народження і 40-ліття смерті)	132
<i>Чернецький Василь</i> (до 100-ліття смерті)	133
<i>Кіт Андрій</i> (до 100-ліття народження)	134
<i>Желем Іван</i> (до 75-річчя народження)	134
<i>Полянський Ярослав</i> (до 70-ліття народження)	136
<i>Богдан Тиміш Рубчак</i>	
Поетові, що на вишні жив	138

ТВОРЦІ СЛАВИ ЛЕМКІВСЬКОЇ	
Церковний діяч і славний митець Дмитро Блажейовський	
(до 90-річчя народження)	140
<i>Син Лемківщини Володимир Ярема – Патріарх УПАЦ</i>	141
(до 85-річчя з дня народження)	
Визначному діячеві на лемківській ниві	
Олегові Іванусіву - перших 65!	142
<i>Василь Хомик</i>	
До лемків	144
СЕЛА, ПРО ЯКІ Лише Пам'ять Збереглася..	
<i>Михайло Костик</i>	
Про Лемківщину рідну трішки розповім	145
<i>Іван Красовський</i>	
Лемківщина. Втрачене багатство	150
<i>Волосате</i>	159
<i>Вислік Великий</i>	161
Спалене вогнем, залите людською кров'ю	
село Завадка Морохівська	162
<i>Климківка</i>	163
<i>Королик Волоський</i>	165
<i>Поляни Суровичні</i>	167
<i>Іван Мердак</i>	
Із славного, древнього села Райського	
не залишилось нічого	168
<i>Рудавка Риманівська</i>	170
<i>Тарнавка</i>	171
<i>Шкляри</i>	171
<i>Михайло Крупа</i>	
З болем у серці до тебе Лемківщино	172
НАШІ ЮВІЛЯРИ	
<i>Анна Дзінзьо</i>	
Заслужений охоронець природи (Миколі Крупецю – 80)	175

Іван Головчак	
Іванові Сеньку (до 80-річчя від дня його народження)	177
Іван Сенько	
Били собі два парічки	178
У його руках найбільше багатство людей - здоров'я (до 75-річчя з дня народження Володимира Масляка)	180
Роксоляна Яремкевич	
Педагог і супільній діяч Іван Щерба (до 75-річчя від дня народження)	181
Роман Одрехівський	
Визначний митець (до 70-річчя з дня народження майстра різьби по дереву Степана Орисика)	184
Збирачеві дорогих перлин історії та культури Ігореві Дуді (з нагоди його 60-річчя)	186
Активіст на лемківській культурній ниві (Богданові Тихому - перших 50 років!)	188
НА ЛІТЕРАТУРНІЙ НИВІ	
Іван Красовський	
Лемківські народні колядки	190
Василь Хомик	
Вертец у Карпатах (народне дійство у 3-х діях)	195
Стефан Кичура	
Злім за добре платят	205
Марія Стаків	
Данина гора (оповідання)	210
Тетяна Іванчук	
Де сонцем мрія оповита...	215
Ог Сянока до Криниці	217
Слова Б.Тихого, музика І.Миськіва	
Кто ма замір ся женити	218
Посміймосья трішки	220
Звернення до читачів	222

До "Лемківського календаря-2000" додається брошура –
праця О.Торонського "Русини-Лемки"

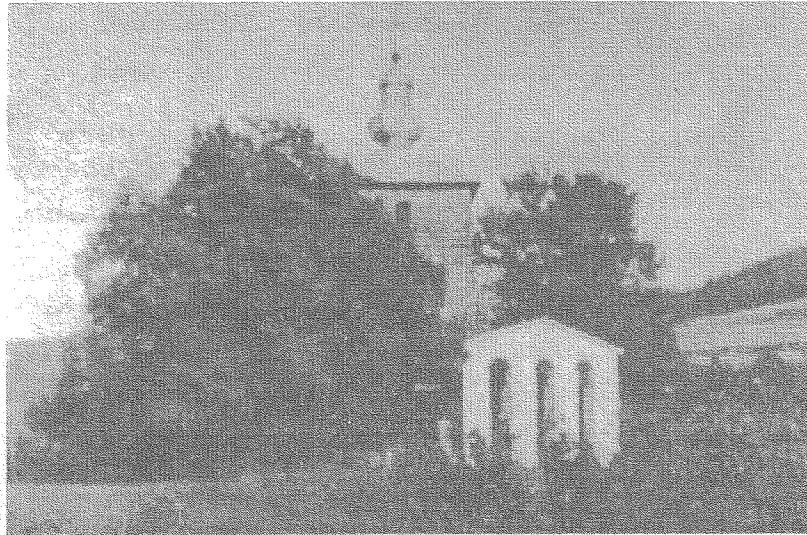
ДОРОГИЙ ЧИТАЧУ!

Перегортаючи оцей, сьомий по черзі «Лемківський календар», Ти, без сумніву, відчуєш справжнє задоволення. Адже цей календар завершує друге тисячоліття Християнської ери і відкриває Тобі двері не лише до нового ХХІ століття, але й до нового III-го тисячоліття.

Подумай, яка ж неповторима радість жити людині не лише у двох століттях, але й у двох тисячоліттях! Нехай не гнітять нас тимчасові труднощі. Окремі «добри сусіди» гнобили нас на протязі цілих сторіч. Зрозуміло, що не можна вимагати від Долі раптового благополуччя. Не забуваймо, що ми останні роки все ж живем у Вільній Україні і лише в тих умовах мали змогу створити товариство «Лемківщина», Фундацію дослідження Лемківщини, збудувати Лемківську церкву, здійснити у 1991-1999 роках видання цілого циклу лемкознавчої літератури. А чи втішались би ми усім сказаним не було Вільної України? Любимо й оберігаймо її, бо як втратимо... Не дай Боже!

Редколегія «Лемківського календаря», правління Фундації дослідження Лемківщини та Комітет церкви святих Володимира і Ольги сердечно поздоровляють всіх Вас, Дорогі Читачі, з нагоди великого ювілею - 2000-річчям народження Ісуса Христа.

Нехай благодать Спасителя ніколи на залишить Вас.



*Церква Різдва Пресвятої Богородиці 1880 року
в с. Дошино на Сяніччині. У 1947 р. село було спалене,
церква збереглася.
У середині 50-х рр. розібрана полонами для будівництва
«Народного дому» в польському селі Любатова. Іконостас
перевезений до історичного музею у м. Сяноці.*

СІЧЕНЬ

Сб 1 19 Боніфатій мч.
Пн 2 20 Н. перед Різдвом, св. Отців (передпр. Р.Хр.)
31, Гл. Ев. 9

Пн 3 21 Юліяни мчц.
Вт 4 22 Анастасій вакмич.
Ср 5 23 10 мучеників у Криті
Чт 6 24 Навечір'я Різдва Христового (піст), Євгеній мчц.
Пт 7 25 РІЗДВО ХРИСТОВЕ
Сб 8 26 Собор Пресвятої Богородиці, Йосифа Обручника
Пн 9 27 Н. по Різдві, св. Первомч. Стефана

32, Гл. 7, Ев. 10

Пн 10 28 20 000 мучч. у Нікомидії
Вт 11 29 14 000 дітей үбитих у Вифлеємі, Маркела прп.
Ср 12 30 Анісій мчц.
Чт 13 31 Меланій прп., (віддання Різдва Христового)
Пт 14 1 Оврізання Г.Н.Л.Х., Василія Великого
Сб 15 2 Сильвестра св. (передпразд. Богоявлення)
Пн 16 3 Н. перед Богоявл., Малахій прор.

33, Гл. 8, Ев. 11

Пн 17 4 Собор 70 Апостолів, Теоктиста прп.
Вт 18 5 Навечір'я Богоявл. (піст), Теопомпта та Теони мчч.
Ср 19 6 БОГОЯВЛЕННЯ ГОСПОДНІЄ
Чт 20 7 +Собор, Св. Івана Хрестителя
Пт 21 8 Юрія Хозевіта, Домініка прп., Єміліяна ісп.
Сб 22 9 Попієвкта мч.
Пн 23 10 Н. по Богоявленню, Маркіяна прп.

34, Гл. 1, Ев. 1

Пн 24 11 +Теодосія Великого прп.
Вт 25 12 Татіанни мчц.
Ср 26 13 Ерміла і Стратоніка мчч.
Чт 27 14 Отців үбитих у Синаї і Ратті, Ніни
(віддан. Богоявл.)
Пт 28 15 Павла Тив., Івана Кущника прпн.
Сб 29 16 Поклін сковам св. Ап. Петра
Пн 30 17 Анатолія Великого прп.

35, Гл. 2, Ев. 2

Пн 31 18 Атанасія і Кирила свв.

ЛЮТИЙ

- Вт 1 19 Макарія Єгипетського прп.
 Ср 2 20 +Євтилія Великого прп.
 Чг 3 21 Максима ісп. прп., Євгенія, Валеріяна й ін. мчч.
 Пт 4 22 Тимотея ап., Анастасія Пересякого прпич.
 Сб 5 23 Климентга свящнч., Агатангела мч.
 Нд 6 24 Ксентій Римлянки прп., Оксани

36. Гл. 3, Ев. 3

- Пн 7 25 +Григорія Богослова, св.
 Вт 8 26 Ксенофонтга, Марії, Аркадія, Івана прпп.
 Ср 9 27 +Перен. мощів св. Івана Золотоустого
 Чг 10 28 Єфима Сірійця прп.
 Пт 11 29 Перенесення мощів свящнч. Ігнатія Богоносця
 Сб 12 30 Трьох Святителів, Іполита свящнч.
 Нд 13 31 Н. Закхея, Кира й Івана безсрібників

37. Гл. 4, Ев. 4

- Пн 14 1 Трифана мч., (передпразд. Стрітення)
 Вт 15 2 СТРІТЕННЯ ГОСПОДНЄ
 Ср 16 3 Симеона прав. й Дінні прор.
 Чг 17 4 Ісидора Пелюз. прп.
 Пт 18 5 Агафії мчч.
 Сб 19 6 Вуїкола прп., Сільvana свящнч.
 Нд 20 7 Митаря і фарисея, Партенія прп.

Гл. 5, Ев. 5

- Пн 21 8 Теодора Стратилата, вакмч., Захарій прор.
 Вт 22 9 Никифора мч., (віддання Стрітення)
 Ср 23 10 Харлампія мч.
 Чг 24 11 Власія свящнч.
 Пт 25 12 Мелетія св.
 Сб 26 13 Мартиніяна прп.
 Нд 27 14 Блудного сина, +Кирила рівноап.

Гл. 6, Ев. 6

- Пн 28 15 Омнісима ап.
 Вт 29 16 Памфіла й Порфирія мчч.

БЕРЕЗЕНЬ

- Ср 1 17 Теодора Тирона, Маріянни мчч.
 Чт 2 18 Льва св., папи Римського
 Пт 3 19 Архіппа ап.
 Сб 4 20 Заупокій субота, Льва прп., еп. Катанського
 Нд 5 21 М'ясопусна, Тимотея і Євстатія прп.

Гл. 7, Ев. 7

- Пн 6 22 Знайдення мощів мчч. в Євгенії
 Вт 7 23 Полікарпа свящнч.
 Ср 8 24 +1-е і 2-е знайдення голови св. Івана Хрестителя
 Чт 9 25 Таракія св.
 Пт 10 26 Порфирія св.
 Сб 11 27 Прокопія Декаполіта прп. ісп.
 Нд 12 28 Сиропусна, Василія прп. ісповідника

Гл. 8, Ев. 8

- Пн 13 29 Поч. Вел. Посту, Касіяна прп.
 Вт 14 1 Євдокій, Антоній мчц.
 Ср 15 2 Теодота свящнч., (Богдана)
 Чг 16 3 Євстропія, Клеоніка й Василіска мчч.
 Пт 17 4 Герасима прп., Павла і Юліані мчч.
 Сб 18 5 Конона мч.
 Нд 19 6 1 Посту. Православія, 42 мчч. Аморійських

Гл. 1, Ев. 9

- Пн 20 7 Василія, Єфрема, Євгенія й ін. свящнч.
 Вт 21 8 Теофілакта прп. ісп.
 Ср 22 9 40 мчч. в Севастійському озері
 Чг 23 10 Кондрата мчч., Галини
 Пт 24 11 Софонія св., патр. Єрусалимського
 Сб 25 12 Заупокійна субота, Теофана прп., Григорія св.
 Нд 26 13 2 Посту. Перенесення мощів св. Никифора

Гл. 2, Ев. 10

- Пн 27 14 Бенедикта прп., Ростислава кн.
 Вт 28 15 Агапія й ін. мчч.
 Ср 29 16 Савина і Папи мчч.
 Чг 30 17 Олексія прп.
 Пт 31 18 Кирила св., архієп. Єрусалимського

КВІТЕНЬ

Св. 1 19 Заупокійна субота, Хризанта і Дарії мчч.
Пд. 2 20 3 Посту, Хрестопоклінна

Г. 3, Єв. 11

Пн. 3 21 Якова прп., Любомира
Вт. 4 22 Василія свящнч.
Ср. 5 23 Никона прплич., Лідії мчч.
Чт. 6 24 Захарії прп., (передпраздн Благовіщення)
Пт. 7 25 **БЛАГОВІЩЕННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ**
Св. 8 26 Собор Арх. Гавриїла, (віддання Благовіщення)
Пд. 9 27 4 Посту, Матрони мчч., Матрі

Г. 4, Єв. 1

Пн. 10 28 Іларіона прп., Стефана Чудотворця
Вт. 11 29 Марка прп., Кирила й ін. мчч.
Ср. 12 30 Івана Літвичинка прп., (поклони)
Чт. 13 31 Іпатія прп.
Пт. 14 1 Марії Єгипетської прп.
Св. 15 2 Акафістова тутога, Титага чудотворця прп.
Пд. 16 3 5 Посту, Микити ісп. прп.

Г. 5, Єв. 2

Пн. 17 4 Йосифа піснописця і Юрія прп.
Вт. 18 5 Теодула, Агатопода й ін. мчч.
Ср. 19 6 +Методія рівноап., Євтихія ск.
Чт. 20 7 Юрія прп.
Пт. 21 8 Йордана й ін. ап.
Св. 22 9 Лазарева субота, Євпсихія мч.
Пд. 23 10 Квітна нед., вхід Господній в Єрусалим

Г. 6, Єв. 3

Пн. 24 11 Антипи свящнч.
Вт. 25 12 Василія прп. Ісп.
Ср. 26 13 Артемона свящнч. й ін.
Чт. 27 14 Великий Четвер, (страсті)
Пт. 28 15 Велика П'ятниця, (плащаниця)
Св. 29 16 Велика Субота, Ірини й ін. мчч.
Пд. 30 17 **ВОСКРЕСІННЯ ХРИСТОВЕ, ПАСХА**

ТРАВЕНЬ

Пн. 1 18 Світлани Понеділок, Івана прп.
Вт. 2 19 Світлани Вівторок, Івана Старопечерника прп.
Ср. 3 20 Теодора Трохини прп.
Чт. 4 21 Янтарія свящнч. та ін. мчч.
Пт. 5 22 Теодора Синеота прп., Віталія
Св. 6 23 +Св. вакич. Юрія Побідоносця
Пд. 7 24 Толина, Савин Стратилата мч.

Г. 1, Єв. 1

Пн. 8 25 +Марка апостола і євангелиста
Вт. 9 26 Василія свящнч.
Ср. 10 27 Симеона свящнч., Стефана прп.
Чт. 11 28 Кирила ск. й ін. мчч.
Пт. 12 29 9 мчч. у Кізії, Мелінона прп.
Св. 13 30 +Якова ап., брата св. Івана Богослова
Пд. 14 1 Мироносиць, Еремії прп., Тамари

Г. 2, Єв. 3

Пн. 15 2 Атанасія Великого прп.
Вт. 16 3 +Теодосія Печерського, Тимотея й Маври мчч.
Ср. 17 4 Пелагеї мчч.
Чт. 18 5 Ірини мчч., Никифора прп.
Пт. 19 6 Йова Многострадального
Св. 20 7 Поява Чесного Хреста в Єрусалимі, Акакія мч.
Пд. 21 8 Розслабленого, +Св. Івана Богослова

Г. 3, Єв. 4

Пн. 22 9 +Перенесення мощів ск. Миколая Чудотворця
Вт. 23 10 +Симона Зилота ап.
Ср. 24 11 +Кирила і Методія скв., (середа переполовинення)
Чт. 25 12 Епіфанія і Германа скв.
Пт. 26 13 Гликерій мчч.
Св. 27 14 Ісидора мч.
Пд. 28 15 Самарянки, Паходів Великого прп.

Г. 4, Єв. 7

Пн. 29 16 Теодора Освященного прп.
Вт. 30 17 Андроніка ап. й ін.
Ср. 31 18 Теодота мч., (Богдана)

ЧЕРВЕНЬ

Чт	1	19	Патрікія свящніч. й ін.
Пт	2	20	Талалея мч.
Сб	3	21	+Константина й Олени рівноан.
Нд	4	22	<u>Сліпородженого, Василіска мч.</u>

Гл. 5, Ев. 8

Пн	5	23	Михаїла прп. ісп.
Вт	6	24	Симеона Дивногорця прп.
Ср	7	25	+З-є знайд. Гол. Ів. Хр., (віддання Воскресіння)
Чт	8	26	ВОЗНЕСІННЯ ГОСПОДНЄ
Пт	9	27	Терапонта свящніч.
Сб	10	28	Микити прп.
Нд	11	29	<u>Св. Отців, Теодозії прпмч.</u>

Гл. 6, Ев. 10

Пн	12	30	Ісаакія Далматського прп.
Вт	13	31	Єрмія ап., Єрмей мч. 2, Гл. 1, Ев. 2
Ср	14	1	Юстинія мч., Агапита прп.
Чт	15	2	Никифора ісп. св.
Пт	16	3	Лукіліяна мч., (віддання Вознесіння)
Сб	17	4	Заупокійна субота, Митрофана св.
Нд	18	5	<u>Зіслання Св. Духа, П'ятидесятниця</u>

Гл. 7, Ев. 9

Пн	19	6	Святого Духа, Пресвятої Тройці
Вт	20	7	Теодота свящніч., (Богдана)
Ср	21	8	Перен. мощ. Теодора Стратилата вакич.
Чт	22	9	Кирила св., Мартий ін.
Пт	23	10	Тимотея свящніч.
Сб	24	11	+Вартоломея і Варнави, (віддання П'ятидесятниці)
Нд	25	12	<u>Всіх святих. Онуфрія Вел.</u>

1. Гл. 8, Ев. 1

Пн	26	13	Поч. Петрового посту, Акиліни мчц.
Вт	27	14	Еліссея прор., Методія свт., патрію Царгород.
Ср	28	15	Амоса прор., Ероніма прп.
Чт	29	16	+Пресвятої Євхаристії, (на нед.)
Пт	30	17	Мануїла й ін. мчч., Іпатія прп.

ЛІПЕНЬ

Сб	1	18	Леонтія й ін. мчч.
Нд	2	19	<u>+Юди ап., брата Господнього</u>

2. Гл. 1, Ев. 2

Пн	3	20	Методія свящніч.
Вт	4	21	Юліана мч., Терентія свящніч.
Ср	5	22	Зинона і Зіни мчч.
Чт	6	23	Агріппини мчч., (віддан. Пресв. Євхаристії)
Пт	7	24	Різдво Ів.Хрестителя, +Христо Чоловіколюця, (на нед.)
Сб	8	25	Сострадання Пресвятої Богородиці
Нд	8	26	<u>Давида Солунського прп.</u>

3. Гл. 2, Ев. 3

Пн	10	27	Самсона прп.
Вт	11	28	Перен. мощів Кира і Йвана безсрібників
Ср	12	29	Святих Верх. Апостолів Петра і Павла
Чт	13	30	+Собор 12-ох апостолів
Пт	14	1	Косми і Дам'яна безсрібників
Сб	15	2	Положення чесної ризи Пресв. Богородиці
Нд	16	3	<u>Всіх святих українського народу</u>

4. Гл. 3, Ев. 4

Пн	17	4	Андрея Критського, Марти прп.
Вт	18	5	+Атанасія Атонського прп.
Ср	19	6	Сіоня Великого прп., Валентина мч.
Чт	20	7	Томи з Малеї прп., Акакія прп.
Пт	21	8	Прокопія вакич.
Сб	22	9	Панкратія свящніч.
Нд	23	10	<u>+Антонія Печерського прп.</u>

5. Гл. 4, Ев. 5

Пн	24	11	+Блаженної кн. Ольги, Євфимії мчц.
Вт	25	12	Прокла й Іларія мчч.
Ср	26	13	Собор арх. Гавріїла, Стефана прп., Юліана св.
Чт	27	14	Акнай ап., Онисима прп.
Пт	28	15	+Св. кн. Володимира Вел., у хрець. Васила
Сб	29	16	Атеногена свящніч., і 10-х його учнів
Нд	30	17	<u>Марини вакичц.</u>

6. Гл. 5, Ев. 6

Пн	31	18	Якінта й Єміліана мчч.
----	----	----	------------------------

СЕРПЕНЬ

Вт	1	19	Макрінні прп., сестри св. Василія Вел., Дія прп.
Ср	2	20	+Св. пророка Іллі
Чт	3	21	Симеона й Івана прпн., Єзекіїла прор.
Пт	4	22	Марії Магдалини рівноап., Фоки свящич.
Сб	5	23	Трофима, Теофіла й ін. мчч.
Нд	6	24	+Св. мчч. Бориса і Гліба

7. Гл. 6, Єв. 7

Пн	7	25	+Успення св. Анна, матері Преч. Діви Марії
Вт	8	26	Ермолая свящич., Параскеви прпмчц., Мирослави
Ср	9	27	+Пантелеймона влакч., Климента архієп. Охридського
Чт	10	28	Прохора, Никанора й ін. апп.
Пт	11	29	Калинника мч., Євстахія мч.
Сб	12	30	Синані Силуана й ін. апп.
Нд	13	31	<u>Євдокія</u> прав.. (передпр. Пох. Ч. Хр.)

8. Гл. 7, Єв. 8

Ін	14	1	Поч. Успн. Посту. +Походж. Ч Хреста, Макавейв
Вт	15	2	Перен. Моць. Стефана первоіч.
Ср	16	3	Ісаакія, Далмата, Фавста прпн.
Чт	17	4	7. мчч. Ефеських, Євдокії прпмчц.
Пт	18	5	Євсигнія мч. (передпразд. Преображення)
Сб	19	6	ПРЕОБРАЖЕННЯ ГОСПОДНЕ
Нд	20	7	<u>Дометія</u> прпмч.

Ін	21	8	Єміліяна ісп., Мирона св. судотворця
Вт	22	9	+Матея ап.
Ср	23	10	Лаврентія архідиякона мч.
Чт	24	11	Євлія архідиякона мч., Сусанин мчц.
Пт	25	12	Фотія і Аннікти мчч.
Сб	26	13	Максима ісп. прп. (віддання Преображення)
Нд	27	14	+Перен. моць. Теодосія Печ. (передпр. Успн.)

10. Гл. 1, Єв. 10

Ін	28	15	УСПЕННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ
Вт	29	16	Нерукотв. Образа Г.Н.ІХ., Діоміда мч.
Ср	30	17	Мирона мч.
Чт	31	18	Флора і Лавра мчч.

ВЕРБЕСЕНЬ

Пт 1 19 Андрія Стратилата мч.

Св 2 20 Самуїла проп.

Нд 3 21 Тадея ап., Васси мчч.

11. Гл. 2, Єв. 11

Пн 4 22 Агатоника, Северіяна й ін. мчч.

Вт 5 23 Дуніша, мч., (віддання, Успання Пресв. Богород.)

Ср 6 24 Євтихія свящич.

Чт 7 25 Вартоломея і Тита апп.

Пт 8 26 Адріяна і Наталії мчч.

Св 9 27 Шимена прп.

Нд 10 28 Мойсея Муріна, отців Печерських

12. Гл. 3, Єв. 1

Пн 11 29 +Усікновення голови св. Івана Хрестителя (піст)

Вт 12 30 Олександра, Івана, Павла свв.

Ср 13 31 +Полож. чесн. пояса Пресв. Богородиці

Чт 14 1 +Поч. Церковного року, Симеона прп.

Пт 15 2 Маманта мч., Івана Посника прп.

Св 16 3 Антима свящмч., Теоктиста прп.

Нд 17 4 Вавилі свящич., Мойсея прор.

13. Гл. 4, Єв. 2

Пн 18 5 Заходрі прор. і Елісавети прав.

Вт 19 6 Чудо арх. Михаїла

Ср 20 7 Созонта мч., (передпр. Різдва Пресв. Богородиці)

Чт 21 8 РІЗДВО ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

Пт 22 9 Йоакима і Анни прав., Северіяна мч.

Св 23 10 Минодори, Митродори, Німфодори мчч.

Нд 24 11 Теодори Александрійської прп.

14. Гл. 5, Єв. 3

Пн 25 12 Автонома свящмч., (віддання Різдва Пресв. Богород.)

Вт 26 13 Корнілія сотн., (передпраздн. Воздвиження)

Ср 27 14 ВОЗДВИЖЕННЯ ЧЕСНОГО ХРЕСТА (піст)

Чт 28 15 Микити влакч.

Пт 29 16 Євфимій влакч.

Св 30 17 Софії, Віри, Надії, Любові мчці.

ЖОВТЕНЬ

На 1 18 Євменія прп.

15. Гл. 6, Ев. 4

- Пн 2 19 Трофима і Савватія, Доримедонта мчч.
 Вт 3 20 Михаїла і Теодора мчч.
 Ср 4 21 Кондрата ап., (віддання Воздвиження)
 Чт 5 22 Фоки свящнч.
 Пт 6 23 Зачаття св. Івана Хрестителя
 Сб 7 24 Теклі первомч.
Нд 8 25 Євфросінії прп.

16. Гл. 7, Ев. 5

- Пн 9 26 +Св. апостола Івана Богослова
 Вт 10 27 Калістрата мч. і його дружини
 Ср 11 28 +Харитона прп., Отців Печерських, В'ячеслава
 Чт 12 29 Кирика самітника прп.
 Пт 13 30 Григорія свящнч.
 Сб 14 1 +Покров Пресвятої Богородиці
Нд 15 2 Кипріяна свящнч., Юстини мчч.

17. Гл. 8, Ев. 6

- Пн 16 3 Діонісія Ареопагіта свящнч.
 Вт 17 4 Еротея свящнч.
 Ср 18 5 Харитини мчч., Яреми
 Чт 19 6 +Томи ап.
 Пт 20 7 Сергія і Вакха мчч.
 Сб 21 8 Нелагеї прп.
Нд 22 9 +Якова Алфеевського ап.

18. Гл. 1, Ев. 7

- Пн 23 10 Євлампія і Євлампії мчч.
 Вт 24 11 Філіппа ап., Теофана прп.
 Ср 25 12 Прова й ін. мчч., Косми прп., Мартина св.
 Чт 26 13 Кафпа та ін. мчч.
 Пт 27 14 Параскевії Терн. прп., Назарія й ін. мчч.
 Сб 28 15 Євтимія прп., Лукіяна прпмч.
Нд 29 16 Лонгина сотника мч.

19. Гл. 2, Ев. 8

- Пн 30 17 Осії прор., Андрія Критського прпмч.
 Вт 31 18 +Св. апостола і евангеліста Луки

ЛІСТОПАД

- Ср 1 19 Йоіла прор., Ґара мч.
 Чт 2 20 Артемія влкмч.
 Пт 3 21 Іларіона Великого прп.
 Сб 4 22 Аверкія рівноап., 7-ех отроків в Єфесі
Нд 5 23 Якова ап., брата Господнього

20. Гл. 3, Ев. 9

- Пн 6 24 Арети та ін. мчч.
 Вт 7 25 Маркіяна й Мартирія мчч.
 Ср 8 26 Св. влкмч. Димитрія Миротонця
 Чт 9 27 Нестора мч. і ін. мчч.
 Пт 10 28 +Параскевії П'ятниці мчч., Терентія мч. і ін.
 Сб 11 29 Анастасії Римлянки прпмч.
Нд 12 30 Зиновія і Зиновії мчч.

21. Гл. 4, Ев. 10

- Пн 13 31 Стахія, Амплія й ін. апн.
 Вт 14 1 Косми і Дам'яна везсрібників
 Ср 15 2 Акіндина та ін. мчч.
 Чт 16 3 Акепсимиа, Йосифа мчч.
 Пт 17 4 Йоанікія Вел. прп., Никандра мч.
 Сб 18 5 Галактіона і Єпістимії мчч.
Нд 19 6 Павла Ісп., патр. Царгородського

22. Гл. 5, Ев. 11

- Пн 20 7 33-х мчч. в Мелітині, Лазаря прп.
 Вт 21 8 Собор Архистратига Михаїла
 Ср 22 9 Онисифора і Порфирія мчч.
 Чт 23 10 Єрасті, Олімпа, Родіона та ін. апн., Ореста мч.
 Пт 24 11 Теодора Студита, Віктора й ін. мчч.
 Сб 25 12 +Св. свящнч. Йосафата
Нд 26 13 +Св. Івана Золотоустого

23. Гл. 6, Ев. 1

- Пн 27 14 +Св. ап. Филипа
 Вт 28 15 Поч. Різдвяного посту, Гурія й ін. мчч.
 Ср 29 16 +Св. ап. і єв. Матея
 Чт 30 17 Григорія Чудотворця

ГРУДЕНЬ

- Пт 1 18 Романа й Платона мчч.
 Сб 2 19 Авдія прор., Варлаама мч.
 Нд 3 20 Григорія Декап., (передпр. Введення)

24. Гл. 7, Єв. 2

- Пн 4 21 **ВВЕДЕННЯ У ХРАМ ПРЕСВ. БОГОРОДИЦІ**
 Вт 5 22 Філімона ап.
 Ср 6 23 Амфілохія й Григорія свв.
 Чт 7 24 Катерини влакич., Меркурія влакич.
 Пт 8 25 Климента, Петра свящнч., (віддання Введення)
 Сб 9 26 Аліпія стовпника прп.
 Нд 10 27 Якова Персіяніна, Палладія прп.

25. Гл. 8, Єв. 3

- Пн 11 28 Стефана Нов. прпмч., Іринарха мч.
 Вт 12 29 Паралона, Філумена мч.
 Ср 13 30 +Св. ап. Андрея Первозванного
 Чт 14 1 Наумена прор.
 Пт 15 2 Аввакума прор.
 Сб 16 3 Софоній прор.
 Нд 17 4 **Варвари влакич., Івана Дамаскіна**

26. Гл. 1, Єв. 4

- Пн 18 5 +Сави Освященного прп.
 Вт 19 6 Св. Миколая Чудотворця
 Ср 20 7 Амвросія св.
 Чт 21 8 Патапія прп.
 Пт 22 9 Зачаття Пресвятої Богородиці св. Анною
 Сб 23 10 Мінни, Ермогена, Евграфа мчч.
 Нд 24 11 **Нед. св. Праотців, Даниїла**

27. Гл. 2, Єв. 5

- Пн 25 12 Спирідона чудотворця прп.
 Вт 26 13 +Ореста, Авксентія, Євгенія й ін. мчч.
 Ср 27 14 Філімона, Левкія, Аполлонія й ін. мчч.
 Чт 28 15 Елевтерія свящнч., Павла прп.
 Пт 29 16 Агтейа прор.
 Сб 30 17 Даниїла, Абанії, Азарії, Мисайла свв.
 Нд 31 18 **Нед. св. Отців, Севастіяна мч.**

28. Гл. 3, Єв. 6

Церковний календар опрацював о. Богдан Сухий.



Ікона 2 пол. XVII ст.
 “Зняття з хреста”
 с. Добра Шляхетська

СІЧЕНЬ

- 1.01.1890 народився в с. Красна, Корснянського повіту Наличник Юліан - учений і гром. діяч.
- 5.01.1585 у Львові засновано Ставропігійське Братство.
- 10.01.1960 помер у с. Королівка на Тернопільщині Русенко Іван поет і маляр.
- 18.01.1850 народився у с. Спаська Сулина (Словаччина) Ставровський Юлій - письменник.
- 18.01.1925 помер у м. Лубни Полтавської обл. Астряб Андрій історик, педагог (нар. в с. Висова на Лемківщині).
- 20.01.1990 створено Союз русинів-українців Словаччини.
- 20.01.1900 народився в с. Бортнє Горлицького повіту Феленчак Степан - відомий майстер художньої обробки каменю.
- 24.01.1950 помер у м. Руський Керестур (Югославія) Біндас Дюра - культурно-освітній діяч серед русинів Югославії.
- 25.01.1920 народився у с. Вілька Сяніцького повіту Одрехівський Маркіян - нар. різьбар.

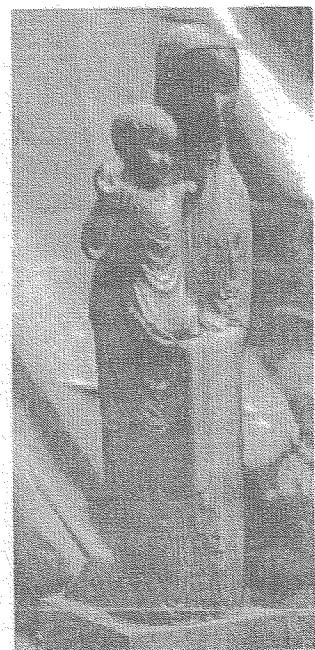


ЛЮТИЙ

- 2.02.1990 народилася у с. Висова Горлицького повіту Млакара (Гойсак) Марія - народна співачка.
- 11.02.1940 народився у с. Більцарева, пов. Новий Санч Трохановський Ярослав - диригент і музикант.
- 19.02.1990 помер у м. Бережани на Тернопільщині Гижка Орест - лікар, фольклорист з Лемківщини.
- 20.02.1830 народилася у с. Красна, пов. Кросно Алексович Клавдія - письменниця, гром. діяч.
- 27.02.1910 народився в с. Осій на Закарпатті Потушняк Федір - письменник.

БЕРЕЗЕНЬ

- 3.03.1945 народився у с. Кальник на Закарпатті Федак Павло - історик, етнограф, музевознавець.
- 5.03.1815 народився у с. Ставне на Закарпатті Раковський Іван - публіцист, освітній діяч.
- 10.03.1930 помер у с. Бортнє Горлицького пов. Грацонь Василь - майстер художньої різьби на камені.



"Мадонна на колінах" (дерево)
М. Черешньовський, 1955 р.

- 10.03.1940 народився у с.Ганчова пов. Горлиці Дуда Ігор - педагог, мистецтвознавець, сцен. діяч.
- 10.03.1965 помер у с.Салівка на Тернопільщині Батюк Степан - педагог, різьбар, осв. діяч на Лемківщині.
- 12.03.1975 померла у Кошицях (Словаччина) Мандич Олена скульптор лемківського походження.
- 14.03.1925 народився у с.Свіржова Руська Щерба Іван - педагог, громадський діяч.
- 15.03.1940 народився в с.Синява пов. Сянік Корвач Богдан - поет.
- 20.03.1945 народився у с.Калинів (Словаччина) Лопата Павло - художник (живе у м.Торонто).
- 30.03.1865 помер у Пряшеві Олександр Духнович - письменник, церковний діяч.
- 30.03.1880 народився у Львові Ярославенко Ярослав - композитор, популяризатор лемківських пісень.
- 30.03.1940 народилася у с.Потічки (Словаччина) Мачошко Марія - артистка, популяризатор лемківських пісень.
- 30.03.1990 повернення Патріарха УГКЦ Мирослава Івана Кардинала Любачівського в Україну (Львів).

З нагоди прибуття Золотої Весни, яка звільнє Землю із зимової сплячки, приносить нам душевне і природне тепло, сну і радість, свято Весни, - зично щастя.

Фундація дослідження Лемківщини,
Комітет Лемківської церкви,
Редколегія «Лемківського календаря-2000».

- ## КВІТЕНЬ
- 3.04.1925 народився в с.Вапінне Горлицького повіту Желем Іван - письменник (+6.09.1988).
- 5.04.1930 народився у м.Злоцьке пов. Новий Санч Лихода Михайло - ред. працівник, маляр.
- 29.04.1875 народився у с.Новосілки Менцинський Модест - оперний співак лемківського походження.

ТРАВЕНЬ

- 2.05.1920 народився в с.Устя Руське, пов. Горлиці Соболевський Роман - педагог, композитор.
- 12.05.1990 заснований Союз русинів і українців Югославії.
- 15.05.1945 трагічно загинув на Тернопільщині Орисик Іван - талановитий різьбар по дереву з Лемківщини.
- 17.05.1970 помер у Львові Звірік Йосиф - педагог і гром. діяч.
- 21.05.1895 народився у с.Криниця пов. Новий Санч Никифор Дровняк - лемківський маляр - промітнівіст.
- 22.05.1990 відбувся у Львові Міжнародний «круглий стіл» лемківських учених і культурних діячів.



*Ікона (XV-XVI ст.)
“Мати Божа з дитиною”
с. Новосільці*

27.05.1910 народився у м. Пшеворську (РП) Рейнфусс Роман - видатний польський етнограф, дослідник Лемківщини (пом. 25 вересня 1998).

ЧЕРВЕНЬ

- 3.06.1890 помер у Кракові Кольберг Оскар - польський етнограф, дослідник культури лемків.
- 5.06.1775 Російська цариця Катерина II згуртувала Запорізьку Січ.
- 5.06.1980 помер у Львові Паньків Володимир - етнограф, мистецтвознавець, видний діяч на ниві культури лемків.
- 20.06.1895 помер Драгоманов Михайло - український історик, етнограф, публіцист.
- 30.06.1925 народився у с. Вілька Сяніцького повіту Стецяк Михайло (син Кузьми) - талановитий різьбяр по дереву.



*Ікона (XVI ст.)
“Мати Божа
з дитиною”
с. Костарівці*

ЛІПЕНЬ

- 1.07.1990 Піршє число народного часопису «За вільну Україну».
- 15.07.1015 помер Володимир Великий - київський князь, який у 992-993 рр. об'єднав землі теперішньої Лемківщини з Київською Руссю.
- 16.07.1930 народився у с.Балутянка Василь Кищак - лемківський різьбяр.
- 16.07.1990 Верховна Рада України прийняла декларацію про суверенітет України.
- 17.07.1940 помер у США Кубек Ємілій - закарпатський лемківський письменник.



*Ікона XVII ст.
«Мати Божа
з дитиною»
с. Гломча*

- 19.07.1925 народився у с.Красна, повіт Коросно, Дзіндзьо Михайло - журналіст, збирач лемківського фольклору.
- 20.07.1885 народився у м.Риманів, повіт Сянік, Бучацький Володимир - історик Лемківщини.
- 27.07.1865 народився Митрополит Шептицький Андрей.
- 28.07.1935 народився у с.Вацевичі коло Дрогобича (Львівщина) Іванусів Олег - інженер, сучасний діяч, автор книги «Церква в руїні».

СЕРПЕНЬ

- 2.08.1930 народився у с.Крампна (Лемківщина) Імля Чулак - доцент Львівського університету, вчений-математик і гром. діяч.
- 10.08.1925 народився у с.Кінське Сяніцького повіту Масляк Володимир - професор медицини, сучасний діяч на лемківській культурній ниві.
- 15.08.1930 народився у с.Поляни, пов. Новий Санч, Полянський Ярослав - композитор і диригент (+15.03.1994).
- 21.08.1910 народився у с.Вислік Горішній Сяніцького повіту Блажеївський Дмитро - вчений-миттєвець, церк. діяч.
- 29.08.1945 помер у м.Сяноці Гануляк Григорій - лемківський письменник (нар. 1.03.1883 в с.Синява).

30.08.1895 народився у с.Вілька Сяніцького пов. Красівський Василь нар. різьбар по дереву.

30.08.1920 народилася у с.Бортнє Горлицького повіту Софія Меланія - поетеса, громадський діяч.

ВЕРЕСЕНЬ

2.09.1865 народився в Устю Руськім Горлицького повіту Андрейчин Андрій - літограф, гравер, видавець.

2.09.1900 народився у м.Снятині Түрин Роман - український живописець, перший відригач маляра Никифора (1932).



Ікона, 1898 р.
"Впровадження
Марії"
с. Черемха

17.09.1885 народився в м.Бережани на Тернопільщині Коковський Франц - автор праць про Лемківщину (+9.09.1940 в Тернополі).

23.09.1900 народився у с.Нова Весь, пов. Новий Санч, Кубайович Володимир - учений, історик, географ, дослідник Лемківщини.

26.09.1885 народився у с.Вілька Сяніцького повіту Орисик Михайло - визначний майстер різьби по дереву.

26.09.1995 помер у Львові Біганич Лука - скульптор із с.Болосате на Лемківщині.

ЖОВТЕНЬ

12.10.1980 помер у Варшаві Штібер Здзіслав - польський мовознавець, дослідник діалекту лемків.

18.10.1900 народилася в с.Підверізці коло Львова Остроміра (Маковецька) Марія - автор повісті «Лемківщина в огні»

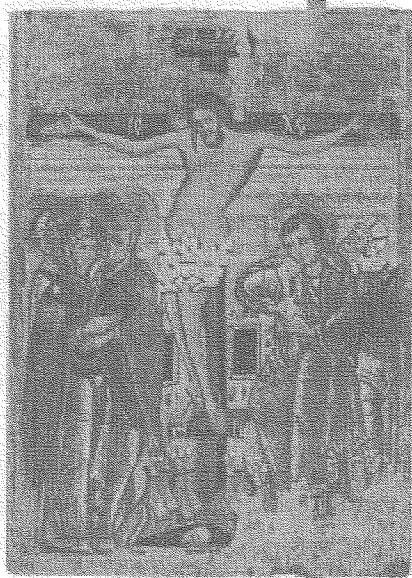
21.10.1945 помер в Сибірі Филипчак Іван - лемківський і бойківський письменник, супільній діяч.

26.10.1995 помер у Львові єпископ Курчаба Філімон, який 13.10.1992 р. освятив Лемківську церкву святих Володимира і Ольги, а 31.07.1994 - новий престол.

28.10.1825 помер у Петербурзі Бортнянський Дмитро - видатний композитор лемківського походження.

ЛІСТОПАД

- 1.11.1930 народився в с.Ковильниця (Словаччина) Роман Михайло - педагог і науковець.
- 2.11.1920 народився в с.Красний Брід (Словаччина) Шмайда Михайло - письменник, автор роману «Лемкі».
- 7.11.1825 народився у с.Чижівці (Черкаська обл.) Коперницький Ізидор - польський антрополог, етнограф, дослідник культури лемків.
- 20.11.1830 народилася в с.Красне, пов. Коросно, Алексович Клавдія - письменниця і гром. діяч.
- 25.11.1855 народився у с.Борисівка (Харківщина) Яворницький Дмитро - укр. історик, археолог, етнограф, фольклорист (+5.08.1940).



Ікона 2 пол. XVI ст.
“Розп’яття”
с.Костарівці

ГРУДЕНЬ

- 7.12.1870 помер у с.Млині (РП) Вєрбицький Михайло - композитор з Лемківщини, автор музики укр. гімну «Ще не вмерла Україна».
- 9.12.1915 народився в с.Глідно Ярема Володимир - митецтвознавець, церковний діяч (теп. Патріарх УАПЦ Дмитрій).
- 12.12.1905 народився у с.Вілька Сяніцького повіту Бенч Григорій - талановитий різьбар по дереву.
- 13.12.1895 народився у с.Поляни Кроснянського повіту Федак Федір - культурний і освітній діяч (+10.06.1970, м.Новоград, РП).
- 19.12.1240 Хан Батій зруйнував Київ. Початок розпаду Української держави.
- 25.12.1900 помер у Вижньому Свиднику (Словаччина) Павлович Олександр - поет, гром. і церк. діяч.

ПАСХАЛІЯ ДО 2010 РОКУ (за новим стилем)

Роки	Неділя Митара і Фарисея	Початок Великого Посту	Пасха	П'ятиде- сятниця	Початок Петрівки
2000	20 лютого	13 березня	30 квітня	18 червня	26 червня
2001	4 лютого	26 лютого	15 квітня	3 червня	11 червня
2002	24 лютого	18 березня	5 травня	23 червня	1 липня
2003	16 лютого	10 березня	27 квітня	15 червня	23 червня
2004	1 лютого	23 лютого	11 квітня	30 травня	7 червня
2005	20 лютого	14 березня	1 травня	19 червня	27 червня
2006	12 лютого	6 березня	23 квітня	11 червня	19 червня
2007	28 січня	19 лютого	8 квітня	27 травня	4 червня
2008	17 лютого	10 березня	27 квітня	15 червня	23 червня
2009	8 лютого	2 березня	19 квітня	7 червня	15 червня
2010	24 січня	15 лютого	4 квітня	23 травня	31 травня

МОЛИТВА

Отче наш, що в небі синім,
Дай воскреснути Вкраїні,
Най ім'я Твоє святиться,
Й люд в блаженстві веселиться,

І най прийде Твоє царство,
Щоб зростало в нас лицарство,
І ная воля Твоя буде,
Щоб єднались наші люди.

Дай нам хліб із рук насущний,
Й поколінням всім грядущим,
Одпусти нам всі провини
А ми обпустим діля Вкраїни.

Одверни від нас спокусу
Помагай врагам з примусу
Й заслони сліпих від зради,
Щоб не впали у загади.

Дай нам жити, працювати
І Державу збудувати
Й від Лукавого ізбавити
Для добра і світлих справ!

Василь Хомик

З НОВИМ РОКОМ, ЛЕМКИ!

*Вкраю нічка... Ззвізди небо вкрили,
Хижі сьвітят яличками:
Любі лемки і лемкіні милі,
Гнеска зас я разом з вами.*

*Витам вшитких вас щиренько
З двотисячним Новим Роком,
Жичу здрав'я, втіхи на довгенько.
Ходте в часі втішним кроком.*

*Най вам ниви вродят урожаї,
Би-сте мали хліб на столі,
Жили в достатку, в своїм краї,
Но і квитти ваші долі.*

*Най молодим родят ся діточки,
Рідну землю прикрашают.
І щебечут пташки у лісочках,
В праці наріг звеселяют.*

*А хто живе іщи в чужих сьвітах,
Том вам принюс рідні гори.
Най вам красом гнес посьвіят,
Як в дітинстві гром кольорів.*

*Они пригадают вам хижини,
Тоті теплі, смерекови
З рідної нашої Лемківщини.
Што співают гимн любови.*

*Певно вам припомнут і сусідів,
Котри жили в згоді з вами,
Што і часом помогали в біги
Добрим словом і руками.*

*Де сут гнескаtotі мили люде?
Чом лишили Батьківщину?
Може дакому стисне груди
І витисне з очі хоч сліозину.*

*Бо хоч як би було на чужині
І розкішно, і весело,
Хто ся вродив, виріс в Лемківщині,
Все го тягне в рідне село.*

*Бо з дітячим душом там полюбив
В шитко, што го окружало.
Навет буйний вітер, што му трубив,
Його серце покохало.*

*Но а тепер всяди, лемки милі,
По порційці сой випийме...
І на радіст краю і землі цілій
Добро творме, довго жийме.*

*Іщи в тот час разом посьпівайме,
Жеби аж серце танцювало,
Двохтисячний Новий Рік витайме,
Бо людству Сонце го приславо.*

Іван Головчак

2000 РОКІВ – ШЛЯХ ДО ТОРЖЕСТВА ХРИСТИЯНСТВА

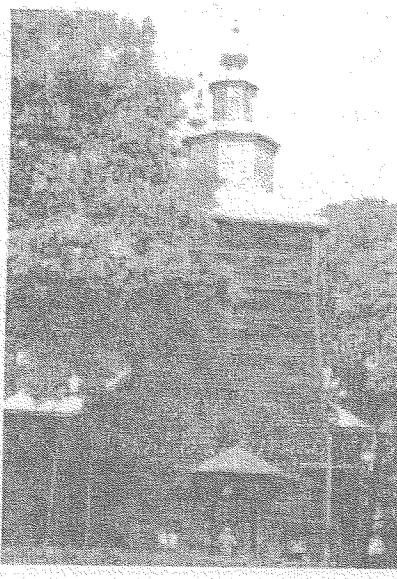
Минає 2000 років від початку нової ери, як це ми звикли рахувати роки історії. Але це не просто настало «нова ера» за ініціативою істориків, бо ця подія мала свою суттєву причину: 2000 років тому народився у Вифлєємі хлопчик - «цар над царями», ім'я якого Ісус Христос. Він не лише творець світової релігії - християнства, але й Син Божий, що саме дві тисячі років тому перевоплотився у Чоловіка, щоби померти за гріхи людей і воскреснути на третій день...

«Прийшов днесъ изъ небесъ, щобъ спасти людъ свій весьъ» - співається в колядці.

Отже, мешканці планети відзначають одну з найвизначніших подій в історії - 2000-й літній ювілей Різдва Ісуса Христа. Поглядя ця всесвітнього значення, що стала переломною в історії людства.

У тиху Палестинську ніч, коли переважна кількість людей відпочиває, пастухам, які біля Вифлєєму пильнували свої стада, з'явився з неба Ангел: «Не бойтесь! Я сповіщаю вам радість велику, як також всім людям: Нині у Вифліємі народився Спаситель, який є Христос Господь» (Лука 2, 10-11). Злякані пастухи по-

Церква
Св.Великомученика
Димитрія,
с.Злоцьке (1873 р.)



чули дальші слова Божого посланця: «Ось вас ознака: Дитину ви знайдете, вона лежить сповита в яслах» (Лк. 2, 12). Пастухи почули ще ангельські співи: «Слава во Вишніх Богу, а на землі мир» (Лк. 2, 14).

Пастури були першими, кому було сповіщено про народження Сина Божого. Послушні наказові Ангела спішать пастури до Вифлієму поклонитися Божому Дитяті. За ними поспішали царі, ведені звіздою, що засіяла на небосхилі і показувала їм дорогу до ясел Христових.

Про народження Ісуса Христа писали Євангелисти Матвій, Марко, Лука. Апостол Іван, очевидець Ісусового перебування на землі, писав: «Те, що було від початку, що ми почули, що ми побачили на власні очі, що ми оглядали і до чого наші руки доторкнулися... про те сповіщаємо і вам...» (І посл. Івана, 1, 1-2).

Словнилася передсказана пророками Таємниця Воплощення Сина Божого - Спасителя світу. Християнство признає в Ісусі Бога, Людину і Спасителя людських душ.

Ісус Христос, у своїй безграницій любові до роду людського, з'їшов на землю, з'єднався з нашою природою і став Сином Людським, щоб поєднати розділені гріхом небо і землю. Різдво Христове осіяло світ «Світлом розуму», принесло людям спасіння і стало джерелом життя й безсмертя, любові і миру,

Церква Св.Великомученика Димитрія, с.Щавник (1841 р.)



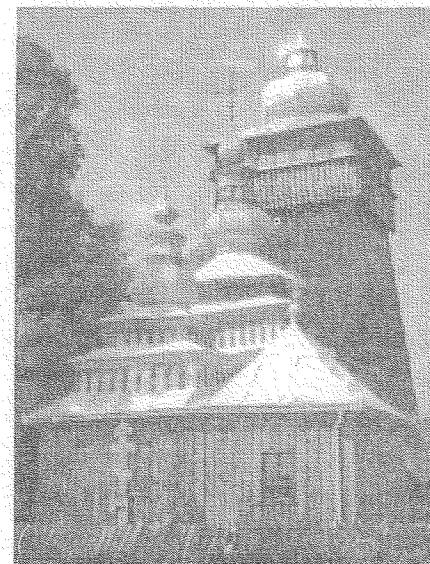
джерелом нової світової божественної релігії, першої, яка проголосила рівність людей перед Богом, яка веде людство до кращої вічності, сприяє розвиткові науки, культури, мистецтва.

На нашій планеті існували і надалі існують різні релігії. Відрізняються вони між собою сповідуваними правдами віри, нормами моральної поведінки та обрядами. Їх спільним знаменником є прагнення контакту з найвищою Істотою, з Богом.

Християнство сягаючи своїм родоводом юдаїзму (Старий Завіт) є однією з найчисленніших релігій світу, істини якої розкрив нам сам Бог, а не створила людина. У Новому Завіті все життя Ісуса Христа, а особливо його смерть і воскресіння, це події, якими сам Бог увійшов у дій людства.

У християнстві Господь Бог звертається до людей не тому, щоб їх лише повчити про себе, але й тому, щоб жертвувати собою спасіння. Йдеться, щоб не тільки сприйняти правди про Бога, але про персональний діалог людини з Богом, який має вести до спасіння.

Християнство у своїй історії переживало як і велич піднесення, так і жорстокість потрясіння. Християнські ідеали швидко оволодівали масами почитателів, особливо се-



Церква
св.Архангела Михаїла
с. Святкова Велика
(1757 р.)

ред поневолених народів, для яких ідея спасіння стала духовним скарбом.

Непереможна хода християнської релігії, її поширення в Єрусалимі, Олександрії, Антіохії, Римі, успішна місія апостолів та їх послідовників вельми насторожили і викликали лють римських імператорів, які жорстокими переслідуваннями християн та їх духовних пасторів намагалися убити в серцях людей любов до Спасителя Ісуса Христа. Свої молитви, жалі і радості ранніх християни посилали небесам тайно, в катакомбах. Сотні з них віддавали своє життя, з молитвою на устах приймали мученицьку смерть.

Жорстокі переслідування християн продовжувалися до 324 року, коли імператор Костянтин проголосив християнство релігією римської імперії.

Дальший період історії християнства позначився розвитком примату архієпископа Риму, якому призначається особлива повага як «лапі» (гр. «Папас» - батько) - главі християнської церкви.

Довший час усі християни на планеті визнавали римського папу - наслідника апостола Петра - главою Християнської церкви. В тих умовах Християнство, від Візантії, прийняла у 988 році Київська Русь, а ще на століття раніше християнську релігію східного обряду поширили на землях теперішньої Лемківщини брати Кирило та Мефодій, які беззастережно признавали римського папу главою всієї християнської церкви, що її трактовано як католицьку (католікос - вселенський).

Внаслідок існування тертя між вищим духовенством Сходу і Заходу, загострювалася між ними боротьба за верховенство у церкві. Боротьба ця привела у 1054 році, на Нікейському Соборі, до розділу Християнської церкви на західну - римо-католицьку і східну - православну.

Відчутнім ударом для римської церкви була реформація першої половини XVI ст., коли від неї відійшли протестанти, англіканці, а згодом різні секти.

Православна церква на Сході, яка, головним чином, зосередила свою діяльність в границях Царської Російської імперії перетворилася на опору царського самодержавства, знаряддя гніту поневолених народів, знаряддя їх російщення.

У цій ситуації група керівних діячів православної церкви в Україні проголосила у 1596 році церковну унію - злучення Християнської церкви Сходу і Заходу і створення греко-католицької церкви, трактуючи її як шлях переходу до релігії предків. Берестейське рішення владик Київської церкви з 1596 р., знане в історії як «Берестейська унія» було лише відновленням у Вселенській церкві більш давнього православ'я, яке прийшло до нас з хрещенням Русі у 988 р.

Але зайве намагання частини керівників греко-католицької церкви приступити зближенням східної обрядності до обрядності римської католицької церкви насторожило ідеологів православ'я і спричинило кілька сотрічну ворожнечу церков.

Велику шкоду як греко-католицькі так і православні церкви спричинили дві світові



Церква св. Архангела Михаїла с. Святкова Мала (Святківка) (1762 р.)

війни: загинули численні духовні пастирі, було розрушено і сплюндровано багато храмів. Незрівняну біль принесло греко-католицькій церкві більшовицьке «визволення». У 1946 р. совітські органи та НКВС у брутальній спосіб ліквідували греко-католицьку церкву. Знищено у тюрях та концтаборах багатьох священиків, єпископів. По звірячому був замучений єпископ Йосафат Коциловський.

У Вільній Україні відновлено право на існування греко-католицької церкви.

Ісус Христос, що народився у Вифлеємі, звертається постійно до нас: «Прийдіть до мене всі утруджені і знеможені». Спаситель радо приймає всіх тих, хто важає зверегти мир Божий у серці своїм.

Сьогодні дехто роздумує, що, мовляв, не було заповіданого Ангелами миру, і що після Воскресіння Христа зло не зникло. Сьогодні мир загрожений, а любов притильмарена і үстунає місце ненависті.

Ісус Христос навчав, що зло (сатана) буде зводити людей аж до кінця світу. Але людина відкуплена Спасителем і не позбавлена опіки зі сторони ніва, має запоруку вічного спасіння. Диявол не матиме влади й доступу до нас, якщо будемо жити у мірі з Господом.

У ці Різдвяні дні, коли наші серця үже 2000 років наповнюються духовою радістю, не забудьмо про трагічні події на Лемківщині у післявоєнний період.

У вдячність народженному 2000 років тому Ісусові звільнімось від різних життєвих пороків, просім Його, щоб оверігав нас від всяких нещасть, охоронив молодь перед згубною псевдокультурою, яка веде лише до розпусти, п'янства, наркоманії, злочинів.

І щоб Спаситель привів нас до основної мети - з'єднання Християнських Церков.

ДА БУДУТЬ ВСІ ЄДИНО (уривок)

Блаженні ті, що слово зберігають.
А було сказано це всій земній родині,
Ісус вознісся в небеса й прорік
Творцю всого: Да будуть всі єдини!

Хай будуть в єдності, у миру, у любові,
Як ми у Тройці нероздільні нині.
Сказав оце, бо знов Ісус те зло,
В якому світ пручається понині.

Як батько сина ставить по собі,
Як мудрий керівник заступника лишає -
Так і Божий Син, ніж вознестись д'горі,
Сам цар царів - Петра він назначає.

Тут на землі ключі йому вручив,
Щоб слухались усі Петра по чину.
Ти є Петро - скала, а на тобі
Я побудую церкву незбориму.

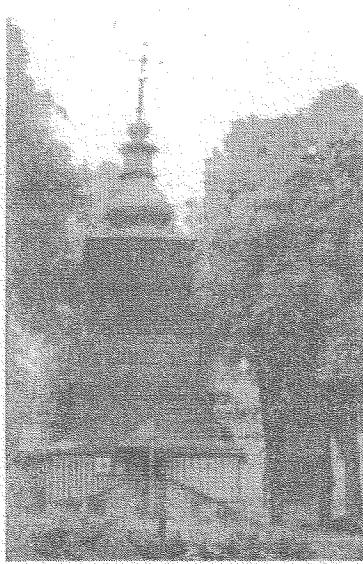
(Єдину церкву - не сказав «церкви»)
І слуги тьми її не одоліють.
То ж зрозуміймо це, хоча б вкінці,
Бо вороги Христа ще жнуть і щедро сіють...

Проти тиранів вражди наріг наш стояв,
Стойть він зараз, нині в цю хвилину,
Щоби відірваним церквам усім донести
Гуманну істину: Да будуть всі єдини!

о.Степан Рисай
м.Самбір

З ІСТОРІЇ ХРИСТИЯНСТВА НА ЛЕМКІВЩИНІ

На думку окремих дослідників історії християнства у Західних Карпатах, як Петрушевича, Пелеша, початків християнства на Лемківщині належить шукати в місійній праці на Моравії слов'янських апостолів солунських братів святих Кирила і Мефодія. Ця місія мала місце більше ста літ до офіційного введення християнства в Київській Русі - Україні через князя Володимира Великого (988 р.). Хочеться підкреслити, що Кирило і Мефодій, творці нашого слов'янського обряду, слов'янської письменності, признавали римського папу за главу вселенської Церкви, як також св. Володимир поширив християнство на Русі при допомозі болгарської єпархії, яка перебувала на той час в єдності з Римом. Розлам засягнув Русь з Візантії, як політичний захід, у XIII ст. Тому прагідна християнська віра на Русі і на землях теперішньої Лемківщини була віра католицька східного обряду, що перебувала в єдності з Римом.



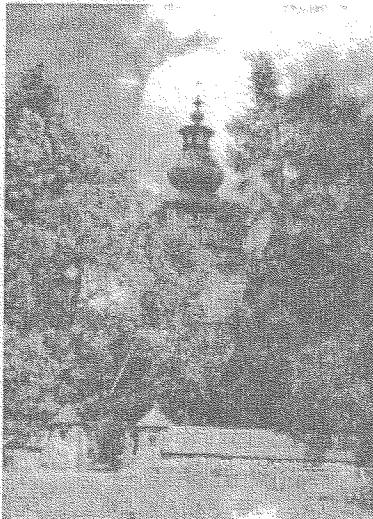
Церква Св. Козми і Дам'яна,
с. Милик, 1813

Сліди ранньої історії християнства в Західних Карпатах потрібно шукати навколо тодішніх християнських осередків (єпископств) для Лемківщини у Велеграді і Кракові. Велеград на Моравії був престольним містом св. Мефодія. Звісно, що звідтам вели організаційні нитки також на Лемківщину. Краків тоді теж пере-

бував у сфері місійної праці св. Мефодія. Відомо, що перші єпископи у Krakові були східнослов'янського обряду. Тут діяли церкви і монастири, правилися богослужіння у східнослов'янському обряді, залишилися сліди візантійського стилю на Вавелю. Не підлягає сумніву, що тодішня Лемківщина підлягала єпископам у Krakові. Адже, Krakів знаходився зовсім поруч з Лемківчиною. В листі дружина польського короля Мешка І-Ога писала папському нунцію, що віддає під покровительство святого римського престолу землі, які простягаються межами Прусії до границь Русі і границями Русі до Krakова («Darowizna Gnieznienska» у зб. «Вибір джерельних текстів з історії держави і права Польщі» ПАН, Варшава, 1952).

Але східнослов'янський обряд не встояв перед напором латинського, який поширювали німецькі і франконські місії. Лише завдяки тій обставині, що предки лемків у 992-993 рр. підпали під вплив Русі-України, яка переживала тоді високе культурне піднесення, не стратили східнослов'янського обряду.

Історики відносять на XI ст. заснування руського Перемиського єпископства, до якого у 1422 р. долучено і Самбірське єпископство. Перемиський Єпископ Ілля вперше назвав себе єпископом Перемиським і Самбірським. До Перемиського єпископства належала також і Лемківщина, хоч і надалі оберігала свою



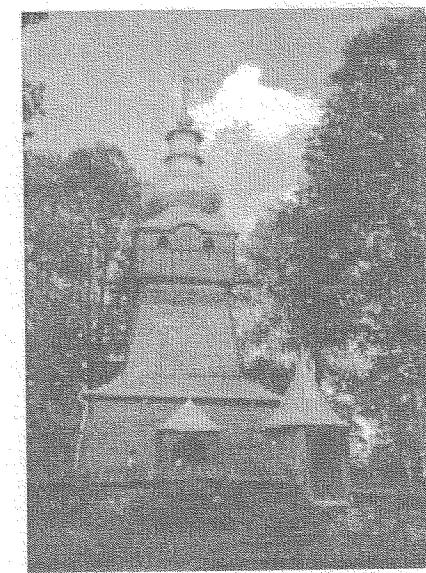
Церква Св.Апостола Якова,
с.Поворозник, 1612

*Церква Св.Йоана Богослова,
с.Мушинка, XVII ст.*

індивідуальність в церковних справах.

Помітна різниця між Перемиським єпископом і Лемківчиною наступила в часі, коли з'явила потреба схвалення рішення Синоду в Berestiu nad Bugom про Унію з Римом (1595-1596). Тодішній перемисько-самбірський єпископ Михайло Константий (1591-1610) не приєднався до владик, які схвалили унію. Лемківщина, почуваючись до єдності з Римом, не погодилася із своїм єпископом, прийняла унію і дісталася свого генерального вікарія Гарасима Дубницького, який виконував функцію єпископа. Щоправда, ще цілих 100 років існували тут паралельно несполучені з Римом єпископи, що звалися Перемисько-Самбірськими. Останній з них Антін Винницький (1650-1679), який перейхав у 1668 р. до Сянока, намагаючись посилити свій вплив на Лемківщину, додав до титулів ще й «Сяніцький Єпископ», але не зумів відтягнути лемків від унії. Його наслідник Іннокентій Винницький (1679-1700) прийняв унію з цілою єпархією у 1692 р. Відтоді Лемківщина залишилася (до 1934 р.) неподільно при Перемиській єпархії.

Після поділу Польщі (1772) Лемківщина відійшла до Австро-угорської монархії: Греко-католицька церква була прийхильно трактована державою. Лемківщина в тому часі виховала ряд видатних діячів церкви, серед яких: Тома



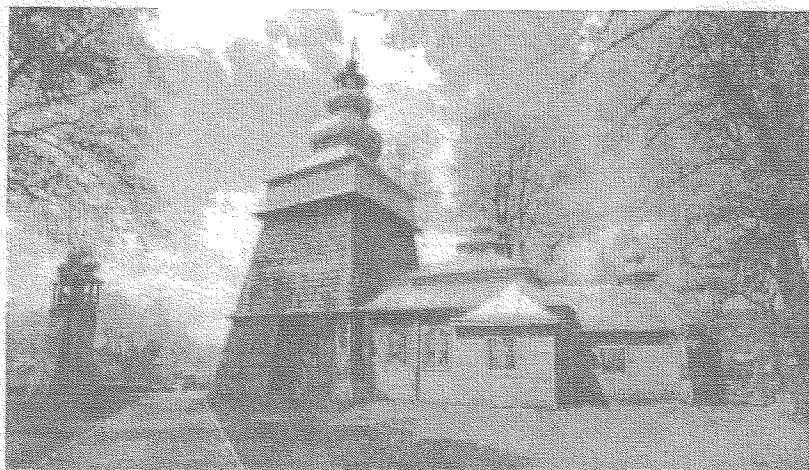
Історичний календар

Полянський (1796-1869) з Бортного - єпископ Перемиський; Йосиф Сембратович (1821-1896) з Криниці - архиєпископ Львівський і митрополит Галицький; Юліан Пелеш (1843-1896) із Смереківця - єпископ Станіславський і Перемиський; Сильвестр Сембратович (1836-1898) з Дошиці - архиєпископ Львівський, митрополит Галицький, кардинал.

Напередодні Першої світової війни, під впливом лемківських емігрантів, які повернули із США уже православними, в 1911 р. у селі Граб розпочався рух за православ'я. Цей спалах погасив перемиський Ординаріат. Надалі спроби роздору на Лемківщині не мали успіху.

З вибухом Першої світової війни в 1914 р. понад три тисячі лемків інтерновано до Талергофського концтабору. Війна в значній мірі погіршила життя в Карпатах, але лемки поступово звикали, заліковуючи рані війни, не створювали приводів для релігійних непорозумінь.

Церква Св.Козми і Дам'яна, с.Тилич, 1742



Історичний календар

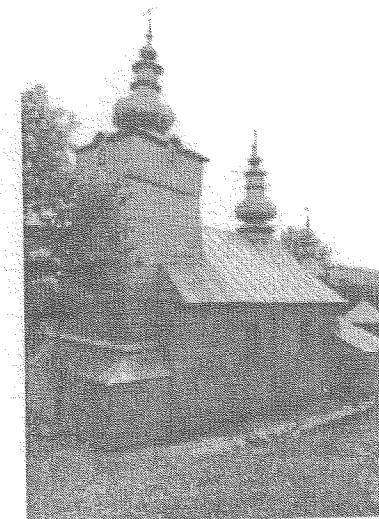
Церква Св.Козми і Дам'яна, с.Баниця, 1798

Щойно у 1926 р. в селі Тилява поблизу Дуклі виникло непорозуміння між парохіянами і парохом, що набрало урядового характеру. Основні претензії парохіян: українізація Лемківщини, латинізація обряду. Віче 16 листопада 1926 р. ухвалило, щоби вся Тилява з дочерною Терстяною перейшла на православ'я. Другий такий осередок ворожнечі спалахнув у Королеві Руській на західній Лемківщині.

Дальше поширення російського православ'я на Лемківщині спричинило заснування нової єпархії для Лемківщини. Апостольський престол порозумівся з урядом Польщі і декретом св. Конгрегації для Східної церкви з 10 лютого 1934 р. вилучив 9 деканатів: Буківський, Горлицький, Грибівський, Динівський, Дуклянський, Короснянський, Мушинський, Риманівський і Сяніцький в окрему Апостольську Адміністрацію Лемківщини.

У засяг Адміністрації не увійшов Лупківський деканат і ряд парохій суміжних лемківсько-бойківських деканатів. Первім Апостольським адміністратором, з осідком у Риманові-Здрою був призначений о. гр. Василь Масцюх з Нової Веси поблизу м. Нового Санча.

12 березня 1936 р. В.Масцюх помер. Управу Апостольською Адміністрацією Папським Престолом тимчасово доручив о. І.Полянському, 13 липня 1936 р. адміністратором був

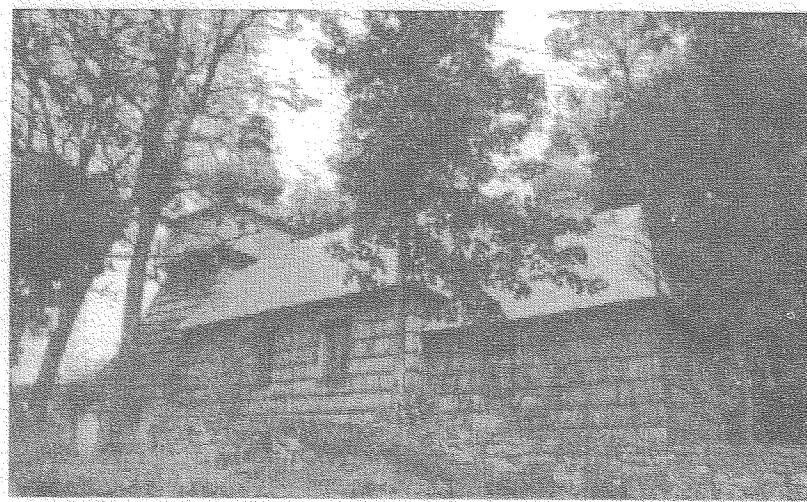


іменованій Яків Медвецький. Внаслідок вибуху Другої світової війни з 1944 р. Апостольський Центр припинив своє існування.

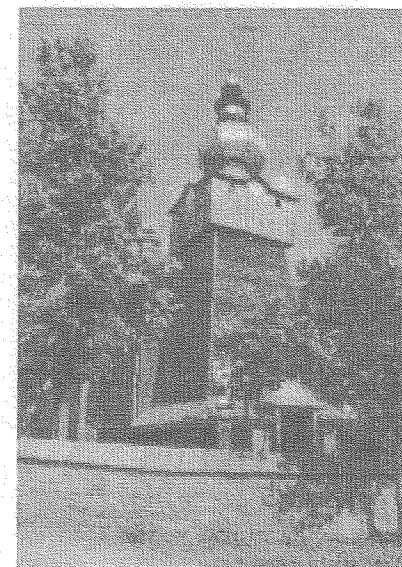
У значній мірі ускладнили становище церкви німецько-фашистська окупація Лемківщини та терористична діяльність польських підпільних формувань. Масові погроми, вбивства мали місце щодня. Знищувалися цілі села. Гинули численні священники. У с.Боську фашисти розстріляли о. М.Величка, в с. Карликів вбито о. Малярчука. В с.Команча польськими вояками був жорстоко закатований о. Венгринович, в с.Дошно - о. Б.Семків і багато інших.

Але чи не найбільше лиха християнській церкві принесло більшовицьке «визволення». У 1946 р. була ліквідована греко-католицька церква. Почалися жорстокі карні акції проти духовенства, арешти, ссылки у Сибір. Були арештовані єпископи Й.Сліпий, Й.Коциловський, арештовано і розстріляно сотні священиків, розграбовано храми.

*Церква Св.Козми і Дам'яна,
с.Берест, 1842*



*Церква Св.Великомученика
Димитрія,
с.Більцарева, 1760*



Хоч більшовики вели ідеологічну боротьбу також з православною церквою, ліквідація греко-католицької церкви зміцнила православ'я в Галичині, як також на Лемківщині. Православній церкві передавалися храми з правом відправи в них. Таким чином на ціле півстоліття греко-католицьку церкву загнано в глибоке підпілля.

І хоч на початку 90-х рр. легалізовано діяльність греко-католицької церкви, частина православного духовенства неохоче признавала греко-католикам страчені через більшовиків їхні права. Це спричиняло ряд нових непорозумінь в середовищі віруючих і духовенства, що не завжди вирішувалися в мирному дусі.

У наші дні православну церкву Лемківщини очолює Перемисько-Новосанчівський архієпископ Адам з походження лемко. Вельми зрівноважений, спокійний, розумний, патріот рідного краю. Греко-католицькою церквою на Лемківщині опікується митрополит Іван Мартиняк.

Молячись Всевишньому про «єдність для нашого народу», не забуваймо просити Господа і про єдність наших християнських церков.

Іван Красовський

ЦЕРКВИ НА ЛЕМКІВЩИНІ

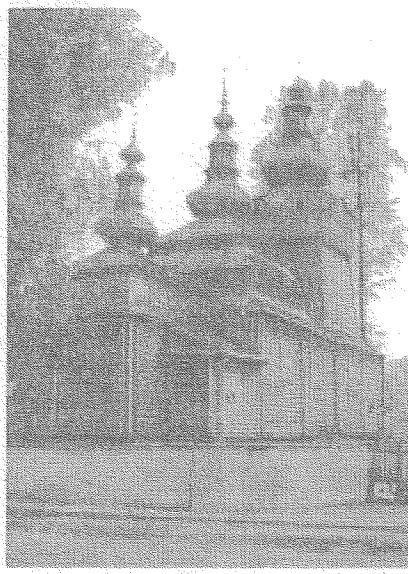
Лемківщина здавна славиться незвичайно величною і мальовничиою архітектурою церков, створивши на основі архітектури давньоукраїнської трибанної дерев'яної церкви зовсім відмінний новий тип Лемківського храму.

До церков, які найкраще зберегли свою давньоукраїнську форму належать бойківські трибанні церкви, в яких середня баня найвища, дві бічні менші, рівні. Таким чином, як давньоукраїнська так і бойківська церкви дотримуються чіткої симетрії верхів. Подібні церкви будувалися подекуди на Східній Лемківщині, у сусідстві з Бойківщиною.

Починаючи з XII-XIV ст. конструкція верхів українського храму в Західних Карпатах зазнала зasadничих змін. Зодчі повністю відійшли від канонів колишньої симетрії верхів. Очевидно під впливом західної готичної архітектури, одна з нижчих бань, що над бабинцем, перетворюється на високу вежу - дзвіницю. І хоч Лемківську церкву позбавлено симетрії

верхів, зате знайдено прекрасне вирішення у розподілі мас. Тягар попереднього Храму з його центральної частини - нави переноситься на передню - бабинець з високою вежею - дзвіницею. Церква набуває небувалої мальовничості у своїй новій формі. Від найнижчої бани над захристією, через середню вищу і до найвищої дзвіниці, розподіл мас створює

Церква Св.Архангела Михаїла, с. Висова, 1779



Церква Св.Великомученика Димитрія, с. Перегоніна, 1902

незабутню ілюзію різкого стремління до висоти, до небес. На території України Лемківські церкви будувалися у теперішній Закарпатській області.

На сьогодні дві Лемківські церкви, які там збереглися, передані до музею архітектури в Києві і Ужгороді. У 1992 р. збудована Лемківська церква св. Володимира і Ольги (нині діюча) у Шевченківському гаї у Львові.

Крім дерев'яних на Лемківщині, переважно у XIX-XX ст. будувалися муровані церкви. Вони, переважно хрестоподібного плану з великою центральною банею, є також т. зв. візантійського стилю.

У 1934 р. на Лемківщині створено окремий церковний осередок - Апостольську Адміністрацію Лемківщини. Напередодні Другої світової війни Адміністрація об'єднувала у 241 селі північної Лемківщини 198 церков і 12 богослужбових каплиць. Території Адміністрації поділялася на 9 деканатів:

1. **Буківський** - 20 церков, з них 6 муріваних (Белхівці, Волиця, Нагріяни, Новосільці, Пельня, Полави);
2. **Горлицький** - 33 церкви, з них 7 муріваних (Боднарка, Бліхарка, Климківка, Маластів, Пантна, Розгілля, Смереківці);
3. **Грибівський** - 14 церков, з них 3 - мурівани (Білична, Їзби, Фльоринка);
4. **Динівський** - 17 церков, з них 6 - муріваних (Бахір, Володжа, Глодно, Динів, Лубна, Павлокома);
5. **Дуклянський** - 23 церкви, з них 5 - муріваних (Дошиниця, Мисцюва, Поляни, Терстяна, Тилява);
6. **Короснянський** - 8 церков, з них 5 - муріваних (Ванівка, Коростенка, Опарівка, Ріпник, Чорнорікі);
7. **Мушинський** - 25 церков, з них 7 - муріваних (Жегестів, Зубрик, Криниця, Лабова, Новий Санч, Шляхтова, Явірки);
8. **Риманівський** - 31 церква, з них 5 - муріваних (Нижня Воля, Вороблик Королівський, Королик Волоський, Одрехова, Яблониця);
9. **Сяніцький** - 24 церкви, з них 8 - муріваних (Грабівці, Загір'я, Залуж, Дубрівка Руська, Межибрід, Мриголод, Сянік, Юрівці).

Необхідно зазначити, що до Апостольської Адміністрації не приєднався **Лупківський** деканат Східної Лемківщини, в якому було 25 церков з понад 13-ма тисячами вірних. Це села Туринське, Смільник, Репедь, Радошиці, Команча і ін. Певна кількість Лемківських сіл (для прикладу, Райське, Волосате і ін.) розсіяна в інших деканатах на мішаний Лемківсько-Бойківській смузі наприклад, Тіснянському, Пютовиському, Балигородському, Устрицькому, Ліському.

У цьому календарі ми започаткували поміщення фотопроподукції Лемківських церков, як дерев'яних, так і муріваних, взятих, в основному, з книги Олега Іванусіва (Канада) "Церква в руїні".

Редактор

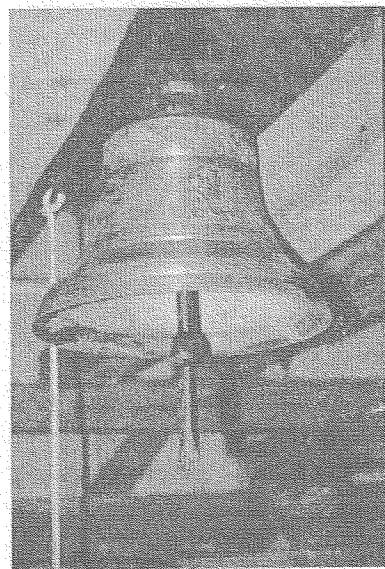
ПЕРЕГОРТАЮЧІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА НАШІХ ПРЕДКІВ

У нашому селі Гировій, що на Лемківщині були дві церкви: давня - греко-католицька, і новіша - православна. В кінці 20-х рр. ХХ ст. селяни, майже всі, перейшли на православ'я лише кілька родин залишилися греко-католиками.

Початок християнства на Лемківщині сягає IX ст. це 100 років раніше, ніж на Русі - Україні. Це відбулося завдяки місії братів-ченців Кирила і Мефодія. Тоді це християнство було єдиним. Потім історичні події склалися так, що наступив розподіл на греко-католиків і православних. Поділ цей протимався до наших днів.

Побудову греко-католицької церкви в нашему селі за історичними даними здійснено близько 300 років тому. Винятково прекрасна архітектура цього Лемківського храму, створеного з дерева, каменю, цегли. Цікаве є те, що дерев'яні зв'язки скріплені дерев'яними кілками. Церква пережила багато різних історично-політичних перемін, але тільки в часі Другої світової війни зазнала значних пошкоджень. Німці конфіскували два дзвони на переплав. Все ж один дзвін, найбільший, селяни зуміли заховати. Він пролежав



Церковний дзвін с.Гирова, захований у 1947 р. перед пімецькими окупантами. Відкопаний у 1996 році.

у сховищі до 1996 року. Після капітального ремонту, що його провів римо-католицький монастир з Дуклі, церква залишилася у давнішому вигляді, як історичний пам'ятник. Дзвін встановлено на церковній дзвіниці. Церковний іконостас поляки вивезли до історичного музею в Перемишлі і про його повернення мова не ведеться. В часі воєнних дій між радянськими військовими і німцями наше село дуже потерпіло, воно було спалене і залишилося кілька хат. Селян вивезли з фронтової лінії (Дукельського перевалу). Частина селян ховалася у землянках в лісах, але, коли у 1947 р. польський уряд провів операцію «Вісла», всі селяни, які не виселилися в Україну, були вивезені на західні землі Польщі.

Церква, немов сирота, залишилася одинокою і була перебрана римо-католицьким монастирем (кляштором) в Дуклі. У 1970-1980 рр., коли у Львові будувався музей архітектури (скансен), підгімалися старання, щоби перевести церкву з села Гирові до цього музею, але занадто затягнулося оформлення документів між відповідними урядовими колами України і Польщі, і церква залишилася у Гирові.

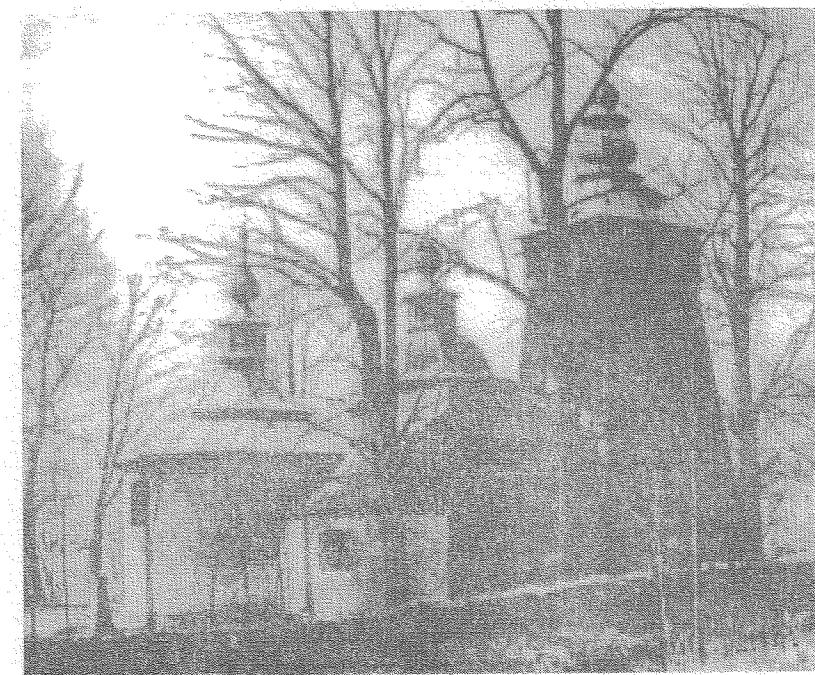
До цієї розповіді хочу додати дуже важливу релігійну подію. За переказом старших людей і моєго діда Дмитра у минулому столітті в день посвячення церкви - 28 серпня, під час величного свята Успіння Пречистої Богородиці, під час обходу навколо церкви, при великій кількості людей, поруч з церквою об'явилася ікона Пречистої Діви. Ікону бачили всі, хто тоді там був. Великі групи людей з навколошніх сіл приходили поклонитися чуду. У відзначення цієї події селяни прибували до церкви муровану капличку. В якій поміщено чудесну ікону Богородиці. За традицією кожного року у цей святковий день капличку відкривали і люди на колінах підходили поклонитися святій іконі. Капличка стоїть до сьогоднішнього дня, в ній зберігається згадана ікона. Копія чудотворної ікони Богородиці є і в середині церкви на престолі.

Її відкривали під час Богослужіння. Ікону цю можна і зараз побачити, якщо побувати у нашему селі.

Тяжко на душі, людей немає, село знищене. Лише самітня церква стоїть у своїй красоті. І храм наш, і Пречиста Богородиця терпеливо очікують нас...

Історія православної церкви в нашему селі склалася по іншому. Церква була побудована після того як майже вся Гирова перейшла на православ'я (1926). Новозбудована дерев'яна церква гарної лемківської конструкції впала жертвою німецьких окупантів. Німці церкву розібрали, іконостас, ікони, світильники, хоругви знищили, дерево зрубу використали на побудову воєнних бункерів. Навіть камінь з

Лемківська церква Різдва Богородиці в Гировій.
Фото 1987 р.

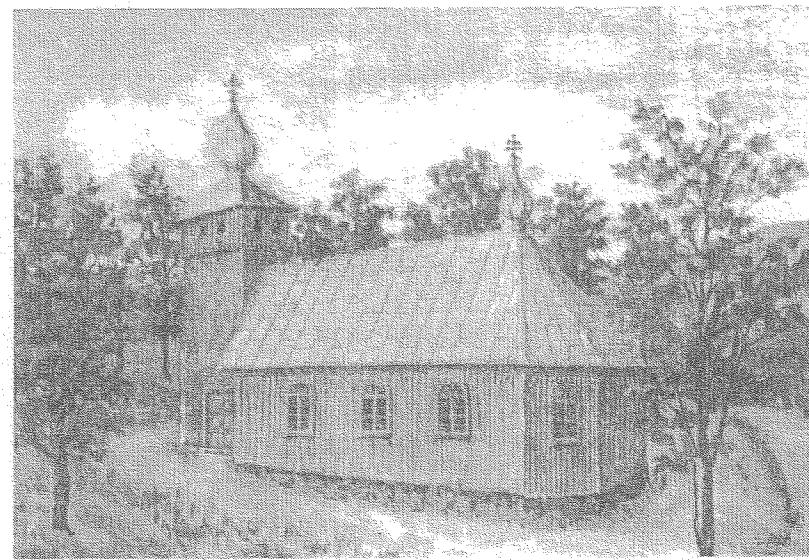


фундаменту церкви використали на ремонт доріг. Такими жертвами стало багато церков на Лемківщині. Ряд церков поляки розібрали, у інших ліквідовують іконостаси, забирають з них хоругви та ікони, перетворюючи церкву на костелі. Також руйнують кладовища, нищать пам'ятки християнської релігії східного обряду. Рідкі родини лемків, які повернулися із західних земель Польщі, розстворюються в польському середовищі, швидко полонізуються. Не чутно лемківської мови, і рідко ще щось нагадує про давніх господарів - автохтонів цієї землі. Хіба де-не-де стойть як сирітка, давня лемківська хатина.

На закінчення хочу порушити ще одну справу: мене постійно болить душа, що християни, фактично однієї віри, поділилися на римо-католиків, греко-католиків, православних, різних патріархатів, кальвіністів, лютеранців, і багато різних сект. Найгірше те, що вони нерідко ворогують між собою, поширяють на близьких різні наклепи.

Незабаром міне 2000 років від часу народження Ісуса Христа - нашого Спасителя. Після болючих страждань, мук, смерті і воскресіння залишив нам основи нової віри, яку ми називаємо християнством. На превеликий жаль в силу різних історичних подій, єдине колись християнство розпалося на різні його напрямки, відгалуження.

До єдності і злагоди закликає нас гений нашого народу Тарас Шевченко. Саме тепер коли Україна стала вільною державою, коли дуже необхідна єдність і сила народу. Ми звертаємося до Всевишнього з молитвою: «Боже Великий Єдиний, нам єдність подай», бо «в Єдності сила народу». Наступить це тоді, коли ми згуртуємося в Єдину Віру Христову, так необхідну нашій державі. Кожна держава повинна визнавати і шанувати національну віру свого народу. Русь-Україна прийняла Христову Віру, якій мінає 2000 років. Тому найціннішим дарунком любства буде об'єднання християн усього світу, щоб християнська віра відзначала свої



Православна церква в с. Гирова.
Олея, початко, 1998 р. Д. Солинко.

свята за єдиним календарем, подібними обрядами. Україна - багатонаціональна держава, всі її національні меншості мають право визнавати свою релігію. Але держава повинна мати і єдину національну релігію, яку прийняла 1000 років тому Христову Віру. Треба, щоби об'єдналися греко-католики з православними. Останнім часом в Україні набрала великого розмаху діяльність сект, яких не повинно бути в Україні.

Залишилося небагато часу, щоб виконати волю Божу, щоб зустріти гідно III-є тисячоліття. Вище церковне духовенство повинно озброїти себе єдиним священим духом і розумом і прийти до злагоди в об'єднанні християнських церков. Така злагаода прийде і до нас в Україну і тоді будемо мати силу віри, силу духу, силу в державі, одну Віру Христову, яку назовемо Українською Християнською Церквою.

Михайло Костик

ПАМ'ЯТЮ ПАМ'ЯТЬ ЗБЕРЕЖЕМО

Навіть стрімкий плин часу не зумів стерти скрижалів пам'яті старших лемків тугу за отчим краєм, рідною домівкою, котра навічно лягла карбом у їх серцях. Приємним і мовчальним є і те, що діти і онуки горців-переселенців, котрі народилися далеко від незабутньої ватри гідів і батьків, теж сповідують глибоку повагу до минувшини своїх рідних, зберігають і шанують мову, їх звичаї і традиції, котрі пройшли жорстокі випробування протягом багатьох сторіч.

А оберігати і утверджувати з покоління в покоління ці високовартні цінності, не дати їм загубитися в круговерті інших культур, ой як нелегко було далеким і біжнім гордим горянам. Тут принагідно для підтвердження сказаного нагадати, що лемківську гілку українського народу доля серйозно і постійно екзаменувала на вірність високим ідеалам, кинувши його під 420-річне польське панування, а так під 155-річний австрійський нагляд, і нарешті з волі можновладців понад півстоліття тому вона відібрала їм право жити і працювати в рідних Бескидах, на отчіих землях. 54 роки тому польський уряд виселив цих людей з прадідніх земель

на велику Україну або розсіявили їх в західних землях своєї держави. Часи виселення були дуже жорстокі, люди

*Молебень біля лемківської церкви святих Володимира і Ольги. Шевченківський Гай, м. Львів.
Серпень, 1998
Фото І.Опалака*



Лемківський актив біля церкви Св. Володимира і Ольги. Зліва: Федір Гоч, Петро Когут, Іван Красовський, Андрій Сухорський

оборонялися як могли, щоб залишитися. Однак це була марна справа.

Значна частина переселенців оселилася в Монастириському районі Тернопільської області. Найбільш компактно проживають вони в районному центрі, зокрема в його околицях Підгороднє та Березівка, в селах Доброводи, Нова Гута, Рідколісся, Долішня Слобідка та в багатьох інших населених пунктах.

З листопада 1996 р. з ініціативи засновника і організатора о. Анатолія Дуди та при допомозі активу товариства «Лемківщина», колишнього і теперішнього голів Товариства Михайла Громосяка і Михайла Тихонського, активістів Стефанії Гурей, Марії Микитин, Ірини Кvasняк, автора цих рядків та інших, і на постійну вимогу багатьох переселенців, особливо похилого віку, був започаткований музей Лемківської культури.

Чимало довелося докласти організаторам сил, енергії, наполегливості, щоб задумане перетворити в дійсність. Перша проблема, що постала - приміщення. Прихильники цієї справи як в районах, так і в обласному центрі, пішли нам на



зустріч, безплатно передавши під музей вивільнене приміщення району електросіток. Тепер про експонати. Десятки стежок протопали ентузіасти до осель сивоволосих переселенців, сотні кілометрів накрутили спідометри, торуючи дорогу в села, де проживають лемківські сім'ї. Їх шляхи путівці не раз перехрещувалися з дорогами таких осель не тільки в районі, але й на Івано-Франківщині, у Львові. І крізь, де б не ступали ноги шукачів музейних скарбів, їх завжди стрічали добрым словом, щедро вітали доброчливість, розуміння вартості задуму. Пам'яттю пам'ять збережемо, - говорили вони віддаючи в музейну скарбницю своєї дорогі речі.

Нині музей - це дев'ятикімнатна оселя лемківської культури. Сотні різноманітних дарованих експонатів: одяг, речі домашнього вжитку, різна церковна і світська література, дбайливо розвішено і розкладено на стелажах, безкоштовно виготовлених активістами музею.

Робота по вдосконаленню діяльності закладу, збагаченню його новими експонатами, упорядженню території та дальшійму ремонту приміщення, - не припиняються. Все це знаходить добру підтримку у широкому загалу лемків, а коли потрібно то й особисту їх участь у вирішенні начальних справ.

В годину радощів і в годину горя, - говорять сивоголові уроженці зелених Карпат, - всі чуття і помисли наші з тобою, рідна земле, рідна Лемківщина. І поки в грудях б'ється серце наше, ми не перестанемо любити тебе, згадувати отчий поріг, святыня якого горить сьогодні яскравою ватрою в помешканнях оселі, ім'я якої музей Лемківської культури.

Орест Гойняк
м.Монастириська

ЛЕМКІВЩИНА В НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА РУДНИЦЬКОГО

(історична довідка)

Фундатор української географії, доктор, і професор Степан Рудницький народився 1877 р., в Перемишлі, у 1937 р. трагічно загинув на Соловках.

У його численних працях увага присвячується також Лемківщині. В «Початковій географії України» писав:

«Найдальше на Захід з усіх українських земель положена Лемківщина, займаючи Лемківський або Низький Бескид від річки Пораду до річки Ослави. Він невисокий (до 1100 м), верхи його круглі, долини широкі... Живуть (лемки) із хліборобства, із своїх коров і овець, ходять на заробітки по широкому світі. Але завжди повертаються на рідну землю й міцно держаться рідної мови». 1).

У цій же праці писав, що границя України від польської землі йде з-під Татрів попри Щавницю над Дунайцем і далі на схід і північний схід. В праці «Огляд національної території України» згадує і найзахідніші лемківські села - Шляхтову і Чорну воду.

Далі писав: «Лемківщина, що уздовж Карпатської верховини заходить в офіціальну Закарпатську Галичину, є суто українська, має 75-99 відсотків українців... Українці Прикарпаття щодо раси, мови, етнологічної культури на кожному кроці показують безсумнівні признаки своєї прадавньої автохтонності». 2).

Щодо загарбницької політики правителів Польщі С.Рудницький писав:

«Польща була первісно (Х-XIV ст.) національною державою, яка зорганізовувала політично споріднені між собою слав'янські племена над Вислою і Одрою і поборювала по силам німецьку експансію на Схід. Близько середини XIV ст. надав король Казимир Великий польській політиці новий напрямок. Польща замінила західний фронт східним і розпочала на сході великомасштабну експансійну політику. 3).

В іншому місці автор писав: «Якщо на рівній місцевості полякам вдалося потиснути українців на десятки кілометрів, то в горах держать українські лемки свою територію дуже цупко й донині переходять Попрад».

«Закарпаття, - писав далі С.Рудницький, - є так само давньою українською землею як галицька чи київська земля... Угорське завоювання й румунська експансія відтиснули рідке українське населення дещо на північ, однак ціла полоса Карпат від Попраду по Золоту Бистрицю залишалася від VI ст. постійно у володінні української суспільності й українських державних утворень (маються на увазі Київська Русь і Галицько-Волинське князівство)». 4).

- 1) Степан Рудницький. Початкова географія України. Нью-Йорк-Філадельфія, 1985, с. 104.
- 2) Степан Рудницький. Огляд національної території України / / Чому ми хочемо самостійної України. Львів, 1994. С. 224, 227-228, 235.
- 3) С. Рудницький. Українська справа зі становища політичної географії. Берлін, 1923, с.88-99.
- 4) С. Рудницький. Там же, ст. 232.

Степан Ковальчук

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В ПОЛЬЩІ ПІСЛЯ 1944 Р. ПЕРЕСЕЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ.

Післявоєнна Польща, в планах її творців, мала бути країною єдиної польської народності. З уваги на українську меншість 9 вересня 1944 р. був заключений Договір між тимчасовим урядом Польщі і урядом УРСР про обмін населенням. Через незгоду населення ухвалено провести примусове переселення. Між 15 вересня 1944 р. і 2 серпня 1946 р. виселено з Польщі 482 тис. осіб української національності. Але значна ще кількість українців залишилася в межах Ряшівського, Краківського, Люблінського воєводств. Уповноважений Уряду по репартації Владислав Вольський 17 лютого 1947 р. розпорядився про відновлення примусової акції переселення.

В результаті першої переселенчої акції в Польщі залишилося поукраїнське майно:

поля - 841,4 тис. га, в т.ч.
грунтів орніх - 650,9 тис. га
лісів 141, 7 тис. га
пасовиськ 30,1 тис. га.

Невдача спроб відновлення переселення українців до УРСР спричинила посилення концепції примусового переселення українців на західно-північні понімецькі землі Польщі. Польський генерал О.Стець писав у листопаді 1946 р. секретареві ЦК партії Польщі В.Гомулці: «Розв'язання української проблеми може бути вирішene шляхом примусового переселення українців на західні землі, під суворим контролем сил безпеки».

Справжня підготовка виселення (акція «Вісла») почалася у січні 1947 р. провіркою наявності українських родин (і мішаних) у 30-кілометровій прикордонній смузі.

Смерть генерала К.Сверчевського 28 березня 1947 р. приспішила акцію «Вісла». Наступного дня Політичне бюро ЦК Польської Робітничої партії ухвалило «у прислішенному темпі примусово переселити українців та мішані родини на понімецькі землі...». Проведення акції «Вісла» - уряд Польщі 24 квітня 1947 р. доручив генералові С.Мосторові.

Було вирішено розпочати акцію весною після засіяння попів. Для завантаження однієї фіри найнеобхіднішим майном відвести 2-3 години, здійснювати акцію під конвоєм озброєного війська. Виселенців трактовано не інакше як «злочинці», «бандити». Під час акції біля 4 тис. репатріантів (головним чином інтелігенція та духовенство) арештовано й відправлено до концтабору Явожно (філіал Освенцима). Акцію «Вісла» закінчено у 1950 рр. виселенням лемківських родин з повіту Новий Торг. Всього інтерновано 150 тис. осіб.

Залишено ґрунтів 262,0 тис. га
у т.ч. орних 202,5 тис. га
лісів 44,1 тис. га
пасовиськ 9,4 тис. га.

Залишене українськими виселенцями майно конфіскувалося на користь Польщі і передавалося польському населенню. Земля і ліси перейшли до державного фонду, в основному без відшкодування. Більшість будівель згоріла, або була використана як будівельний та опалювальний матеріал.

Умови заселення українцями західних земель були дуже важкі. Заселювалися 2-3 родини в часто зруйнованих будинках. Було заборонено змінювати місце поселення без згоди відділів безпеки, заборонялося відправи в обряді не латинському, навчання дітей рідної мови, відвідування рідних сторін. Поселенці трактовані як «злочинці» як правило не отримали компенсації за залишене майно.

Рішенням Бюро Політичного Комітету Польської Робітничої партії з 1956 р. дозволено часткове, дуже

обмежене повернення в рідні сторони, при обов'язковій згоді місцевої влади на вигнанні та згоди польських осадників, які зайняли поукраїнські господарства. Через різні перешкоди з вигнання повернуло на Лемківщину 5 000 осіб або 1250 родин. Варто відзначити, що ті, які повернулися, мали безліч клопотів з поверненням їм майна, навіть такого (земля, будинки), яке не було закріплене за польськими осадниками. Зовсім не вирішена проблема повернення лемкам іхнім лісів. В результаті масового виселення на Лемківщині припинило своє існування близько сотні сіл, ще більшість із сіл залишили по собі фактично лише сліди із кількох чи кільканадцяти будинків. Церкви, каплички, хрести майже повсюдно зруйновані, занедбані, повністю затираються сліди колишньої матеріальної та духовної культури лемків. Українську народну меншість позбавлено права на громадське, кооперативне, культурно-освітнє майно, на власне шкільництво.

Політичні зміни, що наступили у нас та сусідніх країнах з кінця 80-х рр., поставили перед нами вимоги по-новому осмислити та оцінити нашу історію, минуле з позиції спільних інтересів українського і польського народів.

Різні долі переглялися у двох народів на протязі історії. Століттями поляки й українці жили разом, працювали, напевним чином оцінювали культурні здобутки сусідів, створювали єдині, дружні родини.

Але виникало також між ними непорозуміння, створювалися ненависть, а навіть пролита кров. Але нам треба забути про пімсту, про обов'язкову відплату за минуле. Втраченого не повернеш, а жити ще нам і нашим дітям. А чи винні діти у гріах їх дідів, батьків?

Треба спокійно із задушевним розумінням, поховати глибоко у серці біль із-за воєнних подій, почати нове життя.

Володимир Шуркато

ВАВАНГАРД! БОРОТЬБИ ЗА ЄДНІСТЬ ЛЕМКІВ

(Товариству «Лемківщина» в Калуші - 10 років!)

Лемки безмежно люблять свої рідні традиції, рідний край. І тому не дивно, що вони були зажурені тим, що після їх виселення в Україну, поступово заникали, губилися в гущі загальнолюдських проблем їх культурні та національні здобутки.

Але часи міняються. У кінці 80-х рр. повіяв освіжаючий політичний вітерець. Уперше лемки сміло підняли свої голови, на весь голос заявили про необхідність врятувати від забуття кращі їх історичні, культурні та побутові традиції.

У Калуші на Івано-Франківщині живе багато лемківських родин з околиць Сянока, Яслі, Нового Санча, Горлиць. Стало відомо, що у Львові 8 липня 1988 р. створено товариство «Лемківщина». Поступок сусідів посприяв тому, що лемки в Калуші почали інтенсивну підготовку для створення власного відділення Товариства.

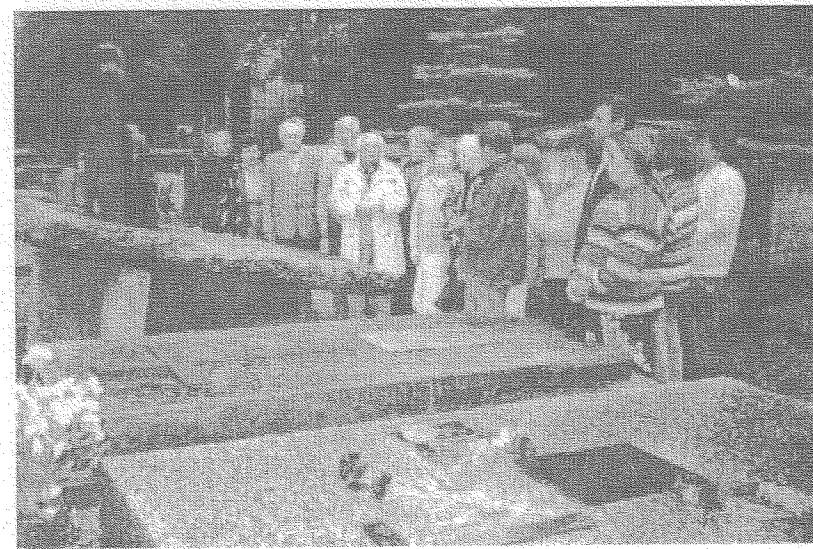
Ітак, 19 серпня 1990 р. відбулися багатолюдні збори лемків Калуша, на які загостили також окремі члени правління Львівського товариства. Під загальне радісне схвалення цього дня проголошено створення місцевого товариства «Лемківщина». Обрано перше правління в складі: В.Дрань (голова), П.Циркот (заступник), І.Дрань (секретар), А.Нестор (скарбник) та члени правління: І.Павлича, Н.Кучма, І.Пухир, В.Шкимба, Т.Мельник. Незабаром Товариство було офіційно зареєстроване.

Члени правління Товариства, активісти включилися в працю на культурній ниві. На початку березня 1992 р. головою правління Товариства обрано Ф.Лабика. У Палаці культури «Мінерал» проведено масовий вечір лемків т. зв. «Гущањя» («Ламаник»), на якому чудово співали хлопці і дівчата. Тому, не випадково, було ухвалено створити в Калуші лемківський хор. Незабаром, при ініціативі групи активістів, зокрема

П.Ханаса, Е.Ятчишин, В.Шкимби, М.Паршю та ін., створено молодіжний клуб «Студенька», а згодом художній колектив такої ж назви. Він брав участь у всіх лемківських святах в Тернополі, Львові, Івано-Франківську, на Лемківській «Ватрі», в Ждині, Михалові Легницького воєводства, гостював у лемків Гожова Велькопольського (РП), був і є прекрасою місцевих концертів.

Услід за «Студенькою» створено фольклорний ансамбль «Терки», що, здебільша виступає разом зі «Студенькою». Незмінним керівником ансамблю є педагог Любов Вакула (Шавинська) з Поворозника, що біля Криниці. В репертуарі «Терок» давні мелодійні (на жаль призабуті) твори та сучасні пісні, що є складовою частиною всеукраїнської хорової культури.

*Біля могили Никифора Дровняка,
Криниця, 26 липня 1997 (експурсія з Калуша)*



13 вересня 1992 р. велика група лемків з Калуша, члени правління Товариства, обидва художні колективи взяли участь у освяченні новозбудованої Лемківської церкви в Шевченківському гаю (Львів). Свято було дуже урочистим і радісним. 1995 р. став роком відзначення скорбної пам'ятної події - насильного виселення лемків у 1945 р. На зібраннях колишніх виселенців брали участь великі групи людей, як також духовенство.

19 листопада 1995 р. у Виставочному залі Калуша, з ініціативи правлінь товариств «Лемківщина» і «Надсяння», відбулася цікава виставка фотографій лемківських церков з колекції Олега Іванусіва (Канада) - автора книги «Церква в руїні». На відкритті виставки виступив історик Іван Красовський.

**Фольклорний колектив “Терки”
у гостях в родині Михайла Кушвари (стоїть у центрі).
Свято лемківської культури у с.Крампна**



21 листопада 1996 р. в Івано-Франківську відбулася конференція, на якій взяли участь численні калушани. У тому ж році колективові «Студенька» присвоєно звання Народний самодіяльний лемківський фольклорно-етнографічний ансамбль пісні і танцю. Слід відмітити особливу заслугу в цьому ветеранів хору Д.Мишковського, Анни і Андрія Костяків, Петра і Антона Хомиків, Марії Френцко, Надії Нич, Василя, Михайла і Марії Сипляків та інших, керівників колективу Богданни Онисько, Людмили Коваль, Володимира Нагловського.

Весною 1997 р. актив товариств «Лемківщина» і «Надсяння» провів відзначення 50-ліття акції «Вісла». Було схвалено відповідне звернення до Президента України. Делегати Товариства взяли участь в обласній конференції, присвяченій акції «Вісла» та ІІ Всеукраїнському конгресі Лемків у Івано-Франківську.

У липні велика група калушан, члени правління Товариства, самодіяльні митці взяли участь у Лемківській «Ватрі» в Ждині (РП). Поїздка на «Ватру» заключалася не лише в участі у концертній програмі. Колектив, крім того, здійснював поїздки на могили родичів і рідних, брав участь в упорядкуванні цвинтарів. Під час однієї такої поїздки між концертами здійснено екскурсію до мальовничої Криниці, відвідано могилу митця-маліяра Никифора Дровняка.

На початку 1998 р. з ініціативи і при сприянні керівників міської влади та правління Товариства в Калуші відбулися дві цікаві виставки: в січні виставка творів мистецтва (художня вишивка) видатного наукового і церковного діяча з Лемківщини г-ра о. Дмитра Блажейовського (живе у Румі), а в лютому - виставка творів живопису художника-лемка зі Львова Дмитра Солинка. На відкритті виставок взяли участь керівники міста Калуша, представники церков, інтелігенція. Художні колективи порадували своїми виступами.

У серпні громада лемків з Калуша та художні колективи «Студенька», «Терки» були учасниками лемківського кермашу у Львові. Після літургії на майдані Лемківської церкви відбулося віче, на якому виступали відомі культурні гіячі. Відбувся концерт. 18 жовтня калушани привітали Товариство «Лемківщина» у Львові з нагоди його 10-річчя.

Велика культурна подія, що надовго запам'яталася калушанам, відбулася 15 листопада. Це відзначення 80-річчя ЗУНРу і Лемківських республик. Глибокозмістовну лекцію про історичні події того часу прочитав І.Красовський. Відбувся тематичний концерт з нагоди цих подій.

Активну участь у заходах Товариства бере МП «Краєзнавець» - підприємство, що об'єднало шкільну молодь - дітей вихідців з Лемківщини, Надсяння. Спільно організовуються виїзди зі святковими концертами не лише в межах України, але й за кордон. Активним організатором цих заходів є Олена Ліщинська. Кілька разів гуртки «Краєзнавець» і «Лемчатко» ставили «Вертеп» і співали літургію

Виступає фольклорний колектив “Терки” м. Калуш



в Лемківській церкві св. Володимира і Ольги в Шевченківському гаї (Львів), Івано-Франківську та інших містах.

Викликають захоплення щорічні виставки мистецьких міні-творів - лемківських Великодніх писанок і народних вишивок. Їх автори - Марія Костюк, Марія Френцко, Ольга і Марія Шкимби та інші у своїх творах відображають красу природи Карпат, сонце, рослинний світ. Виставки приносять справжнє моральне задоволення, навчають молодь любити життя, природу, повторювати цей вид мистецтва ще більш досконалим. Організатором цих чудових заходів є активістка товариства «Лемківщина» Марія Парило з Радою клубу «Студенька». Саме вона з іншими активістами організувала подарунки для різних церковних храмів - коври, сприяла розповсюдженню лемкознавчих видань Фундації дослідження Лемківщини у Львові, зокрема «Лемківських календарів».

Члени Товариства, художні колективи та всі лемки Калуша і околиць відгадуть свою енергію справі розвитку їх рідної культури. Своє 10-річчя члени Товариства, його правління актив зустрічають з вірою у дальнє процвітання і розвиток культурної праці на лемківській ниві.

Ми, члени Редколегії "Лемківського календаря-2000" і його автори, члени правління Фундації дослідження Лемківщини, Комітет лемківської церкви,

Сердечно поздоровляємо членів Калуського відділення Товариства "Лемківщина", членів його правління, актив та всю громаду лемків Калуша з нагоди 10-річчя одного з найкращих віддіlenь України, а саме Калуського відділення товариства "Лемківщина".

Всім Вам бажаємо щастя, процвітання на Многая Літа!

Редколегія

ВИХІДЦІ З ЛЕМКІВЩИНИ – В УКРАЇНСЬКОМУ СПОРТІ

Де лише́нь не зустрінеш лемків чи дітей вихідців з Лемківщини? Яку б не згадати ділянку науки, культури, мистецва, освіти - обов'язково можна натрапити на працелюбних лемків. Скільки пишеться про них у літературі останніх десяти років, зокрема, у «Лемківських календарях»? Багато знаємо про лемків-учених, митців-різьбярів, співаків, лікарів, педагогів.

Але про одну ділянку, на якій трудається сини Західних Карпат, ми якось призабули. Маю на увазі спортивну ниву, яка народила численних богатирів світової слави. Але й тут не обійшлося без лемків. На цей раз розповім, головним чином, про успіхи окремих лемків з молодого покоління на футбольних полях України та інших країн світу.

Баль Михайло народився 1930 року в с. Загутинь Сяніцького повіту на Лемківщині. У 1946 року був виселений в Україну до містечка Ходорова на Львівщині. Незабаром переїхав до селища Роздол Миколаївського району. Тут у нього 16 лютого 1958 р. народився син Андрій, який згодом став славним українським футболістом. На жаль, батько не дочекався синової слави, бо помер у 1968 р., коли синові минуло зaledве 10 років. Футболістом став і молодший син - Орест.

Андрій Баль почав займатися футболом у 1969 р. в Роздольській ДЮСШ. Він з вячністю згадує перших тренерів Олексія Михайловича та Федора Бушанського.

У 1970 р. команда «Хімік», в складі якої брав участь А.Баль, виграла першість області серед школярів. Ця подія принесла багато радості переможцям, зокрема, Андрієvi. Але справжній успіх приходить згодом. У 1976 році юний футболіст став чемпіоном Європи серед юніорів, а вже через рік - він

Андрій Баль



чемпіон світу через юніорів. Андрій заслужено був визнаний лідером збірної СРСР.

У 1977-1980 рр. він грав у команді «Карпати» (Львів). У 1980 р. А.Баль став чемпіоном Європи у складі молодіжної збірної СРСР.

Висоти своєї майстерності досяг, будучи у 1981-1990 рр. футболістом команди «Динамо» (Київ), яка здобула.

заслужену славу як в Союзі, так і у всьому світі. В Київській команді А.Баль був прийнятий як універсальний півзахисник, легкий і рухливий, який уміло й чисто позбавляв м'яча суперників. Високо піднята голова дозволяла йому спостерігати все поле. До того унього був добре запрограмований удар з різних дистанцій. Його умінню вибирати момент для удару можна булі позаздрити. Перший матч у складі «Динамо» в чемпіонаті СРСР провів 25 березня проти бакинського «Нефчі» і виручив команду, зрівнявши рахунок ударом головою.

29 листопада 1981 р., коли збірна Союзу виконала своє основне завдання, здобувши путівку у фінал чемпіонату світу, на останній матч відбіркового турніру в Братиславі проти збірної Чехословаччини вийшов грата також Андрій. Це був його дебют у збірній. Потім у 1982 р. виступав на чемпіонаті світу в Іспанії. І його гол у ворота Бразилії добре запам'ятався вболівальникам.

Не дивно, що головні досягнення Андрій здобув, будучи «динамівцем». Він був чемпіоном Союзу у 1981 році, отримавши першу золоту медаль, як також повторив цей успіх у 1985 і 1986 рр. Став володарем Кубка СРСР у 1982 р., 1985, 1987 і 1990 роках. Був володарем Кубка кубків (1986 р.) та учасником чемпіонату світу у Мексиці 1986 р.

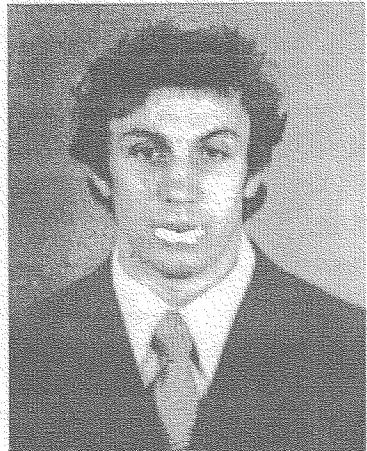
Як представник Київського «Динамо» провів 327 матчів. Був величезною технічним, холоднокровним, впевненим у собі футболістом. З 1993 р. він - тренер команди «Маккабі» (Хайфа, Ізраїль).

Принагідно згадаємо ще кількох футболістів лемківського походження. Це Ігор Біскуп, який народився у 1960 р. в Монастириськах на Тернопільщині. Його батько Іван Біскуп народився у 1941 р. в селі Криниця Новосанчівського повіту. Мати (1922 р.) теж уроженка Криниці-села. У 1945 р. були виселені в Україну. Ігор змалку полюбив гру у футбол.

Ще у 1976 р. команда лемківського походження з Монастириськ у складі Ігоря Гладиша, Ігоря Дуди, Михайла Махна, Остапа Богдана, Тараса Греняка, Володимира і Анатолія Венгриновичів, Любомира Гурчака, Степана Гурея, Володимира Сембрата та Ігоря Біскупа здобула II місце серед колективів фізкультури України ДСТ «КОЛОС» по футболу.

Завдяки цим футболістам започаткована команда «Нива» у смт. Підгайці (1978 р.).

Закінчивши у Монастириськах середню школу, Ігор Біскуп поступив до Бережанського сільськогосподарського технікуму. І тут грав у складі команди футболістів місцевої «Ниви».



Ігор Біскуп

У 1984 р. поступив до Тернопільського педінституту. Грав тут за команду майстрів II ліги. У 1992-1999 рр. він виступає за Тернопільську «Ниву» (вища ліга), капітан команди і ведучий гравець. У «Спортивній газеті» за 13 листопада 1998 р. було опубліковане інтерв'ю з І.Біскупом, який сказав, що одержав травму, але впевнений, що і надалі гратиме за Тернопільську «Ниву».

Володимир і Анатолій Венгриновичі - двоюрідні брати. Їх батьки народилися в с. Криниці Новосанчівського повіту, після війни були виселені до м. Монастириська на Тернопільщині.

Анатолій Венгринович народився у 1954 р., а Володимир у 1956 р. У футбол почали грати змалку. У 1967 р. здобули перше місце в футбольному турнірі на приз «Шкіряний м'яч». Після служби в армії брати Венгриновичі виступали за відрофжену команду «Колос», яка в 1976 р. стала чемпіоном області і виграла кубок області. Деякий час брати Венгриновичі виступали за сильну в той час команду «Сокіл» (Львів).

У 1978 р. брати Венгриновичі повернулись на Тернопільщину і поступили вчитись в Бережанський технікум механізації сільського господарства. Вступили у футбольну команду «Нива» (Підгайці). Команда у 1979 р. стала чемпіоном України серед колективів фізкультури, здобувши право виступати у другій лізі чемпіонату СРСР по футболу. У 1980 р. «Нива» стала срібним призером чемпіонату України.

У 1983 р. брати Венгриновичі знову повернулися до м. Бережани. Анатолій став адміністратором команди «Колос», а в 1986-1988 рр. був граючим тренером команди м. Козова, згодом повернувся до команди «Нива» в Бережанах. Володимир у 1990-1991 р. виступав за «Ниву» (Тернопіль). Від 1992 р. він - граючий тренер команди в Хоросткові. Тепер Анатолій працює викладачем коледжу м. Бережани.

Принагідно хочеться відзначити ще одне історичне досягнення жіночої команди лемківського походження з Монастириськ. Ця волейбольна команда ДСТ «Колос» у 1960

р. здобула у Полтаві перше місце в Україні серед команд працівників сільського господарства. У склад команди входили Гриняк Ганна, Гриняк Марія, Гриняк Катерина, Полянська Ірина, Вислоцька Юлія.

Ми зовсім мало знаємо про успіхи спортсменів-лемків поза межами України. Але один цікавий факт можу нагадати. Було це на початку 30-х рр. у США. На арені професійного боксу з'явився Ваньо Дзядик з Фльоринки. Уже в 16 літ славився як професійний боксер. Із 130 змагань програв лише 12. У січні і липні 1932 р. здобув подвійне чемпіонство світу. Був він дуже зgrabним, гнучким, чудово орієнтувався в обстановці.

На жаль, про дальшу долю чемпіона світу Ваня Дзядика ми не маємо відомостей.

Передаю ширу подяку всім, хто допоміг мені в написанні цієї статті, зокрема І.Красовському та І.Дугі.

Степан Макарик

РЕПЕДЬ

Репедь - українське село у Сяніцькому повіті поблизу с. Команча на Східній Лемківщині. Село започатковане у 1517 році і в історії згадується під 1520 роком. Це тому, що у 1526 р. (5 жовтня) відданий локаційний привілей через старосту Миколу Вольського на ім'я шляхтича Мейсовського на заснування села з 18-ти річним звільненням селян від повинностей. Вольності надавалися на 24 роки, а, отже, на той час село вже існувало 6 років. Тоді тут значилися два викорчовані грунти. Вже у 1526 р. розпочато будівництво храму. Село належало до т.зв. «королівських». Походження

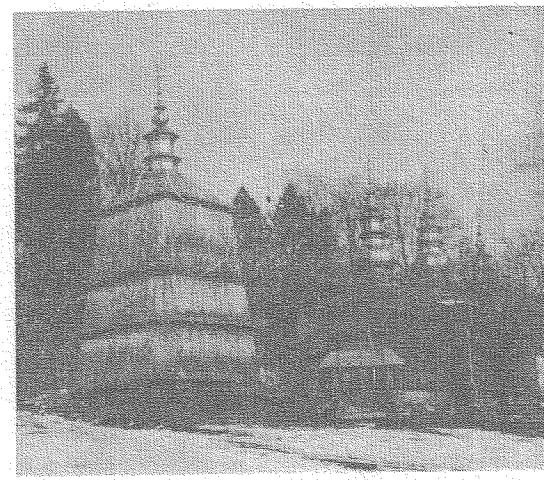
назви не вдаломя вияснити. Можливо вона походить від слова «ріпа» (по-польськи «г'єра», назва села «Rzepied»).

Через село з перших років його існування проходив шлях, яким купці від Самбора переганяли закуплену в горах худобу. Злюстрації 1565 р. довідуємося, що саме тут, в Репеді і Куляшному, існував пункт для збору мита на користь староства.

Згідно Йосифінської метрики 1787-88 рр. (поземельний кадастр) в селі на той час проживало 68 родин з прізвищами: Гринь, Хруш (по 4 родини), Бруцяк, Гоцко, Онушканич, Радью, Федоринець, Хромий (по 3 родини), Василько, Ващишин, Ільків, Крисина, Мушка, Палінський, Перун, Потончак, Сегін (по 2 родини). По одній родині: Баб'як, Брилінський, Буран, Вакера, Вархола, Ганич, Гаркай, Головатий, Громуляк, Гулик, Демчур, Каламаш, Коцан, Кріль, Крупа, Лазар, Мазур, Манкович (Майкович), Маханич, Самуляр, Саракун, Семанишин, Стапай, Шварник.

У 1824 р. збудована дерев'яна церква св. Миколи східнолемківського стилю з дерев'яною дзвіницею перед церквою. Внутрі церкви поліхромія художника Буковчика з 1896 р. В тому ж році був закінчений іконостас. Поруч з церквою цвинтар, огорожений кам'яним муром. У 1907 р. в селі успішно трудився управитель народної школи Андрій Крупський.

Церква
Св. Миколая,
с. Репедь, 1826



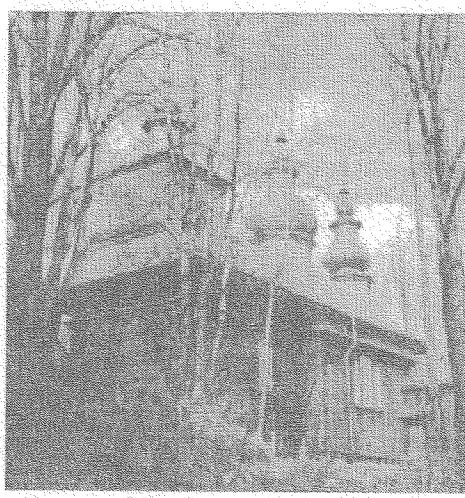
Його донька Теофіла була дружиною відомого суспільного діяча на Лемківщині адвоката Володимира Бучацького. Необхідно підкреслити, що на початок ХХ ст. (1901) в селі було 280 осіб, які вміли писати. Це вельми високий відсоток.

Під час визвольних змагань 1918-1921 рр. селяни взяли участь у боротьбі за самовизначення. 3-го листопада 1918 р. парох села Вислік Великий Пентелеймон Шпилька проголосив створення Східно-Лемківської («Команецької») Республіки. До числа сіл, що приєдналися до Республіки було с. Репедь. Тут існувала одна із шести оборонних станиць, а штаб оборони діяв у сусідньому селі Команчі. Селяни сіл Репедж і Прелук відбили перший наступ польських військ на початку січня 1919 року. Але під напором ворожих військ республіка припинила своє існування 23 січня 1919 року.

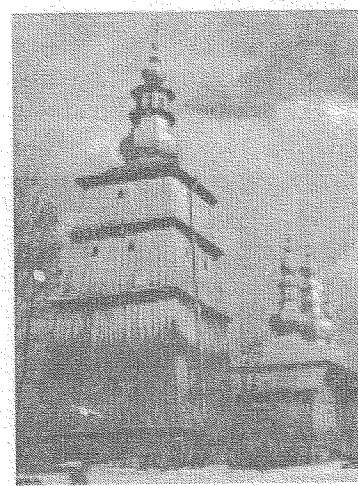
Внаслідок спалаху православ'я на Лемківщині у 1926-1934 рр., у 1934 р. було відключено від перемиської грекокатолицької митрополії 9 деканатів Лемківщини, що їх об'єднано в Апостольський Адміністративний центр Лемківщини Лупківський деканат, у склад якого входило с. Репедь, до Апостольського центру не приєднався, рахуючи себе вірним прихильником Перемиської грекокатолицької митрополії.

У міжвоєнному часі у селі діяла читальня «Просвіти», працювали численні гуртки народної творчості (співочий, драматичний). У 1938 р. в селі було 1023 грекокатоликів на 1060 мешканців села.

Церква у с. Щавне,
1888



Церква у с. Турянське, 1801 - 1803



Івано-Франківська обл.). Решта селян-лемків була у 1947 році насильно депортована на північні та західні землі Польщі в результаті акції «Вісла».

Від 1949 р. церкву використовували поляки як костел. Після 1956 р. до села повернули після вигнання кільканадцять лемківських родин і від 1964 р. церкву використовували спільно, а у 1974 р. церква передана грекокатоликам.

На кінець ХХ ст. у селі нараховується 40 господарств.

З с. Репедь походив Теодор Майкович (8 січня 1932 - 9 травня 1998) - видний церковний діяч. 12 липня 1996 р. висвячений на єпископа Вроцлавсько-Гданської єпархії Української грекокатолицької церкви в Польщі. Похований у рідному селі.

Варто відзначити, що ряд цінних історичних відомостей про село Репедь подали відомий український історик Михайло Грушевський в праці «Матеріали до історії суспільно-політичних і економічних відносин Західної України» (Львів, 1905) та польський історик Адам Фастнахт у монографії «Osadnictwo ziemi Sanockiej w latach 1390-1650» (Вроцлав, 1962).

Михайло Крупа

МОЄ РІДНЕ СЕЛО СКВІРТНЕ

Сквіртне - лемківське село в колишньому Горлицькому повіті розташоване на віддалі 30 км від Горлиць, 7 км від Ждині і 5 км від Устя Руського. Походження назви не з'ясовано. Можливо походить від назви річки Сквіра, що перепливає через село. Про початки села джерела відсутні. Перша згадка про нього відноситься до 1671 року.

Географічно, село в дуже мальовничому розташуванні Карпатського плоскогір'я. З північної сторони низький рівний схил. Посеред села пливе річка. Попри річку простягається дорога, з обох її боків були розташовані житлові господарські будівлі. Після війни і виселення лемків село було спустошене, більша частина хат була розібрана і вивезена.

Хати дерев'яні, типово лемківського покриття гонтами. У часі зникли курні хати під соломою, натомість почалося будівництво муріваних будинків.

Посередині села збереглася трибанна дерев'яна церква 1837 року Святих Кузьми і Дем'яна, оточена розлогими липами. Поблизу церкви стояла стара школа. Після Першої світової війни селяни побудували нову школу.

Околиці села дуже мальовничі. З півночі межує з селом Смерковець. Межа сіл покрита невеликою смугою соснового лісу різної породи, на окремих ділянках росли високі стрімкі за 30 м сосни, лише з верхнім огалуженням, яке захоплювало увагу своїм коливанням під час вітру.

З протилежної сторони межує з селом Ганчова, межею є гора Кичера, гірська гряда, яка простяглась від села Квятонь і з самою високою частиною, через Сквіртне, Регетів до Словачького кордону. Природно гора Кичера дуже загадкова, на вершині якої росте лише трава. Північний бік гори від села Сквіртне покритий ялинковим лісом, південний бік села Ганчови покритий густим листяним лісом, в якому росте переважно дуб, ясен і жодної ялини чи смереки.

Напередодні Першої світової війни в селі нараховувалось 187 лемківських хат. Крім лемків, в кінці села жили цигани (5 родин), які займались ковальством, були добрими музикантами. Випадків злодійства з боку циган не було. Селяни займалися рільництвом, тваринництвом, бджільництвом, дрібним побутовим промислом.

У значній мірі село потерпіло внаслідок Першої світової війни. Багато господарств було пошкоджено під час боїв, які велись між австро-угорськими та російськими війсками.

Народ тяжко терпів, ряд молодих хлопців і чоловіків було насильно мобілізовано до війська. Відчутним ударом було те, що австрійські власті арештували і вивезли до Талергровського концтабору 13 селян.

Крім мого діда, Дуди Григорія, і діда по матері, Станчака Павла, були інтерновані Іван Тибей, Іван Тима, Йосиф Джамбуляк, Марко Обух, Павло Лазорко, Авксентій Крайняк, Данило Клап, Климентій Катренич, Мирон Сулич, Федір Сапко, Іван Кога. З Талергофу повернулися не всі. Помер там і мій дід Григорій Дуда.

Після війни село почало відбудовуватись.

Крім школи, побудовано плебанію і читальню. Була створена торгова кооперація «Самопоміч», котра сприяла матеріальному і культурному розвитку села. При читальні діяв читальний хор, музичний та хоровий молодіжні гуртки. За прибутки кооперації учні в школі мали можливість отримати

Церква св. Козми і Дем'яна, с. Сквіртне, 1837 р.



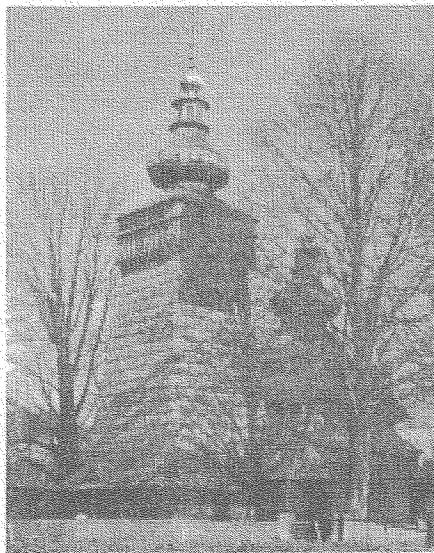
мувати сніданки, а влітку, під час вакацій, бували в туристичних поїздках. Був куплений в читальню і радіоприймач. Селяни охоче слухали світові новини, але радіту Ім довелося не довго.

В перші дні Другої світової війни німецька комендатура забрала (конфіскувала) радіо. Головою комітету кооперативи якою був учитель Микола Юрковський, колишній в'язень Талергофу, головним бухгалтером - Юрій Дуда. Кооперація розвивалась, мала філіали в селах: Ганчова, Квятонь, Смерековець.

У міжвоєнному часі через село прокотилася хвиля політичних заворушень. На початку 30-х років більша частина селян перейшла на православ'я і в село приїхав священик (раніше священника село не мало, приїздив з В.Регетова 7 км), щоправда, непорозуміння між селянами з приводу релігійних перемін не виникали, всі проживали в згоді і ходили до однієї церкви.

Доволі напружені відносини створилися між селянами і державною владою Польщі. Почалося з учителя Миколая Юрковського - активного діяча на суспільній ниві, прекрасного педагога, який працював до 1936 р. Коли

був арештований іув'язнений, на місце Миколая Юрковського власті прислали учителя поляка з Krakova, який зовсім не володів українською мовою. При першій розмові з учнями польською мовою, діти насторожилися і заявили, що нічого не



Церква у с.Квятонь,
1700

Церква у с.Ганчова, 1797

розуміють і до школи не прийдуть. Цей відомий «шкільний страйк» тривав три місяці. Не допомогли і жандарми, які приходили у село шукати дітей і силою затягнути в школу. Через місяць після страйку, жандарми арештували активістів батьків дітей, котрі страйкували, а саме: солтиса Юрія Дуду, Ілью Станчака, Луку Забавського, Юрія Тиму, Павла Війтовича, Максима Глюза, Теодозія Крайняка. Арештованих повезли у тюрму в м. Горлицях. Селяни склали апеляцію до польського уряду у Варшаві з проханням надати право в школі учням вивчати рідну українську мову. Апеляцію повезли священик та брат поперецього учителя Павло Юрковський.

Згодом до села прибув новий учитель зі Львова, - українець, як він сам представився. Виявився дуже уважним до дітей, добром організатором різних імпрез (приходи, упорядкування цвінтарів, тощо). Згодом відпустили з тюрми активістів села.

Але відносний спокій селян був порушеній вибухом Другої світової війни. Багато біг принесла селянам німецька окупація. Нова влада організувала насильницький вивіз молоді на роботи до Німеччини, решту мужчин мобілізовано на копання окопів.

П.Юрковський був організатором і довголітнім старостою лемківської хорової капели «Лемковина» у Рудному коло Львова.



Загрожувала селу велика трагедія і лише завдяки високій людській моралі, кмітливості, розсудку і любові один до одного, обминуло лихо і гибель людей.

На початку грудня 1944 р. однієї ночі до села прибула група військових радянської армії. Офіцер повідомив зібраних селян, що в село Сквіртне групу відправив штаб фронту на Дукельському перевалі з метою ознайомлення з околицею для переходу радянських військ через Карпати на захід.

Трактували себе як партизани, бо відійшли далеко від фронту, який не може забезпечити їх продуктами, а тому просять у селян допомоги продуктами харчування. Селяни домовились приносити продукти на плебанію, а вночі військові будуть їх забирати в свій штаб.

Якийсь час все було тихо, вночі в село проходили партизани, а у день німецькі поліцай.

Наближались Різдвяні свята, було чути звуки канонади з фронту, а по селу шастають поліцай, почали говорити, що шукають партизанів.

Кожен селянин хотів розслабитися від воєнної напруги, люди почали святкувати Різдво Христове, пішли молитися до церкви.

На другий день у святу ніч, прийшли в село партизани, на світану вартові подали сигнал, що у село просувається багато фір з поліцаями. Партизани поховались в різних закутках в тому числі і на церковній дзвіниці.

Поліцай почали зганяти людей на майдан біля церкви, деякі продовжували нишпорити по стодолах, хлівах, горищах. Поліцай, в першу чергу, забрали солтиса, священика, учителя і других активістів, зробили їм допит.

Комендант звернувся до людей, щоби ті сказали де партизани, хто укриває і годує їх, то збережуть юному життя, а решту розстріляють.

Активістів відвели в сторону, наставили на них кулемет. Німці підготували навіть мотузки і закинули на липу, сказали, що винних будуть вішати.

Минав час, тиша зберігалась день спливав, вечеріло, поліцаї зібрались і поїхали. Вийшли зі своїх криївок партизани, але святкового настрою не було в нікого. Люди мовччи розійшлися по домувках.

Селяни були втомлені війною і всіма перепетіями, які припали на їхню долю, чекали закінчення війни.

Нарешті прийшов довгоочікуваний кінець війни. Але лемкам сподіваної рідості не приніс, а навпаки, почалось нове горе і розпач для людей.

Розпочалося насильне виселення лемків з їх рідного краю.

Селян Сквіртного вивезли у Полтавську область. І хоч селяни Полтавщини добре відносилися до лемків, але горячі Карпати на чорноземі привикнути не змогли і самотужки, хто як зумів повертались на захід на рідні землі, але за певних обставин прийшлося їм поселитися переважно на Тернопільщині.

Після виселення в Україну в селі ще залишилися деякі родини. Але їх чекала ще гірша доля. У 1947 році їх насильно депортували на західні та північні землі Польщі і розсіяли окремими родинами в польському оточенні. І лише поодиноким лемкам села Сквіртне вдалося після 1956 року повернутися у рідне село, де вже поселились багато польських родин.

Ярослав Дуда

ПРОПАГАНДИСТ МИСТЕЦТВА ЛЕМКІВСЬКОЇ ПІСНІ І ТАНЦЮ

(про артиста-співака Андрія Теплого)

Народився 26 листопада 1908 р. в с. Босько коло Сянока на Лемківщині. Змалку його захоплювала українська (зокрема лемківська) співоча творчість, народне танцювальне мистецтво. Мріяв виступати артистом театру і у 1927 р. вступив до театру ім. Бойкової. Нагаді вступив до відомого театру ім. Тобілевича. Виступив і в оперному театрі Львова, побував на гастролях в Києві. Після війни працював у театрі під керівництвом Блавацького, один рік співав у хорі Дмитра Котка.

У 1949 р. переїхав до Західної Австралії, незабаром переїхав до Аделаїди, де проживав до кінця життя. Тут він проявив неабияке зацікавлення спортом, надалі його захоплювала співоча і танцювальна творчість.

Співав у хорі української Громади «Гомін». В Аделаїді існував Театр Малих форм під керівництвом Я. Андрушовича, членом якого був і Андрій Теплый. Він був також прикрасою місцевого церковного хору. Усе життя був людиною доброю, скромною, був незмінним українським патріотом. Помер 22 липня 1994 р.

ТГасічинський

Посміймося трішки

Маленький син робить домашнє завдання з фізики. Підійшов до двері ванни, де ся мив його тато, і ся звідує:

- Тату, што ся отбиває з тілом, зануреним до води?
- Як то што? Варто лем тілу ся занурити, як одразу якийси ідіот телефонує му.

МИТЕЦЬ ВИСОКОГО ПОЛЬОТУ – ЙОСИФ ЯРЕМА



У попередніх «Лемківських календарях» ми вже говорили про митців - лемків різних профілів, які внесли великий вклад у загальноукраїнську культуру. Але сказали ми про творчість не всіх. Серед митців - лемків, добрів і талант яких потрібно повсякденно популяризувати є також мало-відомий широким колам громадськості вельми цікавий маляр Йосип Ярема.

Народився 11 жовтня 1939 р. у селі Глідно (Глодно), Березівського повіту на північно-східній Лемківщині.

У 1945 р. виселений в Україну (містечко Ходорів на Львівщині). З юніх літ захоплювався малюванням. Закінчив студію образотворчого мистецтва при Львівському Будинку офіцерів. У Львові познайомився з відомими художниками Володимиром Патиком і Зеновієм Кецалом, що відчутно вплинуло на дальший розвиток його таланту художника.

Поступив до Львівського інституту прикладного і декоративного мистецтва, але на навчання перевівся до Київського художнього інституту. Після його закінчення творчу працю продовжував у Делятині на Івано-Франківщині. Першу персональну художню виставку організував у Івано-Франківську. З 1975 року творить у Львові. Працює в серпанковій гамі магіарської палітри, щораз глибше розвиває творчий талант.

Його кращі твори - це портрети Катерини Білокур, Василя Стефаніка, художні полотна «Карпатські краєвиди», «Сонце і море», «Небо і море», інші пейзажі, натюрморти.

Творча його техніка своєрідна, ніжна, з «суворим» забарвленням.

Друзі і прихильники творчості Йосипа Яреми бажають йому, з нагоди 60-річного ювілею, великих творчих успіхів, щасливого довголіття.

ЛЕМКІВСЬКИЙ РІЗЬБЯР АНДРІЙ КРАСІВСЬКИЙ

Красівський Андрій Васильович - один із кращих майстрів лемківської різьби в Україні. Народився 29 грудня 1934 р. в селі Вілька Сяніцького повіту (тепер РП) на Лемківщині.

У 1945 р. під час виселення виїхав з батьками в Україну на Тернопіллящину, поселився в селі Росоховатець Козівського району. У 1951 р. поступив у Яворівську художню професійну технічну школу (Львівщина), яку закінчив у 1953 р. Відслуживши 4 роки на флоті, поступив у Львівський художній комбінат, де і працював протягом 35 років.

Початково вирізував орлів, згодом попробував свої сили в тематично-скульптурній різьбі. Ставши членом Спілки художників України, від початку 60-х рр. брав участь у республіканських і обласних художніх виставках.

Андрій Красівський



“Лисиця і Їжак”, дерево, 1963

Його основні твори - це тваринний світ Карпат, картини з побуту та життя лемків. У 1963 р. на обласній художній виставці, організованій до річниці дня народження І.Франка, експонувалися такі його твори: «Коли ще звірі говорили», «Лисиця і заєць», «Битий небитого везе», «Лисиця і журавель», «Лисиця і Їжа». На виставках 1973-1975 рр. експонувалися такі його вироби - скульптури: «Месница», «Прикордонник», «Косар», «Геолог», «Риць», «Медична сестра» та інші.

У 90-х рр. народний майстер різьби по дереву головну увагу присвятив ідеї створення представників тваринного світу, що були високо оцінені громадськістю і мистецтвознавцями. Це, зокрема: «Кінь», «Ведмідь», «Орел», «Зубр» (Виставка 1995 р. м.Київ) і «Ведмідь», «Олень», «Козел», «Орел» (Виставка 1996 р. Польща). Також А.Красівський створив ряд тематичних образів: «Мисливець», «Лісоруб», «Підкова» (Виставка 1997 р. м.Київ).

Митець проживає і творить у м.Трускавці на Львівщині.



Андрій Козюк
“Лісоруб”. Дерево, 1997



З ЖИТТЯ ФУНДАЦІЇ
ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ

**ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ
ЛЕМКІВЩИНИ У ЛЬВОВІ**

(з історичної хроніки 1991-1999 років)

1991

Лютий - з метою активізації культурної праці серед лемків, опубліковано Звернення П.Когута, І.Красовського і Д.Солинка «Слово до лемків та громадян лемківського роду» (газ. «За Вільну Україну», 6 лют. Журнал «Дзвін», ч. 5).

28 лютого - Інтелігенція лемківського походження Києва заслухала в залі АН України доповідь І.Красовського «Лемківщина: історія, культура, сьогодення». Ініціатори - Міжнародний університет українознавства та Київське відділення товариства «Лемківщина».

7 квітня - Освячення місця під будівництво Лемківської церкви у Шевченківському гаю, здійснене патріархом УГКЦ Мирославом-Іваном кардиналом Любачівським і архієпископом Володимиром Стернюком.

Створено громадське об'єднання «Бібліотека Лемківщини». Вийшла з друку книжка І.Красовського і Д.Солинка «Хто ми, лемки...»

Початок будівництва Лемківської церкви та експозиції Музею Історії Лемківщини.

15 вересня - 20 жовтня - з ініціативи головного спонсора будівництва Лемківської церкви Олега Іванусіва, Голова будівельного комітету церкви І.Красовський, перебував у Канаді для організації фінансової допомоги в будівництві церкви, експозиції музею, організації видавництва лемкознавчої літератури.

25 грудня - Для координації дій дирекцією і Вченою Радою скансену та Будівельного комітету створено Фундацію дослідження Лемківщини (ФДЛ) у Львові. Головні завдання: завершення побудови Лемківської церкви та експозиції музею, підготовки і друкування літератури, сприяння розвиткові мистецтва і культури лемків. Співголовами ФДЛ обрано І.Красовського, П.Когута, Д.Солинка.

1992

14 квітня - 16 травня І.Красовський перебував у США для організації фінансової допомоги в будівництві церкви, пожвавлення співпраці.

13 вересня - Освячення церкви св. Володимира і Ольги владикою Филимоном Курчабою, відкриття першої черги лемківського музею.

На відкритті художньої виставки «Мистецтво Лемківщини» (твори В.Мадзеляна, Д.Солинка, А.Сухорського) виступили др. І.Гвозда (США), В.Одрехівський, І.Красовський.

28 вересня - На зборах ФДЛ обрано правління в складі: І.Красовський (голова), П.Когут, Д.Солинко, Я.Швягла, І.Гречко, А.Сухорський, М.Костик. Вийшли з друку книжки: І.Красовський «Тільки з рідним народом», І.Оленич (Канада) «Доля Лемківщини».

1993

30 січня - відбулися загальні збори, присвячені 90-літтю народження Юліана Тарновича - історика і публіциста Лемківщини. Були присутні його сини - Мирон і Олександр. Звітну доповідь зробив голова правління ФДЛ. Добрано членами правління А.Петришака і о.А.Дуду.

20 травня - разом із відзначенням Спілки Письменників України проведено урочистий вечір з нагоди 190-ліття народження письменника О.Духновича (1803-1865).

10 липня - у залі Спілки Письменників проведено літературний вечір з нагоди 150-річчя народження і 100-ліття смерті письменника В.Хиляка (1843-1893).

11 липня свято завершено у с. Літинія б. Дрогобича, де похований В.Хиляк. Доповідь у Львові і Літинії виголосив І.Красовський.

Липень - на лемківській «Ватрі» у с. Бортному побував голова правління ФДЛ І.Красовський.

30 серпня - заключена уода між правлінням ФДЛ і дирекцією скансену про функціональне використання Лемківської церкви через ФДЛ.

10 жовтня - Третій день Конгресу Світової Федерації Лемків. Урочисте Богослужіння відбулося на церковному майдані. На вічі виступили гр. І.Гвозда, п. С.Давимука, П.Теодор Старац, о.А.Дуда.

Передано ялинки, привезені з Лемківщини.

Організована виставка «Мистецтво Лемківщини» (твори Василя і Романа Одрехівських, А.Сухорського, А.Фіголя, С.Кищака, А.Хомика, Д.Солинка).

6-7 грудня - у Львові відбулася наукова конференція «Товарство «Просвіта». Доповідь на тему: «Просвіта» на Лемківщині виголосив голова правління ФДЛ.

Вийшли з друку книжки:

І.Красовський. Прізвища галицьких лемків XVIII ст.

В.Хомик. Лемківська молитва. Поезії

С.Мадзелян. Лемківщина у творчості Василя Мадзеляна.

1994

20 лютого - відбулися річні збори ФДЛ. Зі звітом виступив голова правління ФДЛ.

Вийшов з друку перший «Лемківський народний календар» на 1994 р.

17 квітня - Члени правління ФДЛ І.Красовський, Д.Солинко, Я.Швягла, Я.Дуда, о.А.Дуда, хорова капела «Лемковина» взяли участь у проведенні свята Лемків у м.Борщів на Тернопільщині.

Червень - на святі «Big Русалля до Івана» в с. Зиндронова (РП) взяли участь П.Когут, Я.Дуда, Д.Солинко, Я.Швягла, А.Сухорський, М.Костик.

27 серпня - Голова правління ФДЛ взяв участь у лемківському святі в Трускавці. Були присутні лікар В.Овог,

письменник М.Горбаль, ген. директор фірми «Світоч», А.Тавлаш, О.Бенч, О.Шокало (Київ), місцевий актив.

14 вересня - з ініціативи ФДЛ в Лемківській церкві відбулася відправа до 50-ліття насильного виселення лемків.

19 вересня - відбувся урочистий вечір з нагоди 175-річчя народження письменника О.Павловича.

6 жовтня - у залі відділення Спілки Письменників проведено вечір пам'яті Б.І.Антонича з нагоди 85-річчя його народження.

23 жовтня - з ініціативи правління Львівського товариства «Лемківщина» і ФДЛ проведено Богослужіння присвячене «Дням пам'яті і скорботи». На церковному майдані відбулося віче. Вийшов з друку «Лемківський календар» на 1995 р.

1995

25 січня - у м.Долині на Івано-Франківщині відбулося свято лемків, у якому взяв участь голова правління ФДЛ, виступивши з історичним аналізом трагедії лемків у 1945 р.

11-12 лютого - відзначено 25-ліття народної хорової капели «Лемковина». 11.02 відбулися урочисті збори членів ФДЛ у залі Спілки Письменників, а 12.02 проведено урочисте богослужіння.

Відбулися річні збори ФДЛ. Доповідь проголосив голова правління. Виступили П.Когут, Я.Швягла, Д.Солинко, О.Чабан, М.Донський, М.Костик, о.А.Дуда.

14-28 березня - Голова правління ФДЛ І.Красовський та о.А.Дуда, разом з учнями середніх шкіл м.Калуша відвідали Лемківщину. Побували на могилі Никифора в Кринці та відвідали поета Петра Трохановського.

9 квітня - Голова правління ФДЛ з о.А.Дудою провели урочисте свято лемків у м.Самборі.

24-25 червня - на святі «Big Русалля до Івана» в селі Зинранова (РП) взяли участь: П.Когут, Я.Швягла, І.Красовський, Я.Дуда, Д.Солинко, М.Костик, о.Р.Свистун.

30 липня - з ініціативи правління ФДЛ і Церковного комітету проведено традиційний лемківський «Кермаш» - щорічне свято.

3 вересня - у м. Горлиці (РП) проходила ІІ лемківська «Поетична осінь». Взяв участь голова правління ФДЛ. Організовано художню виставку творів П.Стефановського, Д.Солинка, М.Орисика і ін. Поети - лемки читали власні твори.

На протязі року о.А.Дуда, І.Красовський брали участь в організації і проведенні лемківських свят для відзначення 50-ліття виселення лемків у Білокринці, Жовтневому, Теребовлі, Бориславі.

Вийшли з друку книжки:

І.Красовський. Михайло Орисик - визначний лемківський різьбар першої половини ХХ ст.
«Лемківський календар» на 1996 рік.

1996

5 лютого - на зборах членів правління ФДЛ головою правління обрано Ярослава Швягла.

З квітня - Ветнографічному музею АН України відбулася виставка лемківських писанок О.Полянської-Гринчук (Вроцлав). Від Фундації виступив член правління І.Красовський, давши велими схвальну оцінку цим мініатюрним творам мистецтва.

12 травня - правління ФДЛ організувало віче біля церкви, присвячене Дню Матері, п'ятиріччю Вільної України та п'ятиріччю ФДЛ. З доповіддю виступив І.Красовський. Відбувся концерт бандуристок з Пустомит.

28 липня - завершено роботи над створенням іконостасу для Лемківської церкви.

Відбулося традиційне свято «Кермаш»

11 серпня - Іконостас освятив владика Ю.Гбур. Владику вітали члени правління ФДЛ І.Красовський та о.Дуда. Після Літургії на церковному майдані відбувся концерт бандуристок хору «Радощина» (Пустомити).

6 жовтня - на запрошення ФДЛ у нас побував гость - о.фр.Дмитро Блажейовський, який походить з села Вислік Великий на Лемківщині. Він автор численних праць, мистецьких вишивок.

Вийшов з друку «Лемківський календар» на 1997 р.

1997

23 березня - з ініціативи депутата Верховної Ради України Миколи Горбала і при допомозі правління ФДЛ проведена зйомка кінокартини «Діти втрачених Бескидів» (до 50-річчя акції «Вієла»). Демонструвалася по I програмі УТ 12 червня.

28 березня - у залі Українського товариства охорони пам'яток історії та культури проведено вечір з нагоди 5-річчя ФДЛ. Доповідь зробив голова правління ФДЛ Я.Швягla.

14-15 червня - на святі «Big Русаля до Івана» в селі Зинранова взяли участь члени правління ФДЛ.

22 жовтня - Правління ФДЛ організувало в залі Українського товариства охорони пам'яток історії ювілейний вечір з нагоди 70-річчя І.Красовського. Доповідь виголосив Я.Швягla, ведучий Г.Когут. Хдожню частину презентували хори «Студенька» і «Терки» (Калуш).

Листопад - Член правління ФДЛ І.Красовський відшукав для Архіву Лемківщини церковні метричні книги з сіл Дошно, Балутянка, Вілька, Посада Горішня на Лемківщині.

13 грудня - на святковому вечорі на честь члена правління ФДЛ А.Сухорського схвалено ідею про доцільність розпочати заходи у справі створення Оргкомітету по будівництву пам'ятника Б.І.Антоничу з нагоди 100-ліття його народження.

Вийшли з друку книжки:

Бібліографічний показник до 70-ліття І.Красовського, І.Красовський. Лемківська церква святих Володимира і Ольги.

«Лемківський календар» на 1998 рік.

1998

8 лютого - з ініціативи правління ФДЛ до Львова приїхала група школярів з Калуша. Вони продемонстрували у церкві чудовий різдвяний «Вертеп» лемківською говіркою; проспівали ряд коляд українських і польських.

4 квітня - член правління ФДЛ І.Красовський взяв участь у засіданні Оргкомітету (Криниця) по будівництву пам'ятника Никифорові Дровняку.

Червень - на святі «Big Русалля до Івана» в с.Зинрановій побували члени правління ФДЛ з генеральним директором фірми «Світоч» А.Тавпашем.

1-12 липня - Член правління ФДЛ І.Красовський виїжджав з колективом юнацького хору з Калуша до лемків західної і північної Польщі (участь у «Ватрі» в Битові, лекції про Лемківщину перед показом «Лемківського весілля»).

о.Дуда, І.Красовський з юними артистами з Калуша.



Липень - на лемківській «Ватрі» у Ждині побували Я.Швягла, А.Сухорський, І.Красовський.

2 серпня - на церковному майдані проведено святкове віче, присвячене 100-літтю з дня смерті Галицького митрополита, кардинала Сильвестра Сембраторовича з Лемківщини.

Вийшов з друку «Лемківський календар» на 1999 рік.

1999

Продовжено роботи для повного завершення обладнання церкви і музею.

9 лютого - з нагоди 7 річчя ФДЛ по Львівському radiо виступив голова ФДЛ Я.Швягла. Він охарактеризував роботу Фундації за 7 років, зокрема роботу церкви, музею, видавничі справи.

12 липня, в день святих апостолів Петра і Павла, лемки Криниці, з ініціативи декана місцевої церкви о.Михайлишина, провели урочистий «кірмаш». Big Фундації дослідження Лемківщини (Львів) був запрошений Іван Красовський – член Оргкомітету по спорудженні в Криниці пам'ятника Никифорові Дровняку.

Церква св.св. Петра і Павла добре обслуговується. Приємне враження спроваджує новий іконостас. Свято розпочалося Літургією, яку відслужив нововисвячений молодий священик з с.Гладишів о.Андрій Журав. У відправі взяли участь о.митрат Степан Дзюбина (Перемишль), о.Мирон Михайлишин та ще п'ять священиків. Проповіді проголосили о.о.Дзюбина і Михайлишин.

Після відправи у ресторанчику «На дентаку» відбулася традиційна гостина та концерт художнього ансамблю «Ослав'яни» з Мокрого. АРтисти дуже вдало поєднали співоче і танцювальне мистецтво лемків, бойків і гуцулів.

НАУКОВИЙ «КРУГЛИЙ СТІЛ» З ДИСКУСІЄЮ ПРО ІСТОРІЮ ЛЕМКІВЩИНИ (ЛЬВІВ, 1990) (го 10-річчя)

Поважною історичною подією для лемків в Україні та поза її межами, була Міжнародна наукова конференція («Круглий стіл») з лемківських проблем, організована Львівським відділенням Інституту МФЕ, товариством «Лемківщина» у Львові 22-24 травня 1990 р. в залі Інституту. Форум учених України, США, Канади, Польщі і Словаччини був присвячений обговоренню проспекту монографії «Лемківщина» та аналізові найважливіших проблем з історії та культури лемків.

Відкрив конференцію завідуючий відділенням Інституту Олександр Росінський (нині покійний). Згадавши головні завдання Конференції, він тегло привітав гостей, які прибули на Форум з інших країн. Це dr. Іван Гвозда - голова Світової Федерації Лемків (США), Максим Маслей - голова Об'єднання Лемків Канади, dr. Микола Мушинка - член правління Об'єднання русинів-українців Словаччини, dr. Лешек Дзенгель - завідуючий кафедрою етнографії Ягелонського університету в Кракові. Федір Гоч - керівник Музею культури лемків у Зинрановій (Польща), етнограф Павло Стефанівський (Польща).

З доповідю виступив доктор історичних наук Юрій Гошко - головний редактор монографії «Лемківщина». Він зупинився на питанні походження етнографічної назви «лемки». Згадав, що питанням історії і культури лемків займалися такі визначні українські вчені, як І.Верхратський, І.Франко, Ф.Колесса, Ф.Вовк, В.Гнатюк та інші.

Говорячи про сьогоднішнє становище, доповідач відзначив, що у минулі роки було неможливо глибше досліджувати проблему лемків. Сталінсько-брежнєвські

часи наклали свій негативний відпечаток на історично-етнографічні дослідження минулого лемків. Цю прогалину необхідно заповнити. Тому велике значення для української історичної науки матиме монографія «Лемківщина».

Доповідач підкреслив, що національною назвою для лемків є давня «русины», або ж пізніша «українці». Натомість назва «лемки» - це порівняно нова етнографічна назва. Заперечив достовірність теорії «волоської колонізації Карпат», ствердив єдність лемків з українським народом.

Ю.Гошко охарактеризував шляхи створення монографії «Лемківщина», її авторів тощо.

Гість з Пряшева dr. Микола Мушинка відзначив велику користь цієї першої історичної зустрічі, яка відкриває широку перспективу співпраці дослідників різних країн над мало-вивченою проблемою українських лемків. Цьому сприяють зміни в політичній ситуації як в Україні, так і в інших країнах.

*На міжнародному науковому форумі
("Круглий стіл") з питань історії та культури лемків.
Львів, 22-23 травня 1990.*

О.Росінський, Л.Дзенгель, І.Красовський



Капітальна праця про лемків, авторами якої, крім Українських лемкознавців, будуть також учені інших країн, дуже потрібна. Вона дасть зможу вирішити ряд неясних ще питань з історії лемків, визначити точну їх етнографічну територію, включаючи частину Закарпатської області. З питань лемківської тематики маємо велику кількість публікацій в Словаччині, Польщі, на еміграції, останньо в Україні. Але вони, здебільша, недоступні широкому колу читачів і дослідників.

Доповідач схвалив, як вельми вдалий вибір осередку вивчення історії і культури лемків - місто Львів, де зосереджені багаті архівні джерела саме з тих питань, тут проживає багаточисельний загін інтелігенції з Лемківщини.

Говорячи про дослідження лемківських проблем на Заході, навів, як приклад, видання багатотомної «Енциклопедії Українознавства», яку започаткував і редактував лемко В.Кубійович. У 1988 р. у США видана двотомна монографія «Лемківщина». Авторами другого тому («Культура») є львівський науковець І.Красовський, з Польщі - М.Сивіцький, із Словаччини - М.Мушинка.

Аналізуючи становище русинів (українців) на Словаччині доповідач стверджив, що вони зберегли чіткі лемківські традиції і свідомість того, що вони «русили».

Не варто насильно накидати їм теперішню назву «українці». Такі спроби у минулому принесли шкоду, бо ряд русинів проголосило себе словаками. Окрімі агітатори лякали русинів, що, якщо запишуть себе українцями, їх насильно вивезуть в Сибір.

М.Мушинка присвятив увагу також русинам Югославії, які емігрували там з Лемківщини у 1751 р. Центр їх культури - містечко Руський Керестур. Згадав, що невелика кількість лемків проживає в Румунії.

Голова Світової Федерації гр. Іван Гвозда (США) підкреслив, що ознайомлення з методологією підготовки

обширної монографії про лемків представниками відповідних наукових установ світу дуже корисне і своєчасне. Монографія «Лемківщина» потрібна не лише лемкам в Україні, в Польщі і Словаччині, але й лемкам на еміграції. Вона стане цінним вкладом у світову науку.

Характеризуючи розвиток культурного і наукового рівня лемків на еміграції, доповідач признає помітну заслугу в цьому лемка-емігранта, талановитого публіциста і журналіста Юліана Тарновича, який написав і видав ряд книжок, видавав газету «Лемківські вісті». Був автором «Ілюстрованої історії Лемківщини» (Львів, 1936). У США виходить журнал «Лемківщина», побачили світ чотири випуски «Анналів Лемківщини».

Лемки-емігранти в США створили ряд культурних організацій, серед яких найповажніша Організація Оборони Лемківщини (ООЛ). Безвідідне становище лемків у Польщі після 1945 року активізувало працю на еміграції, спрямовану на допомогу землякам.

З середовища лемків-емігрантів вийшли численні прогресивні діячі науки і культури. Зближення з лемками в Україні це, без сумніву, гарантія доброго майбутнього. Лемківські організації на еміграції сприяли тому, що лемкам в Україні, допомагали видавати наукові та популярні праці, фінансували окремі культурні заходи, включаяться у підготовку потрібної монографії «Лемківщина».

Голова Об'єднання Лемків Канади інж. Максим Маслей розповів, що перша лемківська організація «Лемко-Союз» виникла у Канаді в 1929 р. Перші емігранти називали себе «русинами», «русками». Згодом «Лемко-Союз» Канади змінив назву на «Карпато-руське Общество Канади». У наш час в Канаді є Об'єднання Лемків Канади (ОЛК), яке охороняє інтереси Лемківщини і є членом Світової Федерації Лемків. Серед найактивніших лемківських культурних діячів доповідач назвав М.Горбала, письменника Ф.Колесара,

О.Іванусіва, маляра П.Лопату. Лемківська громадськість Канади приступила до будівництва музею Ю.Тарновича. Схваливши проспект монографії «Лемківщина» доповідач запевнив, що керівники ОЛК й інші культурні і наукові діячі з середовища лемків будуть співпрацювати над створенням загаданої монографії.

Голова ініціативної групи Об'єднання лемків у Польщі, керівник Музею культури лемків у с.Зиндроновій Федір Гоч висловив подяку організаторам «Круглого стола» та переважання у тому, що деякі польські (Р.Рейнфусс, Є.Гарасимович) дослідники навмисне перекручують історію лемків. А професор П.Магочі (Канада) створив теорію, що лемки - це окремий народ «Карпатогорси». Теперішнім дослідникам Лемківщини треба знати властиву відповідь на невирішені ще питання.

У виступі знайшла засудження акція «Віспла», проведена у 1947 р. польським військом, яка, фактично, знищила північну частину Лемківщини. Зробив висновок, що подібне руйнування Лемківщини було не під силу шляхті протягом століть, а брати-слов'яни здійснили ліквідацію Галицької частини Лемківщини за дуже короткий час. Наслідком шовіністичної політики польської верхівки є те, що частина лемків у Польщі боїться власної національної назви «українці» чи навіть «русини». Тому деякі лемки афішують себе лише як «лемки», а поодинокі заявляють, що вони «лемки-поляки».

Виступаючий висловив жаль з того приводу, що довгий час Україна мало цікавилася своїми людьми в Польщі. Лемки змушені працювати і жити на власний розсудок. Створили музей лемківської культури, але держава ним не опікується.

Етнограф і культурний дія з Польщі Павло Стефанівський охарактеризував незавидне становище лемків у Польщі. Більшу їх частину виселено в 1944-1946 рр. в Україну,

решту примусово виселено в 1947 р. на північні і західні землі Польщі.

Недавно в Польщі створено Громадянський круг лемків, який бореться за повернення лемкам їх лісів. Шкода, що в Польщі почало діяти «Стоваришіння лемків», члени якого трактують мешканців Західних Карпат лише лемками, а не українцями чи русинами. Дуже добре, що у Львові вже існує осередок дослідження історії та культури лемків, що сприятиме їх об'єднанню.

Завідуючий кафедрою Ягеллонського університету в Krakovі п.Лешек Дзенгель відзначив, що кафедра допомагатиме українським науковцям у створенні дуже потрібної

Група учасників Міжнародної конференції в дорозі до Берестечка 24 травня 1990.

Зліва направо: А.Сухорський, М.Маслей, Л.Дзенгель, Д.Солинко, І.Красовський, Ф.Гоч, П.Когут, І.Гвозда, Ю.Гошко, О.Росінський



монографії. Запропонував при потребі, залучити до співпраці молодих науковців - лемків Дмитрика, Гамбаля і Процик-Стефанську.

Доповідь «До питання про автохтонність українських лемків у Західних Карпатах» виголосив історик Іван Красовський (Львів). Він признав, що хоч українські дослідники трактують історичне минуле лемків у властивому історичному світлі, актуальність теми породжує помилкова, ненаукова позиція окремих сучасних польських істориків і публіцистів.

Намагаючися оправдати післявоєнне насильне виселення лемків з Карпат, у Польщі, на щабель історичної науки, піднято твердження, що лемки не автохтони Карпат, бо, мовляв, у Західних Карпатах до XV ст. проживали самі поляки. Лише в XV-XVII ст. в результаті т.зв. «волоської колонізації Карпат» тут прибули волохи (румуни) з домішкою русинів, які нібито, згодом, зрушили волохів.

Науці відомо, що вже у VII ст. по обох схилах Західних Карпат жили східнослов'янські племена, що їх в літературі називаємо білими (західними) хорватами (горбати, горвати - назва від «горби», «гори»), які за свідченням угорського літописця Аноніма, уже на початку IX ст. називали себе «русинами». Їх культура не відрізнялась від культури наддніпрянських русинів. У 992 р. білі хорвати (західні русини) були приєднані до Русі. Отже, русини (українці) є автохтонами Західних Карпат.

У 1340 р. північні схили Західних Карпат захопила Польща. Почалося польсько-німецька колонізація з півночі у напрямку Карпат, яка відтіснила русинів углиб гір. На захоплених землях запроваджено панщину, для нормування якої використано звичаєве волоське право. Це спричинило у XV-XVII ст. локалізацію сіл з руського права на право волоське. Подія ця дала поштовх для створення у середині XIX ст. ненаукової теорії «волоської колонізації Карпат».

Творці нової теорії проголосили, що до XV ст. нібито в Західних Карпатах був лише польський елемент, а в XV-XVII ст. з'явилися тут волохи, які згодом зрушились. Теорія ця нічого спільногого не має з науковою, історією. Доповідач навів ще ряд переконливих аргументів, наукової неспроможності теорії «волоської колонізації».

В обговоренні доповідей та принципів опрацювання монографії «Лемківщина» взяли участь І.Майчик, В.Хомик, І.Чуллик, І.Щерба та інші. Вони схвалили виступи учасників «Круглого стола» та проспект наукової монографії «Лемківщина». Підкреслили, що закладено цінний фундамент для дальшої плодотворної праці українських істориків і етнографів спільно з дослідниками інших країн нашої планети.

Підсумки праці «Круглого стола» зробив завідуючий відділенням Інституту О.Росінський. Він висловив подяку всім учасникам форуму, зокрема закордонним гостям, за активну участь в роботі «Круглого стола». Враховуючи подані пропозиції, до редакційної колегії наукової монографії «Лемківщина» крім раніш затверджених (Ю.Гошко, М.Моздир, П.Когут, І.Кирчів, І.Красовський, М.Мушинка, О.Росінський) додатково введено І.Гвозду, М.Маслея, П.Стефанівського.

На закінчення учасники «Круглого стола» побували на відкритті виставки «Народне мистецтво лемків» у виставочному залі Музею народної архітектури та побуту у Львові. Також відвідали музей «Козацькі могили» під Берестечком, Олеський замок, садибу М.Шашкевича в Підгіссію.

Після Міжнародної наукової конференції дослідницька і культурна праця в Лемківському середовищі України, зокрема Львівщини, помітно пожвавилася.

Наступного року (1991) у Львові створено Фундацію дослідження Лемківщини, яка ініціювала і очолила будів-

ництво Лемківської церкви святих Володимира і Ольги в Львівському Шевченківському гаю. Церква стала дійовим осередком культурного і духовного єднання лемків. Поруч з церквою, у довгій лемківській хаті створено експозицію окремого музею історії та культури лемків. Фундація за період 1991-1999 років видала 20 лемкознавчих книжок, в т.ч. шість щорічних «Лемківських календарів». Широко відзначено 50-ліття насильного виселення лемків, акції «Вісла». Проведено ряд ювілейних вечорів, виставок народного мистецтва лемків.

Лемки Львівщини провели помітну роботу для дістальної зустрічі 2000-го ювілею народження християнського Спасителя і нового III тисячоліття.

В.Дошнянський

ЗАПАЛАЛА В УКРАЇНІ “ЛЕМКІВСЬКА ВАТРА”

Стрілою облетіла західні області України звістка: 5 і 6 червня 1999 року в селі Гутисько поблизу міста Бережани на Тернопільщині відбудеться перша крайова “Лемківська Ватра” – масове фольклорно-етнографічне свято виселенців з Лемківщини, їхніх дітей, онуків, які живуть в Україні.

З самого ранку валки автобусів, легкових автомобілів мчали у напрямку Бережан. Саме тут у 1997 році виселенці з Польщі спорудили пам'ятний знак для відзначення 50-ї річниці трагедії виселення і акції “Вісла”. Вранці, 5 червня, напередодні “Ватри” біля пам'ятника депортованим відбувся молебень і панахида за тих, що не дожили до “Ватри”.

*Лемківський актив біля церкви святих Володимира і Ольги, 1999 рік.
Фото І.Микити Шевченківський Гай*



Погода була чудова і в селі Гутиську, де поселилися лемки з Вільки і Балутянки, що на Сяніччині, зібралося кілька тисяч людей з Тернопільщини, Львівщини, Івано-Франківщини.

“Ватра” почнеться о 13 годині і залишився ще час, щоб згадати коротко про село, про людей. Важко уявити, що ще десь в Україні (звичайно, крім Карпат і Закарпаття) є куточок природи настільки подібний до Лемківщини як Гутисько з околицею. Покриті лісом невисокі гори радують багатою рослинністю, співом птиць. Ентузіасти обрали для “Ватри” розлогу долину поруч з селом, оточеною лісом. Упорядковано під єздні дороги з кам'яним покриттям, подібно як на Лемківщині.

У центрі долини споруджено гарний, гірського типу, павільон з площею для виступаючих, обладнаний електрикою, голосниками. Поруч - простора палата для хористів, декламаторів, столики для торгівлі. Враження чудове. Все добре обмірковано. А люди в селі - це живий закуток “Лемківщини”. І мова рідна - лемківська, і одяг - “домашній”, і гостинність - традиційна...

Але поспішимо ближче павільйону, звідки ось-ось проголосять про відкриття “Ватри”. Поблизу павільйону вже чекає кількатасячна маса народу, споглядаючи у бік



На "Лемківській ватрі" с.Гутисько 5.06.1999
Фото І.Опалака

Оргкомітету, керівні діячі товариства "Лемківщина", члени правління Фундації дослідження Лемківщини у Львові.

Урочисто відкрив "Ватру" голова сільської Ради Михайло Березівський, охарактеризувавши значення сьогоднішнього свята. Вдягнені у лемківську ношу дівчата задушевно привітали гостей традиційним хлібом і сіллю... Виступає голова Оргкомітету, голова Тернопільського обласного відділення товариства "Лемківщина" п. Ігор Дуда. Вітають учасників свята інші поважні гості, вчені, культурні діячі.

Парох місцевої православної церкви о.Омельян разом з греко-католицьким омітратом Анатолієм Дудою - лемком та іншими священиками відправили молебень. Прекрасний приклад спільної молитви, що понеслася у неосяжну височину



Михайло Костик на "Лемківській ватрі"

небес. Проповідь проголосив о. Дуда. Він розповів про трагедію лемків у 1944 - 1947 роках, про їхнє життя в Польщі і в Україні...

Спалахує вогонь "Ватри", священний вогонь, що його, за легендою, викрав у богів давнього Олімпу Прометей і подарував людям. За що був жорстоко покараний богами... Потім по лісах, горах понеслася ніжна лемківська пісня, неначе багатоголоса молитва до Всешишнього...

Співали колективи Тернопільщини (з Монастириськ, Гутиська, Тернополя), особливо радували виступи хорів "Terki", "Студенька" з Калуша на Івано-Франківщині, хорові колективи Львівщини.

Не роблю спроби давати оцінку (по балах) тому чи іншому колективові. Всі вони виступали гарно, задушевно. Радую участь у святі дітвори, яка впевнено передає від старшого покоління любов до народних традицій, любов до далеких уже ім рідних батьківських Карпат. Уважно слухали лемки рідних пісень, нишком обтирали рясні слізозі радості...

Цікавими були виставки виробів з дерева місцевих різьбярів, фотовиставка. Можна було придбати видання Фундації дослідження Лемківщини у Львові.

У цілому свято вдалося, хоч організатори ще не мали належного досвіду організації подібних імпрез. Народ висловлював велике задоволення з того приводу, що "Ватра" звела сусідів, знайомих, які до того не зустрічалися роками, десятками літ. Всі пережили незабутні хвилини радості,



На "Лемківській ватрі"

породжені у ці щасливі дні. Доповненням були різні забави, конкурси, змагання. Саме тут хочеться висловити деякі завваги, що їх треба би врахувати у майбутньому.

Організатори "Ватри" не продумали яксліг способів відтворення кращих ігор минулого лемківської молоді, доповнюючи їх елементами сучасних вимог. Вони провели ігри без критичного їх аналізу (наприклад "Різання дров", вибори "Лемківської панни"), використали не завжди належного рівня анекдоти тощо. Це у значній мірі зниило рівень поважного фестивального свята. Адже на Лемківщині побутивали десятки, а може сотні форм цікавих розваг. І щоби у цьому переконатися варто було прочитати відповідні описи минулих років авторства Івана Желема, Василя Хомика, Михайла Дзіндзя, на сторінках "Нашого Слова" та іншій періодиці.

Варто задуматися над тим, що життя людей не стойть на місці. Постійно змінюються смаки членів суспільства, їх інтереси, погляди на навколошнє життя. Не ігноруючи засад традицій і звичаїв, потрібно їх вдосконалювати, показувати в новому світлі, а не спіло дублювати.

Подібні масові фестивальні свята покликані збагачувати людський розум не лише прослуховуванням високоякісних творів пісенно-музикального мистецтва, оглядом танцювальних творів, але й поповненням історичними та етнографічними знаннями про край, визначних людей, подій, звичаї. А тому варто би між виступами художніх колективів практикувати короткі реферати з історії, етнографії Лемківщини, переплітаючи їх високоморальними жартами, анекдотами.

Скажу накінець: хоч дечого наші організатори не врахували на перший раз, все ж, фестиваль "Лемківська Ватра" приніс багато радості та задоволення численним глядачам. У новому 2000 році бажаємо організаторам "Лемківської Ватри" нових успіхів.

Іван Красовський

РУСАЛЯ В ЗИНДРАНОВІ

На сьогорічне вже восьме музеїне свято лемківських традицій на пограничу культур "Big Русаля до Іvana" в Зинранову виїхали зі Львова 25 червня члени Правління ФДЛ, співочий гурт "Шовкова Косиця" та з Чернівець родина – лемка Ярослава Кабеля всього двадцять чоловік. В Зинранові нас тепло прийняли та розмістили у готелях в Тильові і Зинранові. В суботу 26 червня привезли зі шпиталю в Кросні голову музеїної Ради Федора Гоча, де знаходитьться на лікуванні після зломання ноги.

В другій половині дня співочий колектив гурт "Шовкова Косиця" виступив у Дуклі на другому загальнопольському фестивалі обрядових пісень, де виконав низку українських і лемківських народних пісень. Присутні тепло вітали "Шовкову Косицю", а журі нагородило Дигглюном і призом.

О 17-тій годині в музеїній світлиці відбулась нарада працівників культури лемків з різних країн та представників воєводської і районної влади. Присутні обмінялись думками про стан та перспективу розвитку лемківської культури в країнах, де живуть лемки та накреслили план співпраці і спільніх заходів на майбутнє.

Вечером біля вогнища над річкою Панною гости забавлялись до пізньої ночі.

В неділю 27-го червня о 9-тій годині в церкві Св.Миколая декан о.В.Галчик в асисті духовенства з Польщі та Словаччини відслужив урочисту літургію і молебень на цвинтарі за померлих лемків.

О 14-тій годині, як і було заплановано, відбулось офіційне відкриття свята. Гості і художні колективи з Польщі, України та Словаччини вітали голова Музейної Ради Федір Гоч та його заступник Євгеній Дзядош.

Першою з концентрою програмою виступила "Лемковина" з Білянки, яка була тепло прийнята.

Другою виступила "Маковицький голос" зі Словаччини з дуже цікавою програмою пісень Пряшівського краю. "Шовкова Косиця" виконала українські та лемківські народні пісні, які тепер прийняли присутні. Солістка з Ізраїля Самела виконала декілька пісень про геноцид єврейського народу фашистами. Закривала концертну програму польська співочо-музикальна капела з Яслів. Виступи художніх колективів переплітались лемківським гумором у виконанні Василя Шкимби.

Після виступу "Шовкової Косиці" відбулось урочисте вітання ювіляра Федора Гоча з нагоди 70-ти річчя. *Big ФДЛ* вітали та вручили сувеніри голова Ярослав Швягла, Петро Когут, Ярослав Дуда, Михайло Костик і Дмитро Солинко. Зі Словаччини ювіляра вітали директор українського музею у Свиднику Мирослав Сополига від архиєпископа Адама о.В.Галчик, від музею в Кросні Здіслав Гіль, від "Стоваришення Лемків" в Лічниці Іван Дзядик, Михайло Санович, Олена Дуць-Файфер та інші.

Концертну програму закінчила "Шовкова Косиця" піснею "Гори наші Карпати" та "Многая літа" ювіляру.

Багато ще теплих слів було сказано Федору Гочу і на урочистому прийомі.

Задовго до Русалія працював в Зинранові різьбярсько-малярський плеснер. Видатні митці з України Іван Мердак з Тернополя і Дмитро Солинко зі Львова виконали для музею дуже цікаві різьби і картини Карпатського пейзажу.

В святі "Big Русалія до Івана" брало участь близько двох тисяч гостей з Польщі, України, Словаччини, Канади, Австралії і Ізраїлю. Свято обслуговувало центральне телебачення, радіо та кореспонденти численних газет.

Традиційне лемківське свято "Big Русалія до Івана" в Зинранові на два дні стало місцем зустрічі розкинутих по світу лемків та сприяло укріпленню дружніх відносин між Польщею та Україною.

Петро Когут

ВОНИ ЛЮБИЛИ РІДНУ ЛЕМКІВЩИНУ

Розділ «Вони любили рідну Лемківщину» присвячений пам'яті тих учених та культурних діячів, які багато сил присвятили інтересам рідного краю - Лемківщині та своїм краянам-лемкам.

Це кращі представники нашого народу, які вже покинули нас. Їх значно більше, але ми не маємо змоги розповісти про всіх, бо не вистачило б сторінок нашого календаря.

Ми вибрали лише тих, чиє народження, або смерть сходяться з округлою датою.

ВЕРБИЦЬКИЙ МИХАЙЛО

(до 185-річчя народження і 130-річчя смерті)

Відомий український композитор, автор музики українського гімну «Ще не вмерла Україна», хоровий диригент і церковний діяч Михайло Вербицький за походженням лемко.

Народився у 1815 р. в селі Улюч Сяніцького повіту на Лемківщині. Закінчив українську музичну школу в Перемишлі, потім Львівську духовну семінарію. *Big 1852 р. і до кінця життя* був священиком у с.Млині.

Велику частину життя присвятив музиці. Він - автор підручника з теорії музики. Після відкриття Львові музично-драматичного театру (1864) написав для нього багато партитур з хорами, сольними піснями, надаючи своїм творам яскравого національного забарвлення. Написав музику до театральних п'єс «Панцина», «Ліггоряни» та ін. Писав хорові, вокальні (соло), інструментальні твори та музику. Серед хорів для чоловічого і мішаного складу виділяються «Заповіт» на слова Т.Шевченка, «Поклін» на слова

Ю.Федьковича, «Жовнір» на текст Гушалевича, «Ще не вмерла Україна» на слова П.Чубинського. Найбільш влучну характеристику його творчості зробив відомий композитор С.Людкевич: «М.Вербицький - це перший пioner української музики в Галицькій Україні, найбільший після Бортнянського духовний, хоровий композитор, перший наш симфонік, перший галицький плідний оперист і останній композитор-гітарист. З його особою зв'язаний символ нашого національного відродження в Галичині».

Помер 7 грудня 1870 р. в селі Млини (РП).

БІРЕЦЬКИЙ ІВАН (до 185-річчя народження)

Серед визначних українських громадських і культурних діячів ХІХ ст. в Галичині провідне місце займає перший збирач і дослідник фольклору лемків Іван Бірецький.

Народився у 1815 р. в с.Кальниці Сяніцького повіту (тепер РП) на Лемківщині.

У 1839 р. закінчив духовну семінарію у Львові. Висвячений у 1842 р. працював парохом у с.Бахір біля Радошиць на Сяніччині. Тут розвинув широку громадську діяльність, вперше відкрив школу «яківку». Перебуваючи на Лемківщині, свідомо працював у руслі загальноукраїнської єдності. Листувався з Я. Головацьким, Й. Кобринським і ін., підтримував зв'язки з І.Вагилевичем. У листах розповідав про свою працю по збиранию фольклору в Західних Карпатах. Зібрані колядки, пісні, веснянки, приповідки і загадки переслав Вагилевичу і Головацькому. 17 його загадок поміщено у збірнику «Приповідки і загадки» (Відень, 1841, ред. Я.Головацький). Поява книжки була великою подією. Вона

показала не лише красу народної «хлопської» мови, але й силу народного духа. Пісні і гагілки (веснянки) увійшли до збірника Я.Головацького «Народные песни Галицкой и Угорской Руси». Колядки збереглися в рукописному фонді І.Вагилевича (Бібліотека НАН ім. В.Стешевського). Їх опубліковано в тижневику «Наше слово» (Варшава) в №49-52-1966, 1-4-1967 (автор публікації І.Красовський). І.Бірецький був учасником Собору руських учених (1848, Львів), був членом-засновником «Галицької руської матиці» секретарем Руської ради в Перемишлі.

Помер 12 липня 1883 р. в Угнові на Львівщині.

ПРОФ. ТИТ МИШКОВСЬКИЙ (до 140-ліття народження)

Серед визначних дослідників історії Лемківщини виділяється своїм талантом і rozумом Тит Іванович Мишковський - автор численних праць з історії рідного краю, досліджень з ділянки церковного життя. З серед інших робіт, сьогодні присвятимо увагу його нарису «Південно-західна етнографічна границя Галицької Руси» опублікованому в науково-літературному збірнику Галицько-Руської Матиці (Львів, 1937).

На підставі map віденського географічного Інституту та Шематизмів гркат. Перемиської єпархії з 1854 і 1913 років достовірно показано пограничні села південно-західної Галичини, тобто Лемківщини, де проживали лемки та наслідки полонізації, яка поступово, але постійно вривалась в наше середовище.

Лемкам, які в силу різних обставин (економічних і політичних) отинились поза межами рідної країни, а особливо

молодому поколінню наукова праця Тит Івановича Мишковського допоможе заглянути у глибину віків та пізнати ситуацію в якій жили наші предки.

Тит Мишковський народився в 1861 році в селі Перегримка Ясельського повіту, де батько був парохом. Народну школу і гімназію проходив у Перемишлі, а Богословські навчання у Відні 1880-1884. Висвятився у безженнстві в 1885 р. і за чотири роки в 1889 р. отримав ступінь доктора богослов'я, став префектом гр.кат. духовної семінарії у Львові одночасно агентом богословського факультету.

Під час Першої світової війни проф. Т.Мишковський був арештований мадярами і знаходився в тюрмі «Фаустенау» біля Зальцбургу. На підставі вимоги Львівського університету був звільнений в 1916 р. повернувшись до Львова, де був призначений професором гр.кат. духовної семінарії, в якій працював до смерті 1936 р.

Проф. Т.Мишковський написав чимало наукових праць в тому і латинською мовою на релігійні теми.

«Дві науки - істина одна» в 1903 р., «Погляд св. Йоана Златоустого на верховну владу св. Ап. Петра» в 1908 р. та інші релігійного характеру. Більшість статей було надруковано в газетах «Галичина», «Червона Русь» та інших журналах і збірниках.

Для лемків буде корисною стаття «Південнозахідна етнографічна границя Галицької Русі», яку пропонуємо читачеві.

Думаю, треба наголосити на тому, що Тит Мишковський не вживав поняття «Україна», «український», яке тоді не вживалося ще повсюдно, а модним було поняття «Русь», «руський». Ми залишаємо форму і характер змісту як в оригіналі.

П.Когут

ПІВДЕННО-ЗАХІДНА ЕТНОГРАФІЧНА ГРАНИЦЯ ГАЛИЦЬКОЇ РУСІ

Адміністративна область колишньої Австрії названа Галицькою складалась в етнографічному відношенні з двох частин: західної (польської) і східної (руської) з загальним сеймом і одним столичним містом Львовом.

Руське населення з заходу споконвіку граничило з польським і піддавалось впливу останнього, як сильнішого завдяки політичного становища. Внаслідок цього і погранична межа між ними не залишалась на одному місці, а поступово пересувалась на схід.

Історичний процес цього етнографічного розвитку не входить в тему цього нарису. Я хочу представити лише становище, яке склалось на сьогодні, та показати, де кінчаються поселення русинів на заході в Південній частині Галичини, від границі Чехословаччини до залізничної колії Львів-Краків. Викласти етнографічні зміни на північній частині поки не берусь.

Південна частина Русі межує з Прикарпатською Русю. Границя політична зі сторони Чехословаччини не визначає її етнографічної границі.

В середині минулого століття Денис Зубрицький у своїй брошурі «Границі між руськими і поляками в Галичині», Львів 1849 на стор. 23 визначає етнографічну границю між польським населенням і руською Лемківщиною. Відмітив чотири окраїни руського населення. (Стравжня галицька Україна): Шляхтову, Явірки, Чорноводу і Біловоду та веде граничну лінію через місцевості: Зубрик, Богушу, Королеву Руську, Більцареву, Фльоринку, Ляскову, Лосе, Перегримку, Маркову, Брезову, Скальник, Кути, Івлю, Гирову, Терстяну, Завадку, Балутянку, Вільку, Ляджин, Вороблик, Мільчу і Босько. У 1828 р. гр. А.Крисінський, в варшавському журналі «Питання народностей» №6 за грудень помістив статтю

«Кількість українців у Польщі», в якій на стор. 653 також подав розграниченння поляків і русинів на Лемківщині. Пропустив цілком вище згадані села: Шляхтову, Явірки, Чорноводу і Біловоду, починає Русь лише від ріки Попрад, від сіл Верхомля Велика, а потім веде границю через села: Ростоку Малу, Вафку, Білянку, Волю Цеклинську, Фолюш, Перегримку, Явір, Дошницю, Мисцову, Гирову і Терстяну.

Обі статті, не дивлячись на деякі неточності, мають, що і той недолік, що вони нічим не підтвердженні і читаючий може покликатись лише на авторитет і твердження автора, не маючи змоги перевірити сказане.

Я також хочу тут визначити точно, як далеко простягається Русь на заході в тій країні, але не голосливно, а стверджуючи мої назви офіційними документами. Мої дослідження не безпідставні. Перед меною лежать лише два офіційні джерела: військові (довоєнні) географічні карти (мати) віденського географічного Інституту і шематизм кліра греко-кат. Перемиської епархії 1913 р. Не брав я шематизму новішого тому, що шематизми видані пізніше в воєнному і повоєнному часі, друкувались більш економно та пропускали деякі дані надруковані у попередніх шематизмах. Між іншим це не дуже суттєва різниця.

Оба ці джерела є вповні авторитетні. Австрійські військові географічні карти (мати) не викликають жодного сумніву.

Метою шематизму не було робити статистику, тому не було жодної причини збільшувати або зменшувати кількість населення в окремих місцевостях. Могли там вкрасти безумовно незначні помилки, але вони мабуть не були суттєвими. В кожному разі це не те що «роблена статистика».

Почавши з останнього села на заході з Шляхтови (яка граничить з відомим польським курортом Щавницєю), тобто від меридіана $38^{\circ} 10'$ ігу по етнографічній границі і називаю пограничні руські місцевості по порядку, показуючи кількість

руських мешканців. Там де в шематизмі позначена кількість мешканців латинського обряду, там і я відмічаю знаком «лат.», а де при місцевості нема такої позначки, то не було її і в шематизмі. Добавка «прих.» означає, що в тому селі знаходиться руське приходство і церква, а добавка «доч.» означає дочерну церкву, а саме церкву, яка не має свого священика. Відсутність обох добавок означає село без своєї церкви.

Щоби перевірити дані шематизму 1913 р. переглянув я давнішній шематизм гр.-кат. Перемишльської епархії з 1854 р (старшого 60 літ). Біля цифри мешканців окремих сіл я поклав і другу цифру в скобках. То кількість руських пограничних місцевостей такий:

1. Шляхтова, 950, (923) прих, лат. 5.
2. Явірки, 926 (820) прих.
3. Чорновода, 439 (304).

Наступні села з руським населенням:

4. Барновець 90 (83).

Однако Барновець не примикає безпосередньо до Чорноводи, вони віддалені одне від другого на 15 км. Цей простір між ними зайнятий лісом, між яким над рікою Попрадом є польське місто Північна з польськими селами Кукушкою і Ломницею.

Виходить, що ті три села Шляхтова, Явірки і Чорновода (а зими і четверта Біловода) були відгороджені з заходу поляками. Однако це насправді не так, бо в етнографічному відношенні об'єднані з остальною Руссю, тобто примикаючи безпосередньо до Чехословацької Русі, а через неї до всієї Русі. Властиво по цій стороні польсько-словацької границі знаходяться руські села: Липник, Фольварк, Литманова (всі три сусідують з нашими Явірками і Біловодою), Гранатов, Межибріддя (на півдні від Північної) Жулин Списький, Жулин і ін. Останні три примикають знову до нашої Русі сусідуючи з нашими селами Верхомлею Великою, Зубриком, Жегестовом.

Між іншим на півночі ті чотири села (Шляхтова, Явірки, Чорновода і Біловода) не зовсім відірвані від остальної Русі бо з'єднані з нею лісами «Ключа» поміщика Новоявського графів Стадницьких, яким належать ті чотири села, а також дальні примикаючі до їх лісів села Барновець, Гачів, Складисте і ін. В тих лісах назва одної гори «Велика Прегиба» вказує і ту на Русь.

Виходить, що не Шляхтова, Явірки, Чорновода і Біловода, складають руський оазис між поляками, а польська Північна, з Кокушкою і Ломницею (з місцевостями Mnішек і Каче лежачими на південь від Північної вже в Чехословацькій області) вглубились в руську землю вверх по долині ріки Попрад. Як це вийшло з історичної точки зору, внаслідок ополячення русинів, або заселення справжніми поляками переселенцями, це вже друге питання, яке не входить в рамки цього нарису.

(Північна відмічається вже в другій половині XIV століття як «Королівське вільне місто» однако о народності і вірі тодішніх мешканців нічого не говориться).

По Барновці ідуть такі села:

5. Чачів, 91.
6. Рибень, 37 (37)
7. Матієва, 450 (327) прих. лат. 2 родини
8. Королева Руська, 646 (593) прих. лат. 104.
9. Богуша, 680 (605) доч.
10. Більцарева, 730 (600) прих. лат. 6.
11. Вафка, 190 (302).
12. Лосе, 960 (765) доч. лат. 15.
13. Долини, 390 (130) прих.
14. Білянка, 505 (292) доч.
15. Рихвальд, 1170 (691) прих. лат. 52.
16. Ролиця Руська, 650 (428) доч.
17. Мацина Велика, 514 (371) прих. лат. 114.
18. Розгілля, 601 (467) доч. лат. 36.

19. Боднарка 870 (627) прих. лат. «за горою» 200.
20. Воля Цеклинська, 443 (289) прих. лат. 40.
21. Фолюш, 638 (379).
22. Клопітниця, 193 (150).
23. Перегримка 1116 (692) прих.
24. Брезова (346).

Села Брезова і Перегримка з'єднані лише лісами, бо між ними польське село Мрукова, а ліси поміщика Совоцькія сягають наших сіл Фолюшу, Клопітниці і Мрукової.

25. Скальник (100)

26. Галбів.

Села Брезова, Скальник і Галбів належать до прихода Дошиця. Кожної з них розрізано не вказано.

27. Мисцова, 1511 (1415) прих.

28. Гиррова, 650 (628) лат. 1.

29. Мшана, 1128 (865) прих. лат. 3.

30. Терстяна, 666 (438) доч.

31. Завадка Риманівська, 1020 (1036) прих.

32. Кам'янка, 360 (462) доч.

33. Королик Волоський, 481 (432) прих. 421.

34. Королик Польський, 358 (339).

35. Балутянка, 318 (250) доч.

36. Вілька}

37. Дошно прих.} 749 (486) лат. 29 родин

38. Посада Риманівська (Купелі Риманів).

39. Синява, 1197 (740) прих. лат. 52.

40. Ляджин (1961).

41. Вороблик Королівський 1398 (675) прих.

42. Вороблик Шляхотський 792 (553) доч.

43. Мільче, (5).

44. Босько, 1661 (1031) прих. лат. 990.

45. Одрехова, 2581 (1500) прих.

46. Довге.

47. Новосільці Гнєвош 1117 (680) прих. лат. 520.

48. Костарівці, 1264 (603) доч.

49. Юрівці, 308 (160) прих.
50. Пакошівка, 335.
51. Ялин 775 (449) прих. лат. 12.
52. Грабівка, 610 (444) доч.
53. Криве, 237 (181) доч.
54. Кремянка, 16 (48) доч.
55. Обарин, 35 (20) доч.
56. Видрна, 222 (282).
57. Ізебеки, 1136 (554) прих.
58. Глудно, 1517 (702) прих. лат. 280.
59. Лубна, 1698 (867) прих. лат. 175.
60. Динів, 342 (171) доч.
61. Бахір прих.}
62. Лясковка і гр.} 1245 (788)
63. Видачів 182 (62)
64. Гадчи 362 (234).
65. Тарнавка 930 (443).

Тут кінчаю перелік пограничних етнографічних місцевостей тому, що саме тут закінчується наявність моїх географічних карт (карт) Віденського Географічного Інституту. На схід від цієї лінії йде суцільна Русь, хотя й місцями і ополячена більше чи менше з бігом часу.

Ця погранична лінія була колись дальше на заході. Однаково внаслідок поступового ополячення сусідних руських окраїн вона поступово пересувалась на схід навіть до нашого часу. Як підтвердження наявності руськості вих місцевостях залишились деякі руські оазиси на захід від цієї пограничної лінії, які витримали тиск генетіоналізації і збереглися до нині повністю або частково.

І так на відстані біля 10 км. від Вороблика Королівського на північ зберігся руський приход.

66. Яблониця Польська з Малинівкою 798 (451) прих., при більшості польського населення, оточений зі всіх сторін повністю польським населення: Іскриною, Камборною і Гачовим.

А більше на північний захід за Камборною знаходиться другий великий оазис, в склад якого входять села:

67. Чорноріки, 408 (317) прих. лат. 320.
68. Ванівка, 2034 (1632) прих. лат. 97.
69. Ріпник 356 (262) прих.
70. Петруша Воля, 1090 (819) лат. 100.
71. Опарівка, 520 (316) прих. лат. 61.
72. Бонарівка, 1005 (702) прих.
73. Коростенка, 1712 (1084) прих. лат. 108.

Коростенка знаходиться від Ізебеків на 14 км до заходу. На північний схід від Бонарівки у віддалі біля 10 км в напрямку Ряшева та біля 15 км від Лубни на захід є ще один руський оазис майже зовсім сполучений в склад якого входять:

74. Гвоздянка, 326 (206) доч.
 75. Малівка,
 76. Баричка,
 77. Близнянка, 159 (180) при
- Звідси на північ на віддалі біля 16 км уже біля Ряшева є ще села:
78. Біла, 869 (559).
 79. Матисовка, 112 (87).
 80. Залісся, 321 (217) прих.

В споляченого населення тих місцевостей на захід від показаної пограничної лінії тут і там лишілась пам'ять і перекази о колишній тут руської національності. Оповідав мені колись пок. о. Гавриїл Гнатишак, що коли він у восьмидесятих роках минулого століття був ще завідуючим приходу Вороблик Королівський то мазури сусіднього села Гачів говорили: «ми теж колись були русинами». В брошурі «Сандецька Русь» Йоан Петрович Прислопський, Львів, 1893 читаємо: В сусідній зіравниці, сьогодні польській Щавниці до сих пір один лан зовуть «Попівщиною» а другий «Дяківщиною».

О.Др.Микола Малинський у своєму літописованому життєписанню (зерна Горушині) з дерева життя. Пере-

мишль 1910 на стор. 349 розповідає, що коли одного разу в 1882 р. служив Літургію в Гриальді (польська місцевість) то багаточисельні мешканці з радістю поздоровляли його як священика «віри іх предків» та розповідали як давнім давно латинники хотіли збудувати церкву нижче на більше доступному місці, ангели в ночі перенесли матеріал на попереднє місце.

Пам'ять тодішньої Русі збереглась в польських назвах окремих міст і містечок, які сьогодні знаходяться в чисто Польському етносі.

Такі, наприклад: Grybow-Грибів, замість Grzybow, Gorlice - Горлиці замість Gardlice, Czudec - Чудець замість Czudziec. Треба відмітити, що ці русинізми збереглися у назвах міст а не сіл, це те ж повинно мати свою причину. Але цим питання нехай займуться, якщо це потрібно інші.

Жерела

1. При порівнянні обоїх тих цифр читач на перший погляд задумався над малим приростом населення за шістдесят літ. Це пояснюється наприклад польонізацією та значною кількістю населення переселеного в Америку, де наші лемки складають значний процент галицьких переселенців.

2. На географічній мапі (карті) віденського географічного Інституту, село Долини не позначено тому, що було частиною (польської) гміни Шимбарк.

3. Такі явища (збереження руських назв в польській мові) мають місце в прикордонних містах по тій стороні етнографічної границі, які не ввійшли в сферу повного сполячення, но в більшості вже сполячені: такі наприклад: Sandok - Сянік замість Sanek, Lisko - Лісько замість Lesko, Dubiecko - Дубецько заміст Dobicko, та назва з закінченням на -sk Preworsk, Leżajsk.

Проф. Тит Мишковський

ПОЛЯНСЬКИЙ КОСТАНТИН

(до 125-ліття народження)

У житті буває: декотрі люди, хоч і не народилися на Лемківщині в силу обставин тісно зв'язані з гірським краєм, стають патріотами Лемківщини. До таких людей належав і о. Костянтин Полянський, який народився у 1874 р. в Самборі. Він був останнім парохом села Чертіж (до нього належало ї с. Заболотівці), де прибув у 1910 р.

Був людиною свідомою, велими працьовитою і тому, не дивно, у 1914 р. був арештований австрійськими властями і вивезений до концтабору в Талергофі. Повернув до Чертежа через три роки і приступив до активної церковно-громадської праці. Заснував тут Братство Апостольської Молитви, сприяв розвиткові чудового церковного хору, допомагав селянам під час німецької окупації.

У 1945 р. лемків насильно виселено з їх рідного краю. Старенький уже парох не відважився тоді на переселення, але через два роки все ж був насильно виселений. Проживав у Самборі без праці, бо був священиком греко-католицьким і не погодився на перехід на російське православ'я. У 1950 р. з дружиною-інвалідом був вивезений на Сибір. Повернув у 1958 р. до Самбора, де помер у 1961 році.

Посміймося трішки

- О чим так думате?

- Мій нянько повів мі, же я дурень, бо ся хочу женити з тобом, а мама повіла, же ти без rozumu раз хочеш піти за мене. А я думам, хто з них думат по правді.

НАЛИСНИК ЮЛІЯН

(до 110-ліття народження і 40-ліття смерті)

Одним з провідних суспільних діячів Лемківщини та гаспори, учених-правників був Ю.Налисник.

Народився 1 липня 1890 року в с.Красна, колишнього Короснянського повіту на Лемківщині. Початкову школу закінчив у рідному селі. Навчався у Перемиській, потім Новосанчівській гімназіях. За порадою проф. Івана Зілинського перейшов до 5 кл. української академічної гімназії у Львові. Після матури поступив на правничий факультет університету.

З вибухом Першої світової війни у серпні 1914 р. вступив до Українських Січових Стрільців. 30 вересня 1916 р. під Потуторами (Тернопільщина) попав до російського полону. Наприкінці 1917 р. утік з Сибіру до Києва, де працював урядовцем.

У 1921 р. повернувся в Галичину. В Krakovі закінчив правничі студії, у 1931 р. відкрив адвокатську канцелярію в м.Дуклі. У вересні 1939 р. арештований польською поліцією за активну громадську працю в рідному селі (заснування товариств «Український Народний Дім», «Сільський Господар»). Незабаром вийшов на волю.

Під час німецької окупації трудився на народній ниві, працюючи адвокатом. Польські поліцейські управи кілька разів загрожували йому смертю. І гр. Налисник змушеній був (у липні 1944 р.) залишити рідну Лемківщину і подався до Австрії.

У грудні 1949 р. прийняв посаду голови 1-го Biggілу Організації Оборони Лемківщини (США) та заступника голови Крайової Управи ООЛ. На з'їзді ООЛ в жовтні 1958 р. обраний

на голову КУ ООЛ, а на з'їзді 8 листопада 1959 р. поновлений на цій посаді. Був також до кінця життя головою видавничої Колегії Головної Управи «Оборони Лемківщини» у Західній Україні.

Помер у Нью-Йорку 23 квітня 1960 року.

ЧЕРНЕЦЬКИЙ ВАСИЛЬ

(до 100-ліття смерті)

Краєзнавець, публіцист, церковний і суспільний діяч Василь Чернецький народився 7 січня 1837 р. в селі Тарнавка Сяніцького повіту. Його рід походив із солтисів сусіднього с. Вислокоч. Крім богословської праці досліджував минуле рідного краю. Проживав також у Цеклинській Волі. Навчався в Яслі разом з пізнішим кардиналом С.Сембраторичем, пізніше у гімназіях Ряшева, Перемишля, Нового Санча. З 1854 по 1858 р навчався у вищих гімназіях в Пряшеві, Кошицях, Ужгороді.

Закінчивши богословські студії, був висвячений у 1862 р. Завідував парафією в Туринці Жовківського повіту (1862-1866), був парохом у Сtronятині (1866-1884) та Сільці (1884-1900).

Автор численних історичних і краєзнавчих праць. Друкувався у «Слові», «Проломі», «Руській Pagi», «Ділі», видавництві товариства ім. М. Качковського, Временнику Ставропігійського інституту.

Активно займався освітнянською працею, засновував читальні, співочі колективи, заснував дяківське товариство для перемиської епархії, дав почин до заснування товариства «Руська Paga» в Сокалі.

Помер 5 квітня 1900 р. в с. Сілець коло Белза.

КІТ АНДРІЙ

(до 100-ліття народження)

Серед церковних діячів Лемківщини поважне місце без сумніву, займав у минулому о.А.Кіт - двоюрідний брат славного лемківського поета Богдана-Ігоря Антонича.

Народився у 1900 році в с. Чертіж поблизу Сянюка. До 1935 р. перебував на парафії в с. Опарівка на Лемківщині, а наступного року прийняв монаший чин Отців Василіян у Крехові. У 1941-1944 рр. був учителем-катехетом в Українській гімназії м.Дрогобича. Тут проводив активну виховну і суспільну працю Ніколи не забував про рідну Лемківщину, підтримував з краянами постійні контакти.

Від 1945 р. перебував у монастирі о.о.Василіян в Гошові. Через вімову змінити греко-католицьке вірування на російське православ'я, у 1950 р. був засланий на каторгу до Сибіру. Працював на лісозаготовках, був тяжко поранений. Повернувся у 1959 р. інвалідом. Проживав у рідної сестри в с.Рихтичі поблизу Дрогобича.

Там і помер у 1972 році.

ЖЕЛЕМ ІВАН

(до 75-річчя народження)

Відомим представником літератури лемків у наш час був, без сумніву, Іван Желем. Яка ж шкода, що Доля, всупереч волі людей, передчасно забирає нам кращих синів нашого народу. Так сталося з Іваном Желемом - лемківським письменником і публіцистом.



Желем Іван

Народився 3 квітня 1925 р. в с. Вапенне Горлицького повіту на Лемківщині. Початкову школу закінчив у рідному селі (1936). У 1937 р. поступив до гімназії у м. Горлицях. Проживаючи в «Руській бурсі», познайомився з історією рідного краю, літературою.

У 1945 р. переселений в Україну. У м. Самборі закінчив середню школу, у Львові здобув вищу освіту.

Друкуватися почав у 1965 р. в українському тижневику «Наше слово» (Варшава). Писав оповідання, новели, гуморески, нариси, публіцистичні та критичні статті, а також вірші. Власні твори присвятив життю земляків. Серед творів: «Ой верше, мій верше» (1965), «Чарівниця» (1966), «На стежці» (1967), «Поєдинок» (1970), «Повів бим вам дашто», «Після весілля» (1975) та інші. Він - автор багатьох нарисів, новел, віршів.

Помер 6 вересня 1988 р. у Львові. Творчість Івана Желема чекає на додаткове, грунтовне дослідження.

Посміймося трішки

- Як то ти, Петрусю, в «Отченаші» - замість «хліб наш насущний дай нам днесь» гвариш: «дай нам заран»...
- Та кой днесь ня бріх болит.

❖
- З вашого сина буде добрий дипломат...
- А чом так думате, пане учителю?
- Бо він ніколи правди не повіст...

ПОЛЯНСЬКИЙ ЯРОСЛАВ

(до 70-ліття народження)

Рано й несподівано відійшов від нас талановитий композитор і диригент, пропагандист лемківської пісенної творчості, заслужений діяч культури Польщі, член Спілки польських композиторів (1978), прекрасна людина Ярослав Полянський.

Народився 15 серпня 1930 року в с. Поляни Новосанчівського повіту на Західній Лемківщині.

У 1947 р. виселений з родинною на західні землі Польщі, де закінчив неповносередню школу, потім учительську семінарію (*Liceum Pedagogiczne*, 1954), одночасно музичну школу в Гожові. Вже від 1956 р., працюючи учителем музики на Зеленогірщині, займався творчою діяльністю як композитор - початківець. У 1961 р. поступив у Вишчу музичну школу у Варшаві, а у 1966 р. закінчив відділ диригування. Змалку захоплювався лемківськими народними піснями, записував їх і на основі власної збірки зробив магістерську працю. Обробки лемківських пісень друкувалися на лемківській сторінці «Нашого слова» (Варшава). Зібрав і записав слова та мелодії понад трьох тисяч пісень, з них опублікував близько 800. Працював з різними хорами, а особливого успіху добився з колективом чоловічого хору УСКТ «Журавлі» (співорганізатор хору) та колективом мішаного хору «Дума».

Скомпонував 15 вокальних музичних творів до текстів Є. Самохваленка, О. Лапського, Б. Струмінського, В. Назарука, Я. Гудемчука, Б. І. Антонича та інших, опрацював для мішаного і чоловічого хорів 55 українських народних пісень. Він - співавтор шести фестивалів УСКТ. У 1977 р. заснував

український молодіжний хор у Варшаві, яким керував до кінця життя. З хором цим він успішно виступав у Львові, Стрию.

За досягнення у розвитку українського музичного мистецтва нагороджений Бронзовим Хрестом Заслуги, Срібним Хрестом Заслуги, Золотою відзнакою Польської спілки хорів і оркестрів.

Помер 15 березня 1994 р. у Варшаві.

Посміймося трішки

В ресторані два парічки присмотрюють ся на дівок, що сідят за сусіднім столиком.

- Може підойдеме?
- Добре. Але трохи пізніше.
- Чом не зараз?
- Няй ся спочатку розрахують.

❖

- Чого Земля жіночого роду?

- Бо ніхто доправди не знат, ківко она має років.



- Був в нас єден пан і оставил для тебе лист, повів, жеби лем тобі особисто вручити.

- Ти, певні, юж го прочитала?

- Та де там, навет ем гадки такої не мала.

- То давай борше істи. Може там дашто неприємне, то не хочу сой псути настrij перед іджиньом.

- Йой, та ся не гриз, там неєничого...



- Миколко, який це час: «Я гарна»?

- Давноминулій.

ПОЕТОВІ, ЩО НА ВИШНІ ЖИВ

Сьогодні

Я поклав на долоню листок
І подумав про тебе, Богдане Ігоре Антоничу:
Не було б затісно листку,
Хрущем
Було б не лячно

Сьогодні

Я побачив тебе, Богдане Ігоре Антоничу;
кімнати,
де регочуть блакитні пієни -
а ти:
на щоках рум'яність, немов від швидкого бігу,
і так дуже хочеться досягнути чогось там... там...

Відображення свої

ти дотиком дитинним лишав на живих речах:
на липі,
на бджолі,
на ласкавих лисицях,
і вони
казали тобі, хто ти

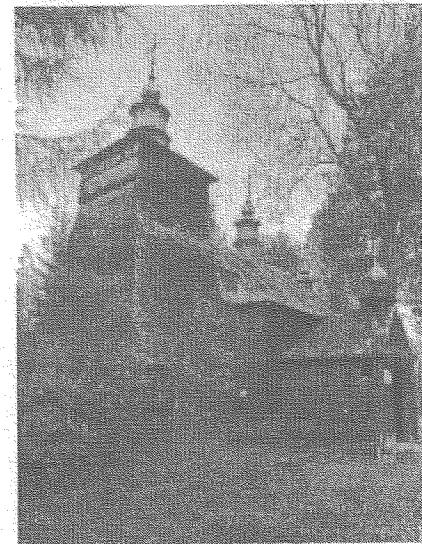
Я знаю:

ти був добрій
такий, як Божі речі,
такий, як ті, що їх мордують рибалки
і дроворуби, такий, яких люблять діти,
такий,
як посли з Золотомор'я.

Сьогодні

Я почув, Богдане Ігорю Антоничу,
як пританцовувало до тебе чорне весілля -
чорне весілля

Церква Св. Параскевії
в с. Новиця, 1843.
У цьому селі народився
Б. І. Антонич



в зелених сап'янцях -
і взяло тебе
у вир своїх пісель.

Не було тяжко - ні,
бо ти мав друзів - ласкаволистих,
безмежнооких -
бо ти знов
як бути самотнім

Сьогодні

Я гукаю тобі:
Прощай, Богдане Ігоре Антоничу -
Може стрінемось там,
де перехрещуються золоті струни зір.

Богдан Тиміш Рубчак
«Лемківський календар» на 1968 рік (США, Канада).

ТВОРЦІ СЛАВИ ЛЕМКІВСЬКОЇ**ЦЕРКОВНИЙ ДІЯЧ І СЛАВНИЙ МИТЕЦЬ
ДМИТРО БЛАЖЕЙОВСЬКИЙ**

(до 90-річчя народження)

Важко знайти ще таку людину, яка у 90 років життя може похвалитися невичерпною молодечою енергією, неймовірною працелюбністю, ясним розумом вченого-дослідника, митця і мистецтвознавця. Саме таким є др. Дмитро Блажейовський.

Народився 21 серпня 1910 р. в с. Вислік Великий Сяніцького повіту на Лемківщині. Він - відомий на всій планеті мистецтвознавець і митець, церковний і суспільний діяч.

У 1930 р., після закінчення гімназії в Перемишлі, вийшов до Риму, де студіював філософію, теологію та історію. Тут захистив докторат з теології та докторат з історії (1946). Працював у різних парафіях США. У 1973 р. повернувся до Риму, щоби зайнятися науковою, мистецькою і теологічною діяльністю. Він - автор численних наукових праць і статей з історії церкви, збірок виконаних ним же українських вишивок (наприклад «Українські вишивки: релігійні і народні», Рим, 1992 р.). Його мистецькі твори зберігаються в багатьох музеях світу, експонувалися на багатьох виставках, у столицях і містах різних держав, як також в Україні, зокрема у Львові. Цікаві за манерою виконання колекції творів релігійного змісту, що складають «іконостас» та портрети Т.Шевченка, М.Шашкевича, І.Франка, Лесі Українки, Б.Хмельницького, І.Мазепи і інші.

Як гарячого патріота рідного краю Д.Блажейовського у 1993 р. прийнято Почесним членом товариства «Лемківщина». 6 жовтня 1996 р. відправив літургію у Лемківській церкві св. Володимира і Ольги (Львів, Шевченківський гай), проголосив змістовну, задушевну проповідь.

Симпатики творчості Д.Блажейовського, члени Комітету Лемківської церкви, вся лемківська громада в Україні важають Шановному ювілярові дальших наукових успіхів на церковній ниві і на ниві мистецтва, доброго здоров'я, щасливого довголіття.

**СИН ЛЕМКІВЩИНИ ВОЛОДИМИР ЯРЕМА –
ПАТРІАРХ УПАЦ**

(до 85-річчя з дня народження)

Визначний церковний діяч, мистецтвознавець В.Ярема. Народився 9 грудня 1915 р. в с. Глідно (Глодно) Березівського повіту в північній частині Лемківщини.

У 1942 р.-1944 рр. навчався у Львівській мистецько-промисловій школі, у 1945 р. закінчив 8 клас класичної гімназії («мала духовна семінарія»). Два роки працював у Львівському музеї українського мистецтва. Згодом, закінчуючи заочно Ленінградські духовні заклади, був настіятелем парафії у кількох місцевостях Львівщини, а від 1969 до 1992 р. очолював парафію в церкві св. Петра і Павла у Львові. Він - один з перших ініціаторів відродження Української Православної Автокефальної Церкви (УПАЦ). Від 1992 р. - патріарх УПАЦ всієї Русі-України з ім'ям Димитрій.

Відомий як дослідник історії церков, в тому числі печерних, зібрав поважну кількість матеріалів, зокрема фотографій. Значну увагу присвятив історії церковної архітектури, іконостасів, іконопису Лемківщини. Він автор праць «Старинні лемківські ікони XIV-XV ст.» («Наша культура» 9-11, 1967, 1-3, 1968), а також «Первісні іконостаси в дерев'яних церквах на Прикарпатті» (матеріали музею

народного будівництва в Сяноці, 16, 1972). Ряд праць, що стосуються Лемківщини, зберігаються в рукописах. Опрацював також джерела для монографії «Стародавні ікони з села Ванівки на Сяніччині».

Був активістом Фундації дослідження Лемківщини у Львові, допомагав у розбудові організації, видавничій її діяльності.

**Комітет Лемківської церкви св. Володимира і Ольги
у Львові, парафіянини-лемки важають
високопреосвященному Ювілярові
постійної Божої благодаті і Многая Літа!**

ВИЗНАЧНОМУ ДІЯЧЕВІ НА ЛЕМКІВСЬКІЙ НІВІ ОЛЕГОВІ ІВАНУСІВУ - ПЕРШИХ 65!

Серед людей, які найбільше спричинилися до розвитку культури Лемків, будівництва лемківської церкви у Львові, пропаганди історичних знань про Лемківщину знаходитьться інженер Олег Іванусів. Зовсім заслужено його особа і особа його дружини Божени першими названі у Пам'ятковій таблиці на стіні церкви св. Володимира і Ольги, у Шевченківському гаї, як головні спонсори будівництва Лемківського храму.

Народився 28 липня 1935 р. в с. Вацевичі біля Дрогобича на Львівщині. Його батько походить з села Лопінка біля Болигорода, мати - з Ростоки Великої, біля Нового Санча на Лемківщині.

До 1939 р. проживав у с. Лесівка поблизу Івано-Франківська (тоді ще м. Станіслав). У 1939-1941 pp. перебував у

**О. Іванусів, його супруга
Божена, м. Львів, 1990**



Н. Санчі, а 1941 р. повернувся до Івано-Франківська. Життя склалося так, що у 1943 р. змушений був емігрувати на Захід. У 1945-1948 pp. перебував у таборі для біженців, а 1948 р. перебрався до Канади, з 1957 р. працює у Торонто.

У 1965 р. розпочав з дружиною поїздки по Європі, що їх відновив у 1985 р. Під час поїздок зародилася у нього ідея створення приватного проекту з нагоди святкування Тисячоліття християнства в Україні. Разом з дружиною вирішили вкласти заробіток з продажі фірми Ольман на видання альбому-книги «Церква в руїні».

Панство Іванусіви вирішили допомогти у будівництві Лемківської церкви св. Володимира і Ольги у Львові. Для Фундації дослідження Лемківщини передали 1500 примірників книги-альбому. За кошти від реалізації книги було закуплено будівельний матеріал (дерево) для церкви. Будівництво завершено у 1992 р.

О. Іванусів постійно буває у Львові і надалі надає допомогу у справі розвитку культури лемків в Україні. Нещодавно з його ініціативи член правління Фундації І. Красовський написав книгу «Вчені та діячі культури Лемківщини», яка видається за кошти О. Іванусіва.

Він є довголітнім членом Управи Об'єднання Лемків Канади (ОЛК). У 1991 р. обраний віце-головою ОЛК. Робить великі старання на ниві збагачення культурних надбань лемків,

процвітання їх мистецтва, науки і культури, як в Україні, так і Канаді та США.

Правління Фундації дослідження Лемківщини у Львові, Комітет Лемківської церкви св. Володимира і Ольги та громада лемків в Україні сердечно поздоровляють Дорогого Ювіляра, бажають йому доброго здоров'я, Щастя і Многая Літа!

ДО ЛЕМКІВ

Гей, лемкове, сестри й браття,
Може, досить нам ділитись?
Станьмо разом і з завзяттям
Лемківщину боронити!

Вона силою забрана,
Колись пишна господиня,
Нині оргами стоптана
У тернині, мов пустиня.

Пограбовано всі храми,
В селах - звірі, в тернію - квіти,
Лемки - в світі жебраками:
Нікому їх боронити.

Станьмо гордо перед світом,
Як лицарству подобає
І вернімо право жити.
В нашім славні ріднім краї!

Василь Хомик

СЕЛА, ПРО ЯКІ ЛИШЕ ПАМ'ЯТЬ ЗБЕРЕГЛАСЯ...

ПРО ЛЕМКІВЩИНУ РІДНУ ТРІШКИ РОЗПОВІМ...

Приємно відзначити, що в останньому десятиріччі відчувається помітне пожвавлення на ділянці розвитку культури лемків. Піднялася активність у середовищі колишніх виселенців Західних Карпат. У Львові є організація товариства «Лемківщина», яке 18 жовтня 1998 р. відзначало перше десятиріччя існування. Минуло 30 років творчого шляху народної хорової капели «Лемковина». Вельми плодотворно і активно працює ще одне лемківське об'єднання - Фундація дослідження Лемківщини (ФДЛ), яка є уже 7 років.

Хочу підкреслити, що правління ФДЛ дуже чітко виконує свої завдання. Основна його ділянка - це видавнича робота. Видано сім выпускників «Лемківського календаря» (1994-2000), упорядником якого (як також головним автором) є наш відомий історик і лемкознавець І.Красовський. Він є також автором кількох лемкознавчих книжок.

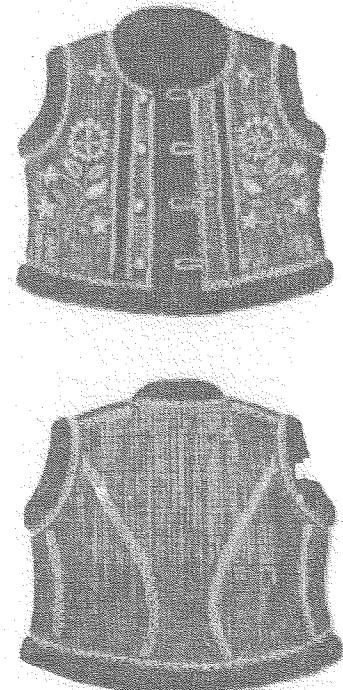
Не є таємницею, що лише тепер, в умовах існування Вільної України, ми маємо можливість розвивати культуру лемків, їхнє мистецтво.

7 років тому на території Лемківської зони Шевченківського гаю у Львові, за ініціативою лемківського активу, відтворено чудову Лемківську церкву св. Володимира і Ольги, прототипом якої обрано церкву 1841 р. в с. Котань в колишньому Ясьельському повіті. Церква стала дійовим осередком національного і духовного розвитку лемків усієї України, незалежно на їх приналежність до різних конфесій.

Лемки дуже радіють, що мають у Львові власну церкву, в якій відправляє священик-лемко о.А.Дуда. Парафіяни приносять для потреб церкви не лише грошові пожертви, але й куплені чи власноручно виготовлені обруси, хоругви, фелони, ікони та інші предмети церковної потреби. Не дивно, що наша церква гарно оформлена, зокрема, це стосується внутрішнього оформлення. В церкву ходять не лише лемки з Львівщини, Тернопільщини, Івано-Франківщини, але й місцеві українці-галичани. Тут зустрічаються родичі, знайомі, друзі. Нерідко приходить так багато людей, що церква не вміщає усіх і частина слухає Богослужіння перед церквою. Співає у церкві народна хорова капела «Лемковина».

Добру ініціативу проявила ФДП, розпочавши створення експозиції музею історії та культури у лемківській закарпатській хаті. Експозиція розповідає про історію лемків від часів Київської Русі, їх візвольну боротьбу проти гнобителів, відстоювання народних традицій у побуті, літературі, мистецтві. Щоправда для завершення музею потрібно вкласти це чимало коштів та праці.

Хочу звернути увагу лемків до вельми важливої проблеми: останньо лемки стали до певної міри байдужими до прекрасного, малювничого лемківського одя-



Котушанка.
Ясельський повіт. 30-ті роки.
Малюнок Л.Столяра

гу. І лише на сцені ще можна побачити народну ношу лемків і то зі значними переробками, видуманими додатками. Не дивно, що неповторне, талановите мистецтво наших предків поступово відходить у забуття.

Щоправда, у теперішньому часі лемки не виготовляють домашнє саморобне полотно, сукно. Давній одяг зберегли не всі лемки, частина одягу після війни була придбана у різni музеї України. Біга у тому, що відійдути від нас i ті лемківські майстри, які вміли виготовляти народний лемківський одяг.

Юнаком я носив народний одяг, але молодь уже вдягала також одяг комбінований, частково з фабричного полотна. Старші носили переважно одяг з домашнього полотна i сукна. І лише у неділі та свята дівчата i жінки вдягали народний різникользоровий одяг. В наш час я слідкував за лемківським одягом на «Ватрі» у Ждині, але народний одяг можна було побачити хіба на сцені. І лише у Свиднику, на святі культури, в народному одязі були i виступаючі на сцені, i численні глядачі різного віку.

Ми повинні шанувати своє. І одяг, i народна пісня, i твори мистецтва, i мова - все те є нашим народним багатством, народним скарбом.

Відноситься до цих багатство байдуже i необережно не маємо права.

Хочу подати окремі елементи лемківського одягу.



**Чугань — верхній
чоловічий одяг.**
c. Височок, Сяніччина

Чоловічий:

Керпці (взуття) - виготовлялися з двох прямокутних шматків шкіри, шляхом їх відповідного згибу і зшиття шкіряним паском.

Холошні - вовняні штани (білі) з кольоровим рубцем.

Сорочка - з тонкого льняного полотна, часом прикрашена орнаментом.

Лайбик - безрукавка з синього фабричного сукна, оздоблена металевими гудзиками.

Гуня - куртка з домашнього сукна, оздоблена кольоровим шнурком з дерев'яними гудзиками, нашитими петлями.

Чуга - плащ з домашнього сукна з довгим накидним коміром з тороками. Рукави внизу зашиті і служать замість кишень.

Капелюх - накриття голови - фетровий, форми грибка з шнурком і металевою оздoboю.

Пояс - додатковий елемент з простої шкіри, з відповідними кишеньками, гачками, пасками. Використовувався в поході, при полюванні.

Жіночий одяг.

Помітним було те, що у міжвоєнному часі дівчата і жінки краще зберегли традицію народного одягу. Чоловіки щораз більше носили одяг з фабричного полотна і сукна.

Кабат - (спідниця, фартух) - з фабричної тканини темно-синього кольору «в горошки». Шили широку і дрібно плісували (зиранка). Внизу оздоблювали різноманітними стрічками.

Запаска (фартушок) - з фабричної ясної тканини (біла, рожева, зелена), плісована у широкі зиранки, унизу оздоблена різноманітними стрічками, стібнуванням. Надягалася спереді поверх кабата.

Опліччя (сорочка, блузка) з тонкої білої тканини, з вишивкою на грудях і рукавах.

Корсет (горсет, безрукавка) - з фабричної квітчастої тканини. Часто з прикрасами.

Хімля, чепець. Засоби лише заміжніх жінок. Хімля - дерев'яна обручка, на яку завивали волосся. Поверх надівали чепець та відповідно зав'язували хустку. Дівчата зав'язували звичайно під бородою. Осінню і зимою носили ще велику хустку.

Переважно осінню, зимою жінки і дівчата носили «**кожушанки**» - це різновидність утепленого корсету, жінки носили ще й гуньки з домашнього темного сукна, пошиття більш складного і деликатного від чоловічих гуньок.

Носили також **кожушки** (безрукавки), прикрашені вишивкою (рослинно-квітчатий орнамент).

Михайло Костик

член правління ФДП

Посміймося трішки

Судя: - Як єс ся дістав до церкви і што єс там робив?

Злодій: - По драбині єм заліз до вікна, а потім на хори і зишов єм на долину. Там єм клякнув, помолився і зачав долотом откривати скарбонку...



Приходить хитрун до Бога:

- Господи, а ківко ся тягне Твоя секунда?

- Тисяч років

- А што в Тебе значить мільйон гривен?

- Як єдна копійка.

- То подаруй мі, Господи, єдину копійку!

- Почкай єдину секунду...

ЛЕМКІВЩИНА. ВТРАЧЕНЕ БАГАТСТВО

Лемківщина - західнокарпатський гірський край, що простягається по обох схилах Карпат вздовж державного кордону між Польщею та Словаччиною. А тому ми поділяємо Лемківщину етнографічну територію на північну та південну Лемківщину. Північна смуга простягається від рік Солинки і Сяну на Сході до Попраду з Дунайцем на Заході, займаючи гірську частину південно-східної Польщі. Південна смуга простягається від р. Боржави на Сході до Попраду на Заході і займає гірську частину Північно-Східної Словаччини і частину Закарпатської області України. Вся територія Лемківщини займає 10 тисяч кв. км.

Мешканцями цього краю є етнографічна група українців - лемки (в Закарпатській області їх називають «лемаки»). Всіх лемків, включаючи також еміграцію, Югославію, Україну (корінні закарпатські лемки і переселенці 1944-1946 рр.) нараховується близько двох мільйонів.

Назва «лемки» є етнографічною (а не національною), існувала вже на початку XIX ст. Уперше її вжив у літературі Закарпаття Й. Чаплович 1829 р. та Й. Левицький на Галицькій (північній) частині Лемківщини в 1813 р. Виникнення назви, найбільш ймовірно, пов'язане із вживанням мешканцями Західних Карпат мовної частки «лем» замість «лише», «тільки».

Предки лемків здавна проживали в Карпатах. Дослідники, здебільша, називали їх білими (західними) хорватами, хоч, як відомо з окремих джерел, вони ще на початку IX ст. називали себе «русами», «русинами». Їх культура, звичаї співпадали з культурою східнослов'янських племен Київської Русі. У 992 р. Київський князь Володимир Святославич приєднав білих хорватів до Русі, завершивши процес об'єднання східних слов'ян.

Перебування у складі Київської Русі, а потім у складі Галицького і Галицько-Волинського князівств позитивно позначилося на розвитку економічного становища і культурно-освітнього рівня населення Карпат. З Київської Русі привезено тут церковно-слов'янські книги, твори іконописного мистецтва, прибули вчителі, які закладали в Карпатах школи-дяківки, осередки побутового та іконописного мистецтва. У XIV ст. на території теперішньої Лемківщини існували «школи» церковного малярства, в яких працювали видні майстри-живописці Гайль з Перемишля, Андрій Владика та іх учні. Ум. Сяноці, побудованому руськими князями в кінці XI - поч. XII ст., виникли осередки перепису церковних книг.

Серед найвизначніших пам'яток іконописного мистецтва лемків - ікони XIV-XV ст. з Далявою (Львівський музей національного мистецтва). Зображені на іконах XIV ст. особи святих підкреслено сувері. Протилежністю цьому стилю є живописна манера ікон XV ст. «Різдво Марії», «Моління» з с. Ванівки. У цих творах помітна досконалість і завершеність композиція, легкість і тонкість рисунка, багатство і гармонійність кольорів. У тематику творів проникають елементи народного побуту, деталі навколошньої природи, що зближали твори до народу. Такою є також ікона «Різдво Марії» кінця XV - поч. XVI ст. (с. Нова Весь) з «вишивкою» рослинним орнаментом.

У XIV-XVII ст. Лемківщина відіграла значну роль в історії тогочасного українського живопису. Іконописні твори прикарпатських і закарпатських майстрів посідають почесне місце в мистецтві поруч з кращими творами світового мистецтва.

Велику мистецьку цінність представляють іконостаси лемківських церков. Найстарші українські іконостаси збереглися саме на Лемківщині. Наприклад, іконостас

початку XVII ст. в с.Лип'є, іконостас 1623 р. в с.Злоцьке, які мають уже завершену форму.

Ікони XIV-XVI ст. з Лемківщини дають уявлення про будову іконостаса тих часів, який складався з трьох-чотирьох рядів ікон, мальованих на гладких дошках без різьблених рам. Процес ділення почався ще у XV ст., що видно на еволюції ікони «Моління». В середині XVI ст. почалося формування класичної архітектурно-різьбярської структури іконостаса.

Найстарі «Царські врати» з с.Балутянки збереглися у Сяніцькому скансені. Особлива увага справі розвитку іконостасу приділяється в XVII ст., коли застосовуються ажурна різьба для прикрашування колон іконостаса і обрамлення «царських врат» (Яблониця Руська, 1691). В оформленні іконостасу XVIII ст. характерний вільний уклад різьблених грон винограду чи галузки без грон (Долиняни, Лосє).

Всестороннього розвитку досягло живописне мистецтво на Лемківщині в першій половині ХХ ст. На Словаччині працював видний живописець Д.Милій. Ці мистецькі традиції продовжує С.Гапак і інші. На тери-



*Іван Красовський - член правління ФДЛ та Андрій Тавпаш - генеральний директор фірми "Світоч" біля церкви в с. Котань (прототип лемківської церкви у Львові).
Червень, 1998*

торії Польщі працював відомий майстр-примітивіст Никифор Дровняк, народний майстр Іван Русенко. В Україні працюють живописці з Лемківщини Д.Стецько (Тернопіль), Й.Ярема (Львів). За межами Лемківщини здобув заслужену славу митець М.Черешньовський (США). Продовжують традиції майстерства П.Лопата (Канада), О.Мазурик (Франція) і інші.

Поважним мистецьким здобутком на Лемківщині є різьбярство на дереві, яке не має аналогій. Цей вид мистецтва сягає середини XIX ст. і має глибокі корені у народному побуті. Початково лемки прикрашували плоскорізьбою (традиційний рослинний орнамент) предмети побуту: скрині, лижники, полички на посуд. На той час різьба не виходила за рамки декоративного мистецтва.

З розвитком на Прикарпатті оздоровчих осередків різьбярі поблизьких сіл почали виготовляти дерев'яні «суveniri», щоб збувати їх курортникам. Центрами різьбярства стали села Вілька і Балутянка, що поблизу курортів Іваниця та Риманова. У згаданих селах кожна родина підтримувала різьбярські традиції.

Початково в обох селах розвивалася плоскорізьба. Майстри виготовляли тарелі і підноси у формі сплетених листків явора, клена, скриньки прикрашені стилізованими галузками з гронами винограду, квітами, палиці з ручками, що завершувалися головою орла чи собаки. На початку ХХ ст. різьбярі в с.Вілька дали початок круглій різьбі, виготовляючи фігурки гірських орлів, ведмедів, зайців, лисиць, диких кабанів та інших тварин.

Найвизначнішими майстрами різьби кінця XIX-поч. ХХ ст. у с.Балутянці були М.Михалишин, брати Шалайди, І.Кицак. У с.Вільці найпопулярнішим і найталановитішим був народний різьбяр Михайло Орисик. Він у 20-х рр. ХХ ст. започаткував нову форму народного різьбярства - тематичну з участю людей. Його вироби «Араб на верблоді», «Лемко»,

«Веселі лемки» і інші - справжні шедеври різьбярства. Здійснив успішну спробу різьблення конкретних людей («Василь Красівський», «Брати Коти»). Особливо цінні його твори церковного мистецтва, в яких вдало поєднав розкішний барокковий стиль з лемківським традиційним мистецтвом. Вирізбив із складними мотивами «Царські врата» для церкви в с. Тиляви. Свої майбутні твори початково зарисовував, причому на високому професійному рівні, хоч був неписьменним і жодної художньої школи не кінчав. Створив власну «школу» лемківської різьби.

Після переселення у 1945-46 рр. з Польщі в Україну лемківські різьбярі створили (з допомогою мистецтвознавця і етнографа В.М.Паньківа) осередки різьбярства у Львові, Трускавці, Бережанах. Серед найталановитіших різьбярів О.Стечак, А.Сухорський, А.Орисик, І.Красівський, Г.Бенч,

*Взутим через річку, аби скоріше на місце,
де стояла батьківська хата...*

Фото Ю. Тавпаша



В.Бенч і інші. З середовища народних різьбярів вирости митці, професіонали: Василь Одрехівський з Вільки, брати Юрій і Мирон Амбіцькі з Прусики, Лука Біганич з Волосатого, Іван Мердак з Райського.

Важливою сторінкою історії мистецтва лемків є різьба на камені (каменярство). Головним осередком обробки каменю було село с.Бортне (XIX ст. - перша половина ХХ ст.). Початково каменярство обмежувалося виробництвом побутових речей (жорняні і млинські камені, точила-бруси, точила-осевки, плитки для тротуарів). У кінці XIX ст. майстри-каменярі почали виготовляти оригінальні надмогильні пам'ятники у формі хрестів з розг'яттям, Богородиці тощо. Одним з найвидатніших різьбярів на камені був Іван Кавка з Полян Суровичних. Після другої світової війни каменярство на Лемківщині занепало.

Лемки проявили високий рівень мистецького мислення в архітектурі народного церковного будівництва. На Лемківщині створився тип класичного трибанного храму, що розвинувся на основі давньоукраїнського дерев'яного храму. Найкраще давню форму зберіг бойківський храм, у якого середня баня найвища, дві бічні нижчі, рівні. Бойківський храм зберіг чітку симетрію форми. У архітектурі лемківського храму «зруйновано» симетрію форми і головний тягар перенесено на першу (над бабинцем) найвищу баню-вежу (дзвіницю). Зате в архітектурі лемківського храму здійснено мальовничий розподіл мас від найнижчої бани над захристією до найвищої над бабинцем. Таке розподілення мас створює враження різкого стремління знизу до верху. Доповнює красу храму декоративна завершеність бань.

До сфери народного мистецтва належить також смугасте малювання довгих лемківських хат (хиж), малювання на зрубі, одвірках і віконних рамах різних візерунків, а на воротах - «Дерева життя».

Тонкий мистецький смак проявили лемки у виготовленні одягу. У XIX - першій половині ХХ ст. одяг (жіночий) прикрашували вишивкою-мережкою, стібнування, кольоровим рубцуванням (коронкою). У 20-х рр. ХХ ст. входить у побут вишивка хрестиком і глайдю. Орнамент в основному, рослинний. Особливу мистецьку цінність представляє вишитий букет стилізованих квітів і рослин на розі (спинному) білої хустини, як також вишивка букетів на кожушанках і кожушках, вишивка традиційних рослинних мотивів на запасках і сорочках. На чоловічих шлюбних сорочках вишивали білими нитками ряди «кривульок» з рядами стібнування. Ця форма вишивки сягає часів Київської Русі.

Провідним елементом духовної культури лемків є пісня і музика. Лемківські пісні, зокрема весільні були в центрі уваги видних учених-фольклористів, композиторів. Кілька сотень

с.Дошино на Лемківщині. Саме тут стояла хата моєго батька Дмитра Красівського
Фото Ю. Тавнаша



текстів лемківських пісень з записом мелодій зібрали академік Ф.Колесса. Обробками лемківських пісень займалися провідні українські композитори Б.Дрималик, Я.Ярославенко, М.Колесса, А.Кос-Анатольський і інші.

Розвивається пісенне мистецтво лемків на Україні. Тут видано збірки народних пісень з Лемківщини М.Соболевського, О.Гижі, І.Майчика. Пісні лемків виконують вихідці з Лемківщини - народні артисти України сестри Даниїла, Марія і Ніна Байко. На Львівщині мистецтво пісенної творчості лемків розвиває народна хорова капела «Лемковина», хори на Самбірщині, в Бориславі, Пустомитах. Кілька лемківських хорово-музичних колективів створено на Тернопільщині (Лошнів, Жовтневе, Підзамочок) на Івано-Франківщині. Мистецтво лемків – цінна перлина у скарбниці загальноукраїнської культури.

Але повернувшись ще до скорботних подій на Лемківщині у 1944-1947 рр. Польські війська разом з радянськими карніми загонами КДБ безжалісно, насильно вигнали лемків з їх рідних земель. Майно виселенців було розграбоване або ж знищено, спалені села, розрушені церкви, цвинтарі. Багато сіл на Лемківщині зникли з лиця землі і «кіснуть» вони хіба у нашій пам'яті.

Подаємо список не існуючих уже сіл. Можливо список ще не повний. Хочемо поступово помістити в наших «Лемківських календарях» довідки про ці села. В попередніх і у цьому випуску ми подали 17 довідок (села ці позначені зірочкою).

- | | |
|--------------|--------------------|
| 1. Бальниця | 6. Вернеївка |
| 2. Баниця | *7. Вислік Великий |
| 3. Белхівка | 8. Вишеватка |
| 4. Білична | *9. Вілька |
| 5. Бліхнарка | 10. Вільшня |

- * 11. Волосате
- * 12. Волтушова
- 13. Воля Вижня
- 14. Воля Нижня
- 15. Дарів
- 16. Довге
- 17. Довжиця
- 18. Дубрівка Руська
- 19. Душатин
- * 20. Жидівське
- * 21. Завадка Морохівська
- 22. Завої
- 23. Зубенсько
- 24. Кам'яне
- * 25. Кам'янка
- 26. Карликів
- * 27. Климківка
- 28. Клопітниця
- * 29. Королик Волоський
- 30. Лабовець
- 31. Липна
- 32. Липовець
- 33. Мощанець
- 34. Ожинна
- 35. Полонна
- * 36. Поляни Суровичні
- 37. Прелуки
- 38. Прибишів
- * 39. Радоцина

С.Вільхівці злучено з м. Сянік, Явірки - з'єднано із Шавницею, у Незнайовій відсутні постійні мешканці.

Іван Красовський

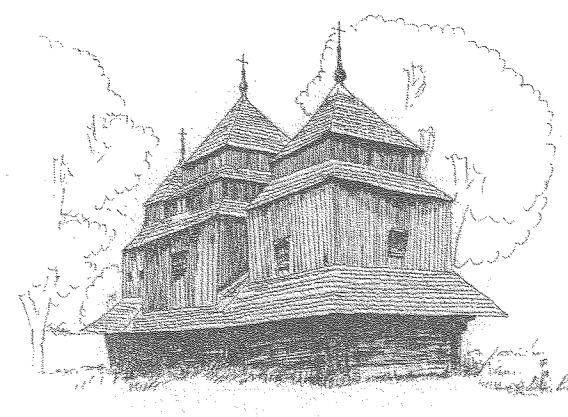
- * 40. Райське
- 41. Ратнавиця
- 42. Регетів Вижній
- 43. Ростока Мала
- * 44. Ростайнє
- * 45. Рудавка Риманівська
- * 46. Свіржова Руська
- 47. Святківка
- 48. Складисте
- 49. Смеречнє
- 50. Сторожі Великі
- 51. Сторожі Малі
- 52. Суковате
- 53. Суровиця
- * 54. Тарнавка
- 55. Тиханя
- 56. Угрин
- 57. Черемха
- 58. Чертижне
- 59. Чорне
- * 60. Шкляри
- 61. Щербанівка
- 62. Яблониця Руська
- 63. Явірник
- 64. Яселко
- 65. Яшкова
- 66. Ясьонка
- 67. Ясель.

ВОЛОСАТЕ

Українське (лемківське) село в Ліському повіті на території Бойківщини. Зберегло до 1947 р. свій лемківський характер завдяки тому, що розташоване ближче і вигідніше у відношенні до закарпатських лемківських сіл, з якими його мешканці мали постійні економічні і культурні контакти, родинні зв'язки. Найближчі закарпатські лемківські села: Лубня, Стужиця, Ставне, Бистрий, Великий Березний.

Село простягається вздовж річки Волосатки (можливо звідси його назва) і знаходилося на висоті близько 700 м між горами, покритими шпильковим лісом. Всі мешканці - українці. Початки села невідомі. Архаїчні елементи в народній архітектурі, культурі, господарстві дають підставу віднести його до давніх лемківських поселень. За переказом заснували Волосате колишні втікачі з села Мочари, яке було повністю зруйноване під час повстання Мухи (1490-1492). Єдина пам'ятка, що нагадує перших поселенців - срібний ручний хрест із різьбою, який священики використовували лише у велиki свята.

Основна
галузь госпо-
дарства - зем-
перобство та
розведення



Церква Вели-
комученика
Димитрія,
с. Волосате

кругорогих сивих волів, яких після відгодівлі в кінці літа виводили на ярмарки. Із стародавніх звичаїв до Другої світової війни зберігся звичай везення небіжчика на кладовище на санях, запряжених волами (протягом усього року). Випасали також овець на полонинах.

Предмети побуту (скрині, ліжка, столи, ложники, мисники, прялки, кросна) виготовляли самі селяни і прикрашали їх різьбленим орнаментом. Виробляли також музичні інструменти (скрипки, баси, сопілки). З історії села відомо, що цього відвідав польський король Стефан Батори (1576-1586), який із віячності за «зразкову охорону кордонів» з Угорщиною своєю грамотою віддав селянам навколоїшні землі і ліси і звільнив їх від панщиняних обов'язків. Пізніше тут побував король Август II (1697-1706), який ствердив грамоту С.Баторого. Документи ці зберігались у срібній скринці, яку невідомо, де закопав під час війни син війта.

Цікаво відзначити, що у кінці XVIII ст., згідно Йосифінської метрики села 1787 р., у Волосатому жив заможний господар Іван Франко. Згідно з переказами, він з родиною згодом «подався на доли». Можливо, що між Іваном Франком з Волосатого та великим письменником із Нагуєвич існує родинний зв'язок (*gig i внук*).

Похвальним (як і на всій Лемківщині) був звичай, за яким дівчата не виходили заміж за хлопців іншої народності і навпаки. Тому село протягом сторіч зберегло характер чисто лемківського поселення.

У міжвоєнному часі, крім лемків, тут проживали три родини єреїв і дві родини циганів. У 1946 р. всіх мешканців Волосатого виселено в Україну (переважно у Львівську обл.), а село припинило своє існування. З Волосатого походять відомий український скульптор Лука Біганич (1927-1995), доктор медичних наук, професор Петро Мощич.

ВИСЛІК ВЕЛИКИЙ

Велике (до 1947 р.) лемківське село в Сяніцькому повіті, одне з найдавніших поселень. Початкова історія невідома. Перша згадка походить з 1461 р. (Акта гродзє Ізмське). Згідно з переказами, село заснували біженці, які переховувалися на шляху до Лупкова (можливо перед навалою татар). окремі археологи припускають, що на горбі, де побудована нижньовисліцька церква, збереглося давнє городище, а напроти церкви колись мав стояти дуже багатий замок «з мідяним бойщем, і золотою аркою». Назва села від р. Вислік, що бере тут свій початок.

У XVIII ст. село поділилося на дві парафії. Вислік Горішній (Великий) та Вислік Нижній за Йосифінською метрикою 1787 р. на той час тут найбільш поширеними прізвищами були: Лещин, Гінчак, Русин, Кордан, Гнатко, Кулік, Старанчак, Процьо, Опришко, Кахнич, Чепко. У 1850 р.

Церква у с. Вислік Нижній



в Нижньому Вислоці побудовано церкву св.Онуфрія, а у 1874 р. у Вислоці Горішньому - церкву Сосочествя Святого Духа. В обох частинах існували двомовні школи, читальні «Просвіти»: у 1880 р. тут нарахувалося 1988 мешканців, з них 1940 - українці.

У листопаді 1918 р. після розпаду Австро-Угорщини, місцевий парох Г.Шпилька організував створення з навколоїніми селами «Східно-Лемківської Республіки», яка приєдналася до ЗУНРу. Проіснувала біля трьох місяців і була розгромлена польським військом.

Після Другої світової війни лемків переселено в Україну. Щоправда, в Нижньому Вислоці живе близько 100 родин, але це поселенці - поляки з околиць Krakова.

Горішній Вислік спалений, церква розібрана у 1947 р. матеріал з неї використано для побудови моста в Команчі. Занедбане давнє кладовище біля церкви. Село припинило своє існування.

СПАЛЕНЕ ВОГНЕМ, ЗАЛИТЕ ЛЮДСЬКОЮ КРОВ'Ю СЕЛО ЗАВАДКА МОРОХІВСЬКА

Давнє українське село у Сяніцькому повіті поблизу села Морохів. Назва «Завадка» можливо походить від слова «Завада» - перешкода.

Джерел про існування села і його історію не виявлено. Перша історична згадка відноситься до 1567 р. За народним переказом виходить, що до Завадки втікали від татар мешканці сусідніх сіл, з України, ховаючись у лісах і печерах.

Згідно з матеріалами Йосифінської метрики 1787 р. в селі на той час проживали родини з прізвищами Дзяд (4 родини), Максимів (3 родини), Козлик, Масляк (по дві родини) та інші.

За даними 1935 р. тут проживало 328 лемків.

24 січня 1946 р. 1-ий батальйон 31 полку з Сянока напав на село. Солдати вимордували 56 селян. Серед жертв Анна Кирилійко - 16 років, Максим Андрій - 10, Максим Анна - 1 рік, Максим Катерина - 4 роки, Білас Софія - 7, Нечистий Тарас - 3, Нечиста Катерина - 10, Нечиста Софія - 8, Нечиста Марія - 6, Ізебельська Катерина - 6 місяців. Всі жертви у найжахливіший спосіб були помордовані. Було багато покалічено. Спалено 27 хат.

23 березня на село знову напала банда під командою капітана-енкаведиста. Велів розстріляти 11 чоловіків (І.Маслюка, Т.Маслюка, М.Маслюка, М.Клепчина, В.Добрянського, Я.Шуркала, С.Козлика, Д.Кирилійка, М.Нечистого, І.Біласа, Т.Біласа). Спалено решту - 7 садиб, розграбовано майно селян.

13 квітня дві сотні польських бандитів знову наскочили на село. Замордовано В.Добрянського - 15 років, І.Добрянського - 22, О.Маслюка - 27, Д.Ванчака - 18, С.Нечистого - 3. Спалено 3 садиби.

30 квітня напали на село і під конвоєм вітранспортували на станцію Загір'я 73 особи.

Село, знищене дотла, припинило своє існування.

КЛИМКІВКА

Лемківське село в колишньому Горлицькому старостві на Лемківщині. Розташоване на віддалі 18 км від Горлиць. У 1938 р. на 620 мешканців було 510 українців-лемків.

Час виникнення села невідомий. Фактично село існувало у 1455 р. окремі згадки про село є в праці І.Шараневича «Rzut oka na beneficia kościoła ruskiego». У 1581 р. ще називалося «Климкова». Парофію заснувала місцева



**Церква Успення
Пречистої Богородиці,
с.Климківка**

громада актом від 20 березня 1726 р., надаючи пароху А. Вислоцькому чверть ріллі, званої «Галатівка». Повинності перед державою і поміщиком перебрала на себе громада. Документ це зберігався в Прокураторії Скарбу у Львові.

Згідно з Йосифінською метрикою 1787 р. у селі на той час проживали родини з прізвищами: Федорчак - 4, Войтович, Попович - по дві та інші.

У 1856 р. тут існувала приходська школа, з 30 дітей шкільного віку навчалося 18. Учителем був Іван Хованський.

В 1914 р. побудовано муріваний греко-католицьку церкву Успення Богородиці оригінального стилю з 5 банями. Під час Першої світової війни австрійці вивезли до Талергофу 11 селян. У міжвоєнному часі в селі існувала однокласна двомовна початкова школа.

Після виселення лемків у 1945-1947 рр. у зв'язку із запланованим будівництвом водосховища, у 1985 р. церкву розібрано, а з матеріалу вимурувано костел у зміненому стилі - з двома вежами - купулами.

Село припинило своє існування.

КОРОЛИК ВОЛОСЬКИЙ

Село в колишньому Сяніцькому старостві на східній Лемківщині, розташоване побіч шляху Риманів-Яслиська на віддалі 37 км від Сянока.

З історії відоме ще у 1389 р. Зиндром з Маскович продав Йону Гандзлеви ліс між містечком Яслиська і селом Дошном для закладення нового села, яке отримало назву Королікова. Потім село перейшло у власність короля. В 1426 р. король Ягайло подарував село Андрієві з Лубна, а він у 1433 р. продав Перемиському латинському єпископові Янушеві. В селі було збудовано єпископський палац.

Згодом первісна назва змінилася на «Королик». У XVII ст. село поділилося на «Королик Волоський» (назва, очевидно, від прізвища первого пароха Прокопа Волоха, який заснував тут у 1558 р. руську парафію) і Королик Польський.

**Церква Отця Николая,
с.Королик Волоський**



У першому проживали виключно лемки (у 1935 р. їх було 590), у Польському - поляки, за винятком кількох лемківських родин.

Згідно з переказами, тут довго (16 поколінь) працювали місцеві парохи з родини Волошиновичів (правдоподібно, предком родини був згаданий П.Волох). Хоч у Королику останнім був у 1823-1874 А.Волошинович, все ж з цієї родини парох Волошинович перебував у 1914 р. в сусідньому селі Липівець.

У 1843 р. побудовано муровану двовільну церкву св. Миколи, в середині XIX ст. існувала тут школа, але навчалися в ній далеко не всі діти. Наприклад, у 1859 р. із 100 дітей шкільного віку навчалося всього 10. Вчителем був дядько Іван Скимбович. У міжвоєнному часі працювала двокласна школа, діяло культурно-освітнє товариство ім. М.Качковського.

У 1945 р. лемків переселено в Україну (в основному на Тернопільщину і Львівщину), село було спалене. Церква збереглася, але була перетворена на склад мінеральних добрив і сіна. Згодом сильно пошкоджена, знищено іконостас, увесь іконопис. Лише в останні 2-3 роки здійснено дрібний ремонт. За планами Товариства Приятелів Риманова-Здрою (голова К.Смерецький) в церкві буде відкрито музей релігійних цінностей. Впорядковано також при допомозі туристів і поляків сусіднього Королика Польського старий цвинтар біля церкви,дві каплички. Село припинило своє існування.

Посміймося трішки

Гмерат дідо і гварит жені:

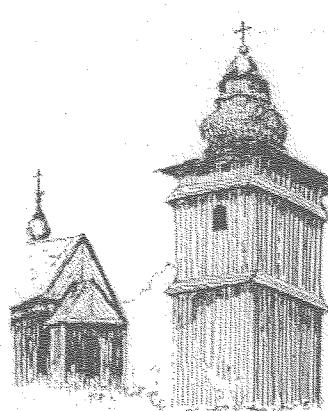
- Куту ладу oddай синови...
- Ліпше дочці,
- А я повідам - синови!
- А я повідам - дочці!
- Слухай. Хто з нас гмерат, ти ци я?

ПОЛЯНИ СУРОВИЧНІ

Українське село у Сяніцькому повіті на Лемківщині. Розташовано в 6 км від містечка Яслиська, серед гір і лісів у дуже мальовничому кутку Західних Карпат. Назва, очевидно походить від полян на території Суровицького лісу.

Початки села невідомі. Початково село називалося Потік Суровичний, князем якого став Іван зі Суровиці. Вперше згадується в грамоті 1533 р., якою Маршалок польського королівства П.Кміта подарував ріллю для церкви. Отже церква існувала там десь в середині XVI ст., але парафія фактично еригована грамотою від 15 квітня 1690 р. Парохом тоді був Даниїл син Костянтина. На той час у селі проживало 649 русинів. Між 1786 і 1805 рр. солтиси присвоїли собі парафіальні грунти. З приходом до села пароха П.Менцинського в 1805 р. почалися судові процеси, що завершилися у 1837 р. на користь парафії. На місці старої церкви ще на початку XVIII ст. розпочато будівництво греко-католицької церкви під іменем Архангела Михаїла. У 1718 р. збудовано середню частину церкви, у 1889 - пресвітерію, 1903 - притвор, звінницю вимуровано у 1920 р.

У 1903 р. в селі засновано читальню «Просвіти». Завзята боротьба з пияцтвом звершилась створенням «Братства тверезости». Школа (дяківка) існувала ще у середині XIX ст., але дітей навчалося



*Церква
Св.Архангела Михаїла,
с.Поляни Суровичні, 1728*

мало. Наприклад, у 1859 р. з 47 дітей шкільного віку навчалося лише 3. В міжвоєнному часі тут існувала двокласна школа. Помітно піднявся культурний рівень села. Між 1925 і 1938 рр. кілька разів приїджала в село відома українська художниця Олена Кульчицька (1877-1967), змальовуючи церкву, лемківський одяг.

Після виселення всіх мешканців в Україну знищене село було остаточно розрушено і припинило своє існування. Церква розібрана у 1946 р.

ІЗ СЛАВНОГО, ДРЕВНЬОГО СЕЛА РАЙСЬКОГО НЕ ЗАЛИШИЛОСЬ НІЧОГО

Коли я через тридцять років знову ступів на своє, заросле терном, подвір'я, оглянувся довкола, побачив рідні гори і хмари, стиснулося моє серце. Мені здалося, що духи моїх предків говорять зі мною, ніби встають вони з могил, щоби розповісти землі і небесам про ту велику кривду, здійснену українському народові, про трагедію Підляшшя, Холмщини, Надсяння, Лемківщини пам'ятних 1944-1947 рр.

Українське село Райське у Сяніцькому повіті розташовано у мальовничій місцевості на березі річки Сян. Краса навколоїшньої природи напевно підказала назуву для села. В кінці села на горбі стояла церква Св. Параскевії та жіночий монастир. Головне заняття селян - землеробство. Частина мешканців села працювала на нафтових промислах.

Точну дату заснування села не вдалося встановити. Перша історична про нього згадка відноситься до 1436 р. Скупі дані про дальшу історію села. У кінці XVIII ст. (Йосифінська Метрика, 1787 р.) в межах села нарахувалось 776 моргів ріллі, з них 166 моргів займав фільварок, 29 -

церква, 581 - селянські наділи. Ліс (145 моргів) належав фільваркові. У 1938 р. в селі проживали 1144 лемки-грекокатолики.

Одним з найбільш освічених селян був мій дід, відомий на той час громадський діяч, Дмитро Зінчак. Він славився як садівник, обдарований різьбяр по дереві. Був першим моїм вчителем.

Пам'ятаю травень 1946 р. Мати пекли хліб, глянули у віконечко і побачили, що з гор черною лавиною спускаються в село жовніри... Через дві години в селі не залишилося жодної живої душі. Через гори, крутими стежками, де ніхто ніколи не дозволяв собі їхати навіть порожнім возом, нас почали перевозити.

Досі не маю спокою: за що люди працьовиті, набожні, що любили і шанували свою рідну землю, за яку кару понесли цей тяжкий хрест?

Наш табір розмістили просто неба на станції Лукавиця. Діти спали на возах, під возами. Ночами палахотіли вогні, горіли сусідні села. Воротя назад вже не було. Їхали в «телячих» вагонах майже три тижні. Остання зупинка Борщів на Тернопільщині.

А із славного древнього села Райського не залишилося нічого...

Коли зустрічаєш літню людину і запитуєш: «Чого Вам у житті ще хотілось би?» У відповідь чуєш: «Нич не хочу, лем хотів би гвидіти рідні гори, вклонитися могилам наших предків, напити ся студеної води. І хотід готов єм гмерати...» На жаль вже багато людей повмирали, так і не вклонившись востаннє рідній землі.

Можна знищити церкви, цвинтарі, спалити села, відібрати землю, але пам'ять людську нікому не вдасться стерти.

Іван Мердак
скульптор (Тернопіль)

РУДАВКА РИМАНІВСЬКА

Невелике українське село в колишньому Сяніцькому повіті (східна Лемківщина), розташоване на віддалі 28 км від Сянока. Напередодні Другої світової війни тут проживало 340 лемків.

Назва, правдоподібно походить від залізної руди, поклади якої зустрчалися в околиці. Виявлені також залягання нафти і земного воску. Опис границь 1518 р. не подає ще села Рудавки. Перша історична згадка про село відноситься до 1589 р. (*Źródła dziejowe*, XVIII, s. 47).

Згідно з Йосифінською метрикою 1787 р. в селі на той час проживали родини з прізвищами: Бенч, Гомзак - по З родини, Гануляк, Гараус - по дві і інші.

Після Другої світової війни і виселення в Україну, село припинило своє існування.

Посміймося трішки

Хтоси пукат до двери.

- *Хто там?* - звідус ся газдиня.
- *Дерев'яна колода...*

Зацікавлена газдиня откриват, а без поріг до хижі колодом падат пяний муж. Зобрався з силами і пробелькомів:

- *А тепер, Марись пилий...*



- *Ци може жена любити двох в єден час?*

- *Може. Але при варунку, же єден про другого нич не знат.*



- *Хотіли би сте дожити до сто років?*

- *Тепер ніт, може троха пізньніше.*

ТАРНАВКА

Українське село в колишньому Сяніцькому повіті, розташоване на віддалі 28 км від Сянока, 15 км від містечка Риманова. У 1935 р. тут проживало 428 українців-лемків. Представників інших національностей у селі не було.

Село існувало у 1370 р. Грамотою 1537 р. Генеральний маршалок П.Кміта ствердив, що у своїх добрах долішньої і горішньої «Тернави» продав парохові В.Ільницькому солтиство за 40 польських марок і порекомендував у тих добрах поселити кметів «на волоському праві», надав ріллю для церкви з тим, що руські парохи складають для двору відповідну данину.

Під Горішньою Тернавою мається на увазі пізніше село Вислічок, яке довгий час було самостійною парафією, а у 1848 р. приєднане до Тернавки як дочірнє. У 1860 р. в Тарнавці побудовано церкву Св.Покрови. На культурній ниві великі заслуги парохів Е.Лавровського (помер 1884) та А.Бескида (помер 1926).

У міжвоєнному часі тут діяла однокласна двомовна школа. Після війни, у 1945 р., всі лемки були виселені в Україну. Село було спалене і припинило своє існування.

ШКЛЯРИ

Село на Сяніччині при шляху Риманів-Яслиська на віддалі 14 км від Риманова і 4 км від Яслиськ. Назва, правдоподібно, походить від шкляної гуті, яка, за переказами, мала знаходитися вище села в лісі «Баня». Мабуть першими мешканцями села були працівники гуті званої «Шкляри».

Про початок села джерела скріпі. Перша згадка про село «Шкляри» відноситься до 1470 р., а локаційний документ від 20 січня 1527 р. Солтисом став Андрій Фаль з Дальови. Серед людей збереглися згадки про давніх солтисів Шпаків, Яловських, Землян, Шершенів, які посідали тут по одному лані ґрунту. Першим мав бути якийсь Ялош, що дав початок поселенню. У 1880 р. в селі проживало 409 лемків, 4 поляки і 5 євреїв.

До 1894 р. тут стояла стара дерев'яна церковця з ялицевих протесів, збудована з незапам'ятних часів на лісовій поляні. У тому часі збудовано нову дерев'яну церкву Св.Миколи, що її знищили поляки після 1947 р. До 1848 р. була тут самостійна парафія, потім церква стала дочірньою в Дальовій. Лише у жовтні 1930 р. було відділено Шкляри. Між старшими селянами заховалася пам'ять про конфедератів, які зупинялися в селі, і сіяли страх серед населення.

У 1945 р. селяни переселилися в Україну, а село було спалене і припинило своє існування.



З БОЛЕМ У СЕРЦІ ДО ТЕБЕ ЛЕМКІВЩИНО...

Хто не побував у Карпатських Бескидах, той не відчув справжнього наземного раю. Образ чарівного, квітучого краю доповнюють дзвінкі мелодії пернатих, дзюрчання потічків і річик, кришталево чисте повітря, насичене запахами трав, ароматом ялиць і смерек. Все це разом, створює захоплюючу веселку природньої краси.

Споконвіку на цій казковій землі проживали українці-лемки. Хоч сама земля кам'янисто-глинкувата, тяжка для

обробітку, але, замість, нарікань, тут процвітала любов до рідної землі.

За свою вікову історію лемки не один раз зазнавали лиха від нападів гунів, татар, мадярів. Але лиха, що його завдали мешканцям західних Карпат польські та московські загарбники в роки Другої світової війни і у перші роки після війни, неможливо описати і на папері. До цього часу, понад півстоліття, у серці чується відгомін сліз і ридань, зойки і розпачі. Це біль багатьох тисяч сердець, розплачливе прощання з рідним краєм, душевним приютом-дерев'яною церквою, збудованою мозолистими руками *gigів і pragigів*. У вухах ще до сьогодні чується відгомін протяжного сумного прощального голосу церковних дзвонів.

І так у 1947 році Лемківщина залишилась без своїх господарів-автохтонів. Затихли голоси пастухів завмерла навіть трель жайворонка, повисихали журчаливі потоки, річки. І лише бездомні собаки, скавулячи, ще вешталися серед руїн, вночі жалісно мякотіли коти... А «добрі» сусіди-поляки навпереді розтягали залишені скромні ложитки лемків, немов фарисеї торгували народним і церковним добром, знищивши за короткий відрізок часу культуру *«paskudnych rusinów»* розібрали церкви, які ще збереглися, сплюнгували цвинтарі...

Польська комуністична влада в одній упряжці з кадебістами записала в історії Польщі найганебнішу сторінку геноциду супроти українського народу, геноциду, до якого не додумалися всі взяті разом вандали попередніх століть. Ця післявоєнна акція була спрямована на повне знищення української національної меншості в Польщі, подібно як антиукраїнські акції в колишній тюрмі народів-більшовицько-московській імперії. Така болісна правда.

Вигнанці-лемки і на Сході і на Заході тужили і тужать за своїм рідним краєм, довго не могли звикнутись до нового оточення. І хоч не жаждуть зла своїм сусідам і не ждуть нагоди для помсти, але кривди забути не в силі. Вони вірять, що ступінь душевного болю від кривд, що їх здійснили польські шовіністи і кадебісти лемкам, словна відчувають молодші покоління поляків та не допустять повторення чогось подібного. Лемки хотуть, щоб на нашій планеті запанував мир між народами...

Лемки вірять, що ще зможуть, без перешкод, принаймні відвідувати на споконвіку рідних землях могили своїх предків, милуватися красою Карпат, в яких полягли в боротьбі за волю України, в рядах УПА, наші славні сини і дочки.

Нехай шум ялиць і смерек сповіщає їм, у їх вічному сні, довгоочікувану радісну новину, що вже «Воскресла Україна».

На радість нам усім, лемки, хоч розсіяні по всій планеті, зберегли любов до рідної історії, культури, традицій.

В середовищі лемків виростили провідні вчені, лікарі, педагоги, юристи. Їх всіх тут немає змоги перерахувати. Але не можу не відзначити успішної праці для рідної Лемківщини історика і етнографа Івана Красовського, лемка з с. Дошно, який живе і творить у Львові. Він автор цілої тисячі лемкоznавчих статей, нарисів, в тому числі кількох книжок, один з засновників товариства «Лемківщина», Фундації дослідження Лемківщини. Він же очолив будівництво прекрасного лемківського храму у Львові, працює над «Історією Лемківщини», «Енциклопедичним словником Лемківщини».

Нехай їому щастить!

Михайло Крупа
з с. Репедь коло Сянока

НАШІ ЮВІЛЯРИ

ЗАСЛУЖЕНИЙ ОХОРОНЕЦЬ ПРИРОДИ

(Миколі Крупецю – 80)

У історичному 2000 році свій 80-річний ювілей відзначає один із вчених з Лемківщини, інженер лісового господарства, кандидат наук Микола Крупець.

Народився 7 грудня 1920 року в селі Дальова поблизу м. Яслиська Сяніцького повіту (тепер РП). Село розташоване серед мальовничих гір, покритих смереково-ялицевим лісом. Змалку захоплювався навколошньою природою, з задоволенням збирав ягоди, гриби, горіхи, вивчав особливості рослинного світу і зберіг свою прив'язаність і любов до природи на протязі усього життя.

Початкову школу закінчив у рідному селі, а у 5-й клас поступив до неповніосередньої школи в Яслиськах, де закінчив у 1935 р. 7-ий клас. Добре запам'ятав, що у сільській школі переконували його, що він не українець, а «руссік», в польській школі твердили, що ми «поляки», але маємо зіпсути мову. Лише згодом, коли у селі відкрито читальню «Просвіти», мав змогу сформувати український світогляд. Для дальшого навчання поступив до української гімназії в м. Перемишлі, директор якої Степан Шах з любов'ю ставився до лемків і всіляко допомагав учням з Лемківщини. У 1939 р. закінчив успішно гімназію та здав вступні екзамени в ліцей.

З початком Другої світової війни українські навчальні заклади Перемишля опинилися у совітській зоні, а тому в 1940 р. поступив до 7-го класу гімназії в Ярославі, яку закінчив у 1942 році. Ще учнем гімназії (у 1940 р.) вступив до учнівського об'єднання ОУН.

Після закінчення гімназії поступив до Львівського політехнічного інституту на лісовий факультет. Але із-за воєнних подій навчання перервав і повернувся на Лемківщину. На початку 1945 р. польською службою СБ арештований за зв'язки з УПА. З допомогою польських в'язнів був звільнений, але піддався примусовому переселенню в Україну.

На початку 1946 р. поступив до Львівського політехнічного інституту на лісогосподарський факультет (II курс), що його закінчив у 1949 р. і був скерований на роботу до Бродівського лісгоспу, де пропрацював три роки головним лісничим і виконуючим обов'язки директора. У кінці 1952 р. переведений головним лісничим Львівського лісгоспу, де включився у справу створення нового лісопарку на території Кайзервальду (тепер Шевченківський Гай). Одночасно вів науково-дослідну працю по виведенню в Україні швидкорослої деревини для потреб народного господарства. За успішні результати в праці нагороджений авторським свідоцтвом. У 1969 р. Організація Об'єднаних Націй включила прізвище Ювіляра у спеціальний список генетиків і селекціонерів. Свій досвід оформив у кандидатській дисертації, яку захистив у 1973 р. в Харкові.

Щоправда, Львівське партійне керівництво сприйняло цю подію негативно, бо Ювіляр не був членом комуністичної партії і захист, нібито, здійснив "підпільно".

Головним лісничим Львівського лісгоспу пропрацював до 1981 року - часу відходу на пенсію.

Ми бадаємо Ювілярові щасливого довголіття.

Анна Дзіндзьо

ІВАНОВІ СЕНЬКУ

(до 80-річчя від дня його народження)

Є талант звабливий у Тебе...
Він потрібен всенікай людям,
Ніби сонце з сині неба,
Як повітря чисте - грудям.

То ж малюй нам наші гори,
Срібні річки і долини,
Ці лісисті чар-простори
Рідний наріг Лемківщини.

Розкажи усьому світу
Про характер наш гуманний
І про доленьку розбиту
В час минулий, той туманний.

Щоб ніколи більше люди
Близькім кривди не чинили,
Щоб жили без злоби, блудів,
Спільним життям лиш радili.

Не гаси цю Божу іскру,
Що у власнім серці маєш,
Буде менше горя - тиску,
І любов'ю світ осяж!

Будуть тобі всі лиш вдячні
За поезії сумлінні.
Будь здоровий. Праць удачних
Зічу наче днів промінних.

І живи ще хоч сто років
Людям на стійку потіху.
Сій з минулого уроків
Мудрі зерна нам на втіху.

Іван Головчак

* Про Івана Сеняка і його творчість була мова у «Лемківському календарі-99»

БИЛИ СОБІ ДВА ПАРІБКИ

Били собі два парібки
 І разом ходили
 Нашли собі дві фраїрки
 Тай ся поженили
 Петро взяв сі бідну дівку
 Але роботящу
 А Миколай взяв богацьку
 І кусьцьок гулящу
 Пішли Петро і Олена
 На комірне жити
 Бо не було їм обоїм
 Де ся притулити
 Взяв їх сусід до цегольні
 Цеглу формувати
 Там обое зачинали
 На хліб заробляти
 А Миколай і Мелінка
 Богацтво присіли
 І там вшитко юж готове
 Мали што лем хтіли
 Ta Мелінка хоць богацька
 Але барз лінива
 І робити на газдівці
 Она нич не хтіла
 А Миколай хлоп був міцний
 Богу дякувати
 То він мусів і за неї
 Кути вимітати
 І одразу Миколая
 Так під ноги взяла
 Же николи посідити
 Она му не дала

Ти Миколай ід до стайні
 Коровам давати
 А я буду тобі в ҳижі
 Кошелю латати
 Ти Миколай принес води
 Бом ся змордувала
 Ніж ем твої старі портки
 Кусьцьок полатала
 Ид Миколай щипай дирва
 Треба запалити
 Бо компери треба свиням
 На вечер зварити
 А як води мі принесеш
 Козярдок нарубаш
 Підеш січки іщи вріжеш
 Коничу наскубаш
 А не забуд під корови
 Дашто підшмарити
 Іщи з кучи з-під пацятка
 Гній повиносити
 З поду вівса треба знести
 Коням на оброки
 Жеби с дідня не мав з вівсом
 Ниякой мороки
 А як буде юж ті темно
 Засьвіт сі літарню
 Там на кілку ей повісиш
 Або на щафарню
 Так Меліна Миколайцьом
 Всюди поганяла
 Як колиси їй захворів
 З дому го вигнала.

Іван Сенько

У ЙОГО РУКАХ НАЙБІЛЬШЕ БАГАТСТВО ЛЮДЕЙ - ЗДОРОВ'Я

(до 75-річчя з дня народження
Володимира Масляка)

Видатний спеціаліст медицини, педагог Володимир Масляк народився 10 серпня 1925 р. в селі Кінське Сяніцького повіту на Східній Лемківщині. Початкову освіту здобув у рідному селі, гімназію закінчив у Перемишлі. В 1940-1942 рр. навчався в Українській учительській семінарії в Криниці. Під час німецької окупації був вивезений до робочого батальйону «Пшеворск», звідки йому вдалося втекти.

Літом 1945 р. виселений в Україну (Жовківський район на Львівщині). У 1946 р. поступив до Львівського медичного інституту. Після його закінчення (1961) працював хурургом в районі. Його постійно цікавила нова галузь медицини - проктологія. У 1961 р. він пройшов курси спеціалізації при Московському науково-дослідницькому інституті по цій самій спеціалізації.

Повернувшись до Львова, всеціло присвятив себе справі розвитку нової галузі медицини в Україні. У 1962 р. став завідувачем створеного з його ініціативи проктологічного відділу обласної клінічної лікарні. Це перший в Україні медичний заклад такого напрямку. На його базі проводиться спеціалізація хірургів республіки. В.Масляк першим у країні почав читати курс проктології для студентів медінституту. Спеціаліст тонкої та всесторонньої кваліфікації успішно здійснив велику кількість незрівняно складних операцій.



Він досвідчений талановитий учений і педагог. У його доробку понад 70 наукових праць. Він - учасник численних наукових конференцій з проктології. У 1967 р. захистив кандидатську дисертацію, став доцентом інституту. У 1979 р. йому присвоєно почесне звання Заслуженого лікаря України, у 1994 р. - звання професора медінституту.

Активний учасник імпрез товариства «Лемківщина», Фундації дослідження Лемківщини у Львові.

Друзі і вся лемківська громада бажають шанованому Ювілярові дальших успіхів у праці, доброго здоров'я, щасливого довголіття!

ПЕДАГОГ І СУСПІЛЬНИЙ ДІЯЧ ІВАН ЩЕРБА

(до 75-річчя від дня народження)



Драня та Василя Гірного.

У 1941 р. поступив на II курс Української учительської семінарії в Криниці. Успішно навчаючись, також брав активну участь в громадському житті, був членом куреня молоді, організації УН, літературного гуртка. Після закінчення

семінарії включився у національно-визволну боротьбу ОУН-УПА, був зв'язковим у надрайоні «Бескид» на Лемківщині.

В 1945 р. виселений разом з родиною в Україну. Тут закінчує Львівський державний університет і понад 40 років праці віддає народній освіті. Працював на посадах директора школи, інспектора шкіл районного відділу освіти. Останніх 22 роки на посаді завідуючого кафедрою іноземних мов Львівського обласного інституту вдосконалення вчителів. Значну увагу приділяв викладанню іноземних мов у школах Львівської області. З його ініціативи в області відкрито 15 шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. Організував експеримент інтенсивного вивчення англійської мови в середній школі №4 м.Львова. Під його керівництвом та редакцією вийшов з друку експериментальний підручник з англійської мови та словник з німецької мови для шкіл з поглибленим вивченням англійської мови. Був активним учасником і доповідачем на науково-практичних конференціях в Києві, Одесі, Дніпропетровську, Пятигорську, Свердловську, Москві та інших містах.

Іван Щерба має понад 50 публікацій з методики викладання іноземних мов у пресі та наукових збірниках. Досвід його методики викладання іноземних мов вивчався іншими інститутами України. Лекції І.Щерби з методики викладання іноземних мов стали дуже популярними і створили йому заслужений авторитет серед педагогічної громадськості України.

І хоч не був він членом компартії, все ж за сумлінну працю йому присвоєно звання «Відмінник народної освіти», нагороджувався грамотами різних рівнів, а також медалями «За трудову доблесть», «Ветеран праці».

У 1985 р., вийшовши на заслужений відпочинок, включився в політичне життя Львівщини. Він - перший член Ради осередку НРУ Залізничного району м.Львова, делегат Другої і Четвертої Крайових конференцій НРУ, один з перших

членів історико-просвітницької організації «Меморіал», член її правління, делегат Першої всеукраїнської конференції «Меморіалу» в Івано-Франківську, Другої - у Львові, Третьої - у Тернополі, обраний головою Комісії з вивчення обставин українсько-польських переселень у 1944-1947 pp. Очолювана ним комісія провела у Львові (вперше в Україні) міжнародну конференцію з проблем насильного виселення і депортациї українського населення у 1944-1947 pp.

У 1990 р. І.Щерба очолив оргкомітет і провів у м.Бережани Тернопільської області Міжнародний конгрес випускників Української учительської семінарії в Криниці з нагоди її 50-ти літнього ювілею.

Ювіляр один з перших ініціаторів створення товариства «Лемківщина» у Львові, постійний член його правління.

Він зібрав поважну кількість спогадів учасників трагічних подій післявоєнних років на Лемківщині, Надсянні, Холмщині й Підгірці про боротьбу УПА на Закарпатті на захист українського населення. Зібрані матеріали публікувались на сторінках газет «Наше слово», «Поклик сумління», «Шлях перемоги», «Визвольний шлях».

Наш Ювіляр повний енергії, постійний дописувач різних журналів і газет, учасник свята лемків «Ватра» у Ждині (РП).

Побажаємо йому міцного здоров'я, великого сімейного щастя і дальших творчих успіхів у всіх Його ділах.

Роксоляна Яремкевич

Посміймося трішки

- Знаш, Стефію, не можу придумати, як би зробити моого фраїра щасливим
- Цавком просто, не отдавай ся за нього.

- Ти што, Петре, ідіот? Хибалъ ідят зупу ножом?
- Ти сама дура. Повинна знати, же виделец протікат!

ВИЗНАЧНИЙ МИТЕЦЬ

(до 70-річчя з дня народження майстра
різьби по дереву Степана Орисика)

Цього року (згідно офіційних документів) минає 70 років від дня народження одного із провідних українських майстрів різьби по дереву Степана Орисика. Народився майстер на Лемківщині у селі Вілька (Сяніцького повіту тодішнього Львівського воєводства). Село Вілька славилося своїми різьбярськими традиціями далеко за межами Європи. Народився Степан Орисик у сім'ї одного із найвідоміших українських різьбарів ХХ ст. Михайла Орисика (1885-1946 рр.). Після переселення впротивожід декількох останніх десятиліть проживав і працював разом із своїм рідним братом Андрієм (1922-1998 рр.) у курортному місті Трускавці. Okрім брата Андрія різьбою займались і всі інші брати Степана Орисика - Іван (1914 - 1945) та Василь (н. 1918 р.).

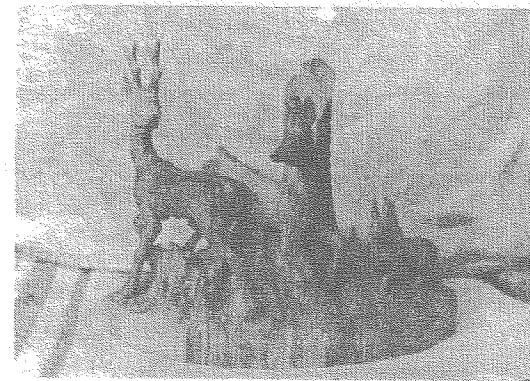
Уже в молоді роки Степан Орисик виділявся як майстер, якому характерна висока технічна майстерність, уміння скрупульозно спрацьовувати деталі, виробити просвіти ажуру у круглій різьбі. Типовою у цьому плані є композиція «Качки в очереті» (1957 р., зберігається у Державному музеї українського народного де-



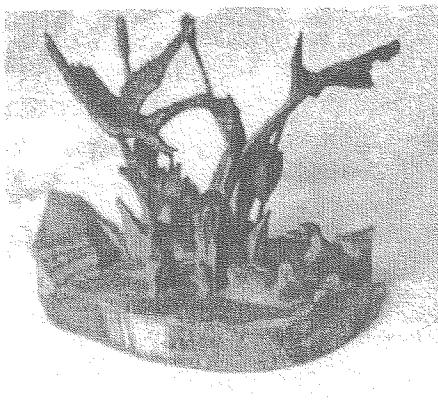
коративного мистецтва у Києві). Автор майстерно зобразив птахів у поєднанні з тонким ажуром стебел та листків очерету. І все це вироблено із одного суцільного куска дерева, без жодного склеювання і зіштуковування! Характерною для творчого пошуку Степана Орисика є композиція «Кабан і вовки» (1960, зберігається також у Державному музеї українського народного декоративного мистецтва, м.Київ). Тут у композиції закрученої у коло, бачимо боротьбу кабана супроти трьох вовків. Однак при всьому драматизмі сюжету композиція твору досить спокійна. Тут можемо говорити про особливості творчого почерку Степана Орисика як любителя більш статичної манери і майстра, який чи не найбільш точно і винятково скрупульозно проробляє деталі композиції (чи то пір'я качок, чи маска кабана, шерсть вовків тощо). З того огляду дуже вдало вписуються у манеру різьби Степана Орисика більш статичні композиції, як от «Козулі» (1970-ті рр., власність автора) та ряд інших.

Впродовж років майстер разом із своїм братом Андрієм розробляв сюжет, який ввів у лемківську різьбу у міжвоєнний період його батько, «Араб на верблюді». Цим композиціям, як і іншим, створеним Степаном Орисиком, характерна висока майстерність виконання, життєвість і правдолопідібність у передачі характеру тварини.

Незважаючи на ювілейний вік, майстер повний



“Козулі” (дерево)
Степан Орисик
70-ті роки.



**“Качки в очереті”
(дерево).**
Степан Орисик, 1957 р.

життєвих сил і нових творчих задумів. Побажаємо ж йому податливого різця.

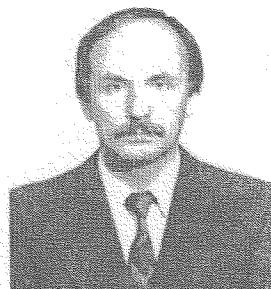
Роман Одрехівський
м.Львів

ЗБИРАЧЕВІ ДОРОГИХ ПЕРЛИН ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ ІГОРЕВІ ДУДІ

(з нагоди його 60-річчя)

Вельми радує нас факт, що серед лемківських патріотів молодшого покоління лемків, які навряд чи пам'ятають рідний край, є такі незламні захисники рідної історії та культури як Ігор Дуда - всесторонній мистецтвознавець, журналіст, суспільно-громадський діяч.

Народився 10 березня 1940 р. в с.Ганчова Горлицького повіту на Лемківщині. У 1945 р. з родиною був виселений в м.Монастириська на Тернопільщині. Тут у 1957 р. закінчив середню школу. В 1958-1961 рр. навчався в технікумі легкої промисловості (Львів). Працював у



Тернополі, продовжуючи самоосвіту. У 1968-1973 рр. навчався в інституті ім. Рєпіна Академії мистецтв СРСР в Ленінграді на факультеті історії та теорії мистецтва. Працює викладачем історії та теорії мистецтва і рисунка в Республіканській школі декораторів-рекламознавців (Тернопіль) і директором художнього музею.

І.Дуда - автор понад 60 науково-популярних праць, путівників, брошур з ділянки живопису, скульптури, графіки, ужиткового мистецтва, архітектури. Друкується від 1972 р. Більшість матеріалів опубліковані в обласних газетах «Вільне життя», «Ровесник» (Тернопіль), в журналі «Образотворче мистецтво» і газеті «Культура і життя» (Київ), тижневику «Наше слово» (Варшава) та ін. Особливе місце займають статті про життя і творчість видатних художників минулого (Мікеланджело, Рубенс, Т.Шевченко, О.Новаківський, О.Кульчицька, М.Паращук), нариси про творчість сучасників, в т.ч. лемківських митців Л.Біганича, Е.Миська, І.Мердака, рецензії на художні виставки, дослідження про окремі пам'ятки мистецтва. Працює також над проблемними питаннями педагогіки. Проводить активну громадську роботу як член президії правління Тернопільської міської організації Товариства охорони пам'яток історії та культури, голова правління Тернопільського обласного Товариства «Лемківщина». Часто виступає з бесідами по обласному радіомовленню, читає лекції на теми історії українського мистецтва для громадян міста і області.

Друзі, численні члени товариства «Лемківщина» у Львові, члени правління ФДЛ і Комітету Лемківської церкви бажають Шановному Ювілярові, також у другому 60-річчі, великих успіхів на науковій, культурній та суспільній ниві.

Щасливого довголіття!

АКТИВІСТ НА ЛЕМКІВСЬКІЙ КУЛЬТУРНІЙ НИВІ

(Богданові Тихому - перших 50 років!)

Дуже приємним є той факт, що частина молодого покоління, чиї батьки походять з Лемківщини, включилася в активну працю в справі розвитку культури лемків. Серед таких ентузіастів варто назвати Богдана Тихого, мешканця м.Бережани на Тернопільщині.

Народився 19 липня 1950 року. Його мати Анна Братичак - колишня жителька с.Жегестів Новосанчівського воєводства. Її брат - професор, колишній голова товариства «Лемківщина» у Львові.

Закінчив Бережанську середню школу №1 та місцеву музичну школу (1967), потім технікум електрифікації сільського господарства (1971), Львівську політехніку (1979). Працює інженером Бережанського склозаводу. У 1998 р. обраний депутатом Бережанської Міськради.

У 1994 р. був ініціатором побудови пам'ятного знаку «50-річчя депортациї українців з Польщі» у м.Бережанах. Обраний головою комітетів по будівництву, здійснював керівництво над його спорудженням.

Відомий як публіцист і збирач фольклору. Фольклорні записи, краєзнавчі матеріали друкувалися в районній та

обласній періодиці, у збірниках «Лицарі волі» (кн. I, Київ, 1992), «Євшан-зілля» (Львів, 1992), «Лі-



Богдан Тихий з
дружиною Марією,
Тернопіль, 1980

топис нескореної України» (1993), «Храм книги» (1994), «Молоді літа» (Тернопіль, 1997), «Лемківських календаря» ФДЛ у Львові (1998-1999) і інших.

До 620-ліття Бережан впорядкував і видав збірник «Берег моєї любові» (1995), а до 90-річчя героїчних боїв на Лисоні книгу «Лисоня 1916-1996» (1996). До книги «Звіг пам'яток Івано-Франківської області» підготував близько 30 статей з описом пам'яток історії та культури.

У 1999 р. готується до друку збірник «Берег нашої надії», кн. «Перлини золотого Огіля» співавтором яких є й Б.Тихий, також планується видання першої його авторської збірки «Золотий листок осінній». Це інтимна лірика, переклади та пісні, що окреслюють життєвий шлях та мрії автора.

Посміймося трішки

Зашов богатий грузин до церкви і ся молит:

- Боже, дай мі триста тисяч рублів на весіля сина і на авто «Мерседес»...

Зашов якийси бідний росіянин, клякнув і молиться:

- Боже, дай мі тринадцяту зарплату і п'ят рублів на півлітру...

Грузин ся звідус:

- А ківко тягне тринадцята зарплата

- Та 65 рублів і ищи 5...

- Грузин нервово витяг 100-рубльовий банкнот:

- На ті сто рублів і не мороч по дурницях мозгів Господу Богу...

- Вашому чоловікові потрібний спокій. От, мате заспокійливі таблетки.

- А як він має їх уживасти?

- Найліпше - уживаите їх самі.

НА ЛІТЕРАТУРНІЙ НИВІ**ЛЕМКІВСЬКІ НАРОДНІ КОЛЯДКИ**

У середині 70-х рр. в рукописному фонді І. Вагилевича (наукова бібліотека ім. В. Стефаника у Львові) мною були виявлені та опрацьовані для публікації 48 лемківських народних колядок, зібраних у селах Східної Лемківщини першим лемківським фольклористом о. Іваном Бірецьким (див. інформацію про нього у цьому ж календарі) для «Руської Трійці». Колядки ці були опубліковані на лемківській сторінці «Нашого слова» (Варшава) за грудень 1966-січень, лютий 1967). Нижче подаємо кілька колядок з числа тих, що їх зібрав І. Бірецький.

Народні колядки вдало змальовують картини далікіх часів, коли на світанку своєї культури наші предки обожнювали явища природи, зокрема сонце, місяць, дощ і інше («Ци дома биваши, пане господарю...»). Поступово у народні колядки проникали ідеї християнства, хоч народ по-своєму трактував християнське вчення. Наприклад, у колядці «Коли не було з початку сьвіта...» ідея творіння світу агресується реальним природним істотам.

Цікава, з гумористичним забарвленням, колядка «Ей, в раю, в раю...», яка повчає, що під час життя потрібно творити добре діла, щоби не попасті до пекла. В колядці «Ей, при лужейку, при бережейку» в образі парубка, який намагається обдурути дівчину, виступає «сив-соколойко».

Лемківські народні колядки - цінні перлинини українського фольклору.

Іван Красовський

Ци дома биваши, пане господарю,
Встань горі, дав ті біг добре в твоїм дворі!

(заспів)

Твої ринойки позамітани,
Твої стодолойки позакривани.
За твоїм столом трої гостейки,
Гостейки трої не єднакії,
Єден гостейко - світле сонейко,
Другий гостейко - ясен місячок,
Третій гостейко - дрібен дождяйко.
Сонейко гварит: ніт як над мене,
Як я освічу гори, долини,
Церкви, костели і всі престоли.
Ясен місячок: ніт як над мене,
Як я освічу темну нічайку
Розрадуют ся гості в дорозі,
Гості в дорозі, волойки в возі.
Дрібен дождяйко: ніт як над мене,
Як я перейду три рази на яр,
Три рази на яр, місяця мая,
Розрадує ся жито, пшениця,
Жито пшениця, всі ярениці.

(с. Кам'янка)

Коли не було з початку сьвіта,
Погуд же. Погуд Господи із духом
святим по землі!

(приспів після кожної стрічки)

Втоди не було неба ні землі,
Неба ні землі, лем синє море,
А серед моря та два дубойкі,
Сіли упали два голубойці,
Два голубойці на два дубойки,
Почали собі раду радити,
Рагу радити і гуркотати:
Як ми маємо сьвіт основати?
Спустиме ми ся на дно до моря,
Винесеме сі дрібного піску,
Дрібного піску, синього камінця,
Дрібний пісочок посімеми,
Синій камінець подуємеми.
З дрібного піску чорна землиця,
Студена водиця, зелена травиця,
З синього камінця - синє небо,
Синє небо, світле сонейко,
Світле сонейко, ясен місячок,
Ясен місячок і вшитки звіздойки.

(с.Кам'янка)

Ей, в раю, в раю ангели грають,
Лем сьвятий Петро такої не грাস,
Бо єго мати аж на дні в пеклі.
Позьвидуй же ся тай сьвятий Петре,
Та сьвятий Петре своєї матінки,
Чи сила (скільки) дала во ім'я Боже?
Єй я не дала, лем пів повісма,
Лем пів повісма пів плосконного.
Складай же ти іх до волокенця,
Та дай же ти іх на дно до пекла.
Стала ся она того хапати,
Стали ся на ню души вішати,
Стала ся она отріповати,
Єй гедже, гедже, бо ви не дали,
Бо ви не дали во ім'я Боже.
Став сьвятий Петро, гірко заплакав,
Ей мати ж моя, тай проклятая.
Не творила с добрі, тай юж не будеш
Не вишла єс з пекла, та й юж не виїдеш.

(с.Кальниця)

Ей при лужейку, при бережейку,
Калино. Гей калино, чом тебе вода підмила!
На калиноїці сів соколойко,
Тамтади лежит здавна стежейка,
Тою стежкою йде красна дівойка
- Біг помагайбіг сив соколойко,
- Бодай здорова, красна дівойко!
Красна дівойко под ти за мене,
Ой маю же я три гради біли:
Веднім градоїку сами будеме,
В другім градоїку яра пшеничка,
В третім градоїку зелене вино.
Ой жеби ти мав три гради біли,
Не сидів би на калиноїці,
Лем би ти сидів у граді білім.
Ой жеби ти мав три гради біли,
Не дзъобав би ти на лузі пісок,
Лем би ти сой ів яру пшеничку.
Ой жеби ти мав, три гради біли,
Не пив би ти сой лугову воду,
Лем би ти сой пив зелене вино.

(с. Суковате)

ВЕРТЕП У КАРПАТАХ**Народне дійство у З-х діях**

1. Звіздар 2. Пастир I 3. Пастир II 4. Ангел 5. Чорт 6. Смерть
7. Байсиня 8. Лемкіня 9. Гуцул 10. Цар I 11. Цар II 12. Цар III
13. Цар Ірог 14. Шинкар Мошко 15. Шинкарка Сара 16. Міхонуша

Дія I**Ява 1****Хор (під хатою):**

Добрий вечір тобі,
Пане господарю, радуйся,
Ой радуйся, земле:
Син Божий народився

Звіздар:

Мир лемківській світлій хаті!
Просим, газдо, нас прийняти:
Ми прославим Христа Бога...
Ох, важка була дорога!

Пастир I:

(Заходять два Пастирі.)
Хай радість буде в вашій хаті!
Просим на хвилю нас прийняти,
Ми йдем з Бескидів, з Лемківщини,
До Вифлеємської хатини.

Пастир II:

Пригоди дивна в нас ся стала:
У небі ясність засіяла,
Позолотила сині гори,
Всі наші села і простори,
І дивний голос розстелився,
Із неба ангел нам з'явився

Ява 2

Заходить Ангел.

Ангел:

Мир тобі, лемківська хижо!
Хай минають Вас всі згризи,
А панує згоди свято...
Щастя, радості багато,
Бо у сяйві дібров
Сам Христос до нас прийшов.

Пастир I:

В Вифліємі, в стаєнці на сіні,
Народилося маленьке дитя,
Наш Месія... У кожній країні
Оновляється віра в життя.

Колядники (акварель).

Малюнок Г. Олексюка, 1987



Пастир II:

Простелилася до правди дорога,
Всі радіють у селах й містах,
Посланці поспішають до Бога
Із дарами по крутих стежках.
Ми йдемо всі на поклик зорі,
А за нами - поважні царі.

Ява 3

Цар I:

Заходять З царі
Сотню років ми страждали,
На месію всі чекали,

Цар II:

В небі зірка засіяла,
Нам дорогу показала.

Цар III:

І в далекий Вифлієм
Ми оце з дарами йдем.
Хай цвітом стелиться дорога,
Та не надійтесь лиш на Бога,
Здобудьте правду у господі:
Вона - у рідномі народа.

Ангел:

Співають коляду «Нова радість стала» або іншу

Ява 4

Вбігають корчмарі Мошко і Сара

Мошко:

Вай-вай, што віжу: сколькі людуг,
Радосьці, съжву, тего цуду;
Хлопці Месію визирають,
А корчме Мошкі оминают!

Сара:

Відзіш: хлопці подуріли:
На виборах побідили,
Вже не сіют і не косят,
А спасіння в Бога просят.

Мошко:

Ой, панов'є, дармо ждати:
Прийде Ірод - всіх - за грati,
Демократов, демагогов,
Ібо так угодно Богу!

Пастир I:

Годі, Мошку, нас дурити:
Ми без тебе вмиєм жити,
Без облуди, без мороки,
Є у нас свої пророки!

Пастир II:

Час ваш нині вже минає,
Нова хвиля наступає:
Будем вільні і єдині
В незалежній Україні.

Дія II**Ява 1**

Вбігає Чорт із дзвінком на хвості.
Кричить і пищить бігає по колу. Потім вводить Ірода.

Чорт (до Ірода):

О світлий царю землі й неба,
Поглянь: тут всі, хто проти тебе!

Ірод (облесно):

О, я вітаю чесний люд!
Куди веде ваш славен путь?

Цар I:

Ми йдем до міста Вифлієму
Вклонитися царю своєму.

Цар II:

Щоб не пропав наш славний ріг,
Бо він - збавитель наших біг.

Цар III:

Йдем Месію привітати,
Шастя-долі виблагати.

Ірод:

Що за діво нині з вами:
Я - царем тут над царями
Цього краю, цього поля,
Тут - моя і сила, їх воля!
Чи так Мошку?

Мошко:

Так, мій царю,
Всіх народів государю,
Тільки ти у цьому світі
В праві людом володіти.

Сара:

І закони їм твердити.
Цар на те є для народу,
Щоб дав правду і свободу.

Пастир I:

Щоб народ нагодувати
І в державі лад тримати!

Цар III:

А не вішать і стріляти.

Цар I:

Мудрий цар - щаслива доля...

Цар II:

Розквіт краю, світла доля!

Ірод (злобно):

Б-а-ач! Їм - волі! Ха-ха-ха!..
А чи, може, батога?!

Цар I:

Ні, батіг не допоможе,
Лиш свобода є слово Боже!

Цар II:

Досить, царю, всіх лякати,
Час свободу людям дати!

Цар III:

Бо країна без свободи -
То тюрма для всіх народів.

Ангел:

Хто дасть всім правду і свободу,
Дістане Божу нагороду.

Пастир I:

Дай людям волю є добрий лад,
Бо ми не вернем вже назад.

Пастир II:

Во наш Месія народився,
Народ від гніту наш звільнився.

Iрода (люто):

Я цар царів у цьому kraю!
Ну, а тому повеліваю:
Всесильний Чорте, Смерть з косою,
На пррю- з бунтарством! Всі за мною!

Чорт:

Могутній царю, твій наказ:
І я спалю вогнем всіх враз!

Смерть (вбиває):

А я косою - шах - шах - шах -
Іщезне слід по бунтарях!

Ангел (грізно):

О, ні! Косити люд не дам,
Знущатись досить вже катам!

(Піднімає хрест проти Iрода, Чорта і Смерті!)

О, Боже праведний, єдиний!
Дай сил народу в цій країні,
Щоб подолати сили злі
На цій спльонированій землі!
О, Смерте люта! Твоя сила
Народу тисячі згубила
В моїй країні! Досить там!
Стинай тут голови катам!

Смерть (go Ipoga):

Стань на коліна, враже клятий,
Досить свій народ мордувати!
Смертонько мила, о прости!

Смерть:

Умири, тиране, за всі мсти!
(Вбиває Ipoga).

До корчмарів і Чорта:

А ви, прокляті лиходії,
Людській п'явки, ви злодії,
В пекельне царство геть ідіть
І зла тут людям не чиніть!
(Корчмарів хапає Чорт і тягне до пекла).

До Смерті:

Ти, сило злая, згинь в ліси,
І більше люд наш не коси!
(Смерть втікає).

Пастир I:

Рушаймо, браття, до Месії:
Там зріють наші світлі мрії!

Співають:

О, Боже праведний, єдиний,
Дай світлу долю Лемківщині,
Катів народу покараї
І поверни нас в рідний край!

I дай нам сил в ясні години
Підняти з попелу ї руїни
Сумні оселі й зелен гай,
Дай благо в наш Лемківський край!)2

Дія III

Ява 1

Чути пісню:

Нині Рождество Божого Дитяти.
Браття Українці йдуть його витати:
Тутки лемкі співають
Подоляни виграють
Волиняк щось міркує,
Бойко легко танцює,
Полтавець плясає,
Гуцул трембітає:
Тра-ра, тра-ра, тра-ра-ра-ра!

Входить: Гуцул, Бойкиня і Лемкиня

Гуцул:

Радість гори наші вчули,
Пробудилися гуцули:
Колядують, трембітають,
Христа Бога вихваляють.
Я іду із Коломиї
Поклонитися Месії,
Щоб на наші верховини
Зійшла маска Бога-Сина.

Бойкиня:

На Бойківщині вздовж Дністра -
Щаслива, радісна пора:
Народ вже скинув ланцюги,

Тремтять за злоби вороги,
Ми разом, сестронько підем
У той далекий Вифлем
Щоби Ісус про нас подбав
І бойкам силу й радість дав.

Лемкиня:

Я - з Бескидів, з Лемківщини,
Теж піду до Палестини
Пігмандрою до Месії
У скорботі та надії.
Нас розігнало по світі
З рідних гнізд в трагічнім літі,
І квітуча Лемківщина -
Нині - дикая руїна.
Боже, зглянься ти над нами,
Автохтонами - лемками,
Нас верни в свої оселі,
Будем раді та веселі!

Ява 2

Входить Ангел, Звіздар, царі.

Ангел:

Віншую вас, християни,
Шо Христос родився,
Шо народ наш із кайданів
В муках вже звільнився.

Звіздар:

Пролилися ріки крові
За святую волю,
В борні, в праці та любові
Здобували долю

Всі співають: «Слава Богу, заспіваймо...»

Ява З**Входить Міхноша****Міхноша:**

Мир вам, браття, радість нині:
 У далекій Палестині
 Народився наш Месія,
 Світла радість і надія.
 То ж у цій гостинній хаті
 Прошу нас пошанувати:
 Хто - горішки, хто - ковбаску
 За коляду й щиру ласку.
 Ми ще маєм мандрувати,
 Дитя Боже прославляти...
 Будьте щасні та багаті
 В українській щедрій хаті!

З колядою всі виходять.

Е гасиль Хомик

“Колядники”. Мал. Г. Олексюка, туш, 1988

**ЗЛИМ ЗА ДОБРЕ ПЛАТИТЬ**

Йшов діг з луга годому
 І нюс на плечах сіно, ци солому...
 Тяжко йому було йти
 І задумав даде одпочити...

Старий він юж був
 І дос роботи вжив!
 Сів сой на камін тай думає,
 Чом то чловек так марно жити має...

І думка за думком надходить,
 Аж слухат, а під каминьом штоси кричут і заводит.
 Діго наставив уха і слухат,
 А з-під каменя ищи голосніше штоси стукат,

Взяв діг, тай камін одавалив,
 А з-під каменя страшний змій голову виставив
 І так до діга каже:
 «О, тепер буде діло враже!

Ти мі поміг, а я тя з’їм, бо так вшитки поступают,
 Злом за добро ся огідають».
 Діго ся на то розлостив
 Але почав просити і ся упросив,

Повідат: «Так не мож того брати,
 Перше мусиме перед суд дяжкий stati...
 Ішли они, ишли горами, лісами,
 Полями, потоками і полянами,

Смотрят: недалеко-неблизко
 Пасе ся на поляні старий кониско...
 Пришли, кін піднос главу,
 Рушив свою ногу куляву.

Посмотрів свіжим оком на *giga*
 І ся зъвідзе, яка го пригнала біда?
Digo зачав свою історію,
 Як то він визволив з-під каменя змію,

А она, заміст вдячності,
 Хоче го з'їсти в зlosti.
 І показав на змію, вклонив ся низко.
 Покрутiv головом старий кониско,

Розплакав ся і рече:
 «Не чудуй ся тому, старий чловече!
 Я ся дос наробив,
 Старав ся все, жебим газдови догодив

Оберігав му од роботи бики і корови
 Робив што сил, закля бив молодий і здоровий
 А на старість мя видрілив гет із дому
 Жалує мі вязку соломи

І тепер в лісі здихати мушу,
 Оддати вовкам кости, а чортам душу...
 І тобі *gigu* треба знати,
 Же і ти марно мусиш погибати.»

Dig гварит: таке право не признаю,
 Бо ніт адвоката і зато не принимаю!
 І ишли они дальше, вандрували
 І старого пса в лісі надибали

І коли му оповіли свою справу
 Беззубий псиско нагнув голову кудряву,
 І гварит: «Так мусит быти,
 Бо світ привик злим за добре платити.

Смот, *gigu*, на мене старого,
 Служив я вірно газдови за життя моє,
 Стеріг я добро його дома і в дорозі.
 В зливу, і в жару, і на морозі,

Закля мав нюх і міг ногами рушати,
 А зато на старість тут мушу здихати...
 Таке на сьвіті право, така привичка...»
 Але смотрит *digo*. Летит лисичка,

Така сої цікава, бистра, весела,
 Видно добрі ся їй живе, не єдного звела
Digo кричить: Почкай ле хвилину,
 Сестричко-лісичко, мам для тя новину!

Лишка зараз стала,
 Бо она до новин цікава
 І *gigo* зачав оповідати,
 А лишка слухат і зачинат думати,

А коли *dig* скінчив, лишка каже:
 «Я добрі не зрозуміла ваше діло враже,
 Мусите мі показати, я то було,
 Жеби ся мі в голові прояснило.

Ми мусиме там назад вертати
 І вшитко на місци згадати,
 Бо лем так я зможу в вашій справі вирок видати»,
 І вернули назад, нашли *diru*

Лишка ходит, обзерат, бере міру
 Та ї гварит до змія: «Не можу вірити,
 Жеби с в таку дірку міг влізти і там сідити?
 А змій гварит: «О, гей, я вам покажу!»

*I вліз в свою діру змій вражий.
А лишка ся зрихтувала
I зараз тим самим каменем дзорку заткала...
Випростив ся зараз gigo згорблений*

*Барз радий, же од смерти быв спасений
I втішний на лицьку кричить?
Што она сой за роботу жичит?
А лишка гварит: «Не дуже і не мало,*

*Мішок кур, або съвіже сало!»
Рагуй gigo, обіцяв єй дати
I съвято постановив слова отримати
I до лицьки гварит: «Прид вечером*

*I почкай мене під Кичером,
Я ті винесу мішок з курами,
Зо заплатом не буде клопоту з нами...»
Лишак ся так втішила,*

*Же перша og giga в село прилетіла
I під Кичером стала
I думала, як буде кури обдерала.
A gigo домув пришов, мішок нашов*

*I з мішком до курника зашов
Та й кури до мішка ладує
Кладе i кладе, ани не рахує...
Баба глуха i съліта при пецу стояла*

*I зато довго не віділа і не знала,
Але коли наконец гвіділа
Барз ся застрашила.
Ta й кричит i заводит,*

*Што тот старий бортачиско робит?
Digo повів бабі історію з лицьком,
Же за єй добро має заплатити кур мішком.
Але баба ся з giga висміяла*

*I gigo ві одразу таку раду дала,
Жеби до мішка двох псів зав'язати
I яко подарунок лицьці oddати...
Digo бабу послухав,*

*Дуляя i Заграя до мішка повпихав,
Дав лицьці i порадив, жеби добре уважала.
I аж за селом розвязала...
Лишак несла, несла, аж ся змучила,*

*A коли юж била під лісом, - присіла,
Ци дакого не видно ся пообзерала,
Облизалася ся, же добру вечерю буде мала,
I мішок уважно розвязала...*

*A з мішка два пси вискочили
I лицьці горло прокусили...
I лицька юж никому не повіла,
Яку заплату за труд og giga дістала.*

ДАНИНА ГОРА (оповідання)

Подія ця сталася в Карпатських горах Низького Бескиду поблизу містечка Сянока у другій половині ХІХ століття. За часів панування Австрії на наших землях.

У місцевого пароха села Команчі виростали два сини - Петрусь та Грицько та донечка Даниїла, що її всі кликали Дана, Дануся. Діти виростали працелюбними, чесними, чим створювали безмежну радість батькам.

Хлопцям пора би вже до справжньої школи. І хоч батько та мати навчили хлопців читати, та тієї науки було явно замало. А тоді ще в Карпатських селах школи не існували.

- Треба хлопців відвезти до Сянока, - якось натякнув о.Даниїл імосці.

- Та треба би, - неохоче погоджувалася супруга, але з її розмови можна було зрозуміти, що переживала внутрішню боротьбу.

«Навчання не зашкодило б, але віддавати з дому любимих хлопців жаль», - думала.

Одного дня священник таки приготував віз, посадив на нього синів і повіз до міста. Дякуючи знайомому сяніцькому о. декану, він добре влаштував хлопців на помешкання і в школу. Сини навчалися бездоганно. Батько майже щомісяця відвідував хлопців, привозив їм щось з домашніх продуктів і трохи грошей, бо й сам немав їх занадто багато.

Підростла вже й Дануся. Її домашньою вчителькою була мати. Вона навчила дочку не лише молитви і грамоти, але й прекрасних лемківських пісень, любові до рідних традицій.

- Наша Дана вельми здібна. Треба би її також вирядити у школу до Сянока, - порадила імосць о.Даниїлу. Той без вагань підтримав думку супруги і у кінці літа відвіз дочку до

міста. Через рік діти приїхали у Команчу на вакації. Всі троє мали чим похвалитися. Оцінки за навчання і поведінку отримали найвищі. Радості батьків і дружів не було меж.

Пройшло кілька років і хлопців віддали на навчання до університету в Krakovі. Дануся залишилася в Сяноці, закінчує місцеву гімназію. Батьки очікували дітей на чергові вакації з якимсь особливим нетерпінням. Щось не добре відчували на душі. «Хочби якогось лиха не сталося з дітьми», - думали обоє.

Але, як кажуть люди, «біда не спить». Прийшла вона до родини священика. Принесла горе дочка. Приїхавши додому, помилася в річці і через кілька днів захворіла. Спершу все тіло вкрила грібна висипка, яка через кілька днів перетворилася на болючі струпи.

Після вакацій вона не змогла повернутися до школи. Цілий рік батько возив її до різних лікарів, але всі старання виявилися даремними. Нестерпний біль і свербіння замучили дівчину, яка і плакала і гаряче молилася до Всешишнього. Нерідко просила у небесних сил післати її смерть. Але тут же приходила до думки, що робить зло.

«Ой, Боже, та що я Тебе прошу. Це ж гріх... Така Твоя воля...» Але хвороба не відступала.

- Утоплюся, або повішуся, - заявила одного разу матері. Мати голосно розридалася.

- Дорога донечко, потерпи ще. Не віддавай свою невинну душу нечистому...

Терпіла. На сам Великдень, коли батьки були в церкві, - вирішила вибратися до лісу. «Може мене гадюкакусить і я помру, або ж вовки роздеруть і гріха не матиму...»

День був чудовий, світило ясне сонечко, гріючи землю, щебетали жайворонки, вітерець колисав високі ялиці, - які стиха, щось гомоніли. Дануся забула про смерть. В її душі з новою силою загорілася жажда життя. Захотілося їсти. Назбирала «заячої команічки» (заяча капуста), поїла та попила водиці з поблизького потічка.

Так вона блукала густим лісом. Ночувала на сухому чатинні або ж на моху. Сложивала сунці, яфир, малину. Не зустрічалася ні з вовками, ні з гадюкою. Хвороба мучила її надалі.

Пройшло від Великодня кілька нестерпних днів і ночей. Одного теплого вечора, помоливши звернула очі до неба.

- Господи, Матінко Божа, зішліть мені смерть...

Не запам'ятала, чи відбулося це уві сні, чи наяву: до неї підійшла, ніби з неба спустилася, прекрасна пані, від якої випромінювалося якесь ніжне сяйво, від коливання вітру тихо шелестіли складки її довгої блакитної сукні. Пані усміхнулася до Данусі.

- Іди, дитинко, до джерельця, що ось там під зеленим корчесом (показала рукою). Обмий усе тіло джерельною водичкою...

Дануся відкрила широко очі, але прекрасна пані розтріплася у ранішньому тумані...

«Боже, та це був лише сон...» І розридалася.

Швидко піднялася і побігла до поблизу корча, де показала її чарівна нічна гостя. Тут, насправді, било із землі джерело солонкуватої води з дивним запахом йоду, сірки. Хоч вода була холодна, дівчина роздяглася і почала обмивати лице та усе тіло.

Мочила руки в ту водичку,
Стала ся вмивати.
З тіла струп став віплітати.
Довго міла ся дівчина,
У воді хлюпалася,
Поки в неї усе тіло
Зовсім чисте стало...
Осягнула суконочку,
Клякла, помолилася.
Дяка Тобі, Мати Божа,
Що чудо здійснила...



Церква у
с. Команча, 1800



Неначе на крилах неслася Дануся у напрямку рідної Команчі. Здалека побачила церкву і громадку людей на майдані.

«Мабуть сьогодні неділя, а я не зачесана, у надірваній у лісовій гущавині суконці...»

Біля церкви зустріла до краю схильований і здивований гурт односельчан.

- Та це ж ягомосцьова Дануся, - закричали - Дитинко та звідки ж ти це взялася? Чи не з того світу? Ми тебе шукали і вже стратили надію знайти. А на сьогодні о Даниїл назначив службу Божу за тебе...

- Та я з цього таки світу. Дивіться, я виздоровіла. Це Мати Божа врятувала мене...

Далі безладно, уривками розповіла Дануся про свої пригоди, чудесне зцілення. В той час появився о Даниїл, похилий, помітно постарівший за останні дні. Споглянув у сторону Данусі.

- Свят, свят, Господи... - і впав безсилий на руки парубків, що стояли поруч. Потім кинувся до дочки.

- Чи це справді ти, дитинко моя!

- Це я, таточку...

Обіймаючи дочку, о Даниїл від несподіваного щастя заплакав немов дитина. Прибігла заплакана мати.



Церква Св.Димитрія в с.Радошиці, 1868.

Довго скліпували о.Данило і імосць, Дануся і селяни. Коли вже Дануся прийшла до себе, розповіла все, від початку, про свої пригоди, про неймовірне видовище, чи віщий сон...

Згодом о.Даниїл, разом з селянським активом, спорудив біля

чудотворного джерела капличку з іконою Діви Марії. Розповідають, що і надалі мали місце зцілення хворих, які широко молилися до Богородиці, вмивалися цілющою водою. Від часу першого чуда гору з джерелом біля села Радошиці селяни назвали Данина гора.

З віячності за чудесне зцілення Дану задумала відмовитися від житейських справ і податися до монастиря. Батьки не заперечували, хоч душою не бажали такого вчинку від дочки.

Одного разу, коли вже Дану готувалася покинути батьків, до неї у сні ще раз загостила прекрасна гостя в блакитній сукні.

- Ти не йди дитино, у монастир. Господь не жажде твоєї посвяти. Ти молода й гарна, а тому виходь заміж і створи нову, гарну сім'ю...

| пані знову ж розтаяла у порожнечі.

Даня послухала небесну гостю. Назабаром стала щасливою супругою і щасливою матір'ю. Виховала три доні і двох синочків...

Пройшли роки. Лемків вигнали з рідних осель. Джерело напевно заросло, а може, до цього часу замулилося і висохло. Не освячується уже цілюща водиця в околиці колишнього лемківського села Радошиці.

Марія Стаків

ДЕ СОНЦЕМ МРІЯ ОПОВИТА...

*В дитинстві летить душа у вирії казок,
У вирії балаг, пісень і байок,
Не оминаючи густий лісок,
Де соловейка пісні дзвінко так лунають,*

*Де тихо спіє колос жита,
Де сонцем мрія оповита,
Де дзюркоче швидкий струмок,
Де квіти кличуть у танок.*

*Там чути пісню незабутню -
Це гімн добру, коханню, праці,
Це світлий опис наших буднів,
Ще гідний оплесків, овацій.*

Та час минає, линуть роки...
 Ми поринаєм у турботи,
 Що спопеляють наші душі,
 Що створює людей байдужих,

Де нам благати порятунку?
 Як віднайти душевний спокій?
 Як відмовитись від тронку,
 Щоб не спочити у прірви глибокій?

Як віднайти вороття
 У чисті дитячі наївні мрії,
 Що сповнені віри, любові, надії
 У людяність і доброту,

У чесність ѹ тягу до життя,
 У відданість і прямоту,
 У вірність і відверте каяття.
 Де знайти безтурботність,

Що дарує людині крила,
 Що підносить її над землею
 Аж до Бога-Сонця Ярила?
 Треба скинути залізній пута,

В які сучасне суспільство нас одягло.
 Треба йти вище обнов.
 Бути
 Чесним, гуманним-знешкодити зло.

Тетяна Іванчук
 м. Житомир, грудень 1997

ОД СЯНОКА ДО КРИНИЦІ

Слова Б. Тихого

Музика І. Миськіва

Scherzoso (жартівливо, грайливо)

Od Sia- no- ka do Kri- ni- ci
 ві- ля дів- ка ча- рів- на-
 ві- ли- го- ри- ви- то- хи- гей- ся, roll
 1.2.3.4.5.
 Ду- же крае- ві, чор- но- сі, аи- ге- вих- я.

Fine
 G, C

А за ними два легіні,
 Як карпатські олені,
 Постішають наздогнати.
 Гей я, гой!
 Лем ганьблят ся зачипати.

До Криниці з Жегестова
 Іде дівка гонорова,
 Боси ноги - сиви очка,-
 Гей я, гой!

То юж ест для мя парочка. Придут юж весільні госьці.

Легініку не ганьбте ся,
 Лем на дівчат посмотте ся,
 Лиште верхи і мочари -
 Гей я, гой!
 На «Дептаку» - найдете пари.

Студеничка у Криниці -
 Даите мі той ї шавиці,
 Даите мі тое горнятко,
 Гей я, гой!
 Бом юж нашов ангелятко.

КТО МА ЗАМІР СЯ ЖЕНИТИ

Кто ма замір ся женити

Най не чекат до осени -

Але най ся пообзерат

Най ся шумні поприберат,

І най зараз ся оженит!

Бо хто сой живичт добров гаэдині

Най сой выберат жену зо Ждині

А хто зас любит молоді дівки

То най перейде аж до Ванівки,

Там сут дівчата «дуже хороши»

Але не мают ґрунту ні гроши...

Як лем богаті, хоч страри вдівці

Можут сой найти жену в Ванівці

Але як ищи молодий вдовець,

То най ся удаст до Костаровець,

Там сой выбере - хоц і кус бридуку

Але достане дуже маєтку.

А хто би хотів добров співачки,

То най ся зьвідат, де до Мохначки?

Де до Тилича, або до Гути,

Там сут дівчатка, што знают нюти.

А ищи того, потіхи повім

Же часом найде жену в Лабовії.

Лем до Угриня ніт чого ити,

Бо там дівчата не мают діти...

А котрий любит барз чорні очка

То най ся удаст лем до Віслочки

Хто собі зичит зас парадницю;

То най посмотріт лем на Криницю.

А хто заїде аж до Завадки,

То певні найде дівчата гладки...

А хто юж нияк не найде пари,

То най ся зьвідат, де сут Брунари?

Бо там на тисяч пятсот нарова,

Єдна тисяча жіночого рода,

Ай в Вороблику, Шклярах, Кролику,

В Ізбах, в Ропиці, в Чирній, в Ріпнику
Лемківських дівчат мате без ліку.

Темпераменту лем тра для того

І кус одваги і силы в ногах!

Але річ перша, то сут дуляри

Най о тім знают молоди і стари.

Женити ся можут навєт дурні,

Ци то в Репегі, ци то в Остурні.

Най сой кождий магу розложит

І най поглядат, де котре село.

Найде сой жену, яку сам схоче

І буде ся му до смерти вело...

«Карпаторуский календар» на 1933 рік. США

ПОСМІЙМОСЯ ТРІШКИ

- То не єєт моя фотографія
 - Як то не ваша? А мі ся здає, жесте подібни.
 - Та посмотте ся, ніс не мій...
 - Точно, гейби не ваш.
 - А тота бородавка! Я такої не мам.
 - Гм, направду не мате.
 - Но і тот лежит в труні, а я ищи живий!
- ❖

- Який ти щасливий! В тебе красна жена, все модно одягнена, ефективно зачесана. Не розумію, чим ти незадоволений?

- Як то чим? В обід, в яку каструлю не посмотрю, - там лем бігуді пливают!

❖

- Я прочитала, же в який-то далекій державі мужі продають своїх жен. А ти би продав мене?

- Ніт. Я тебе би подарував.

❖

- Чом же ти плачеш?

- Бо мама назвала няня ослом, а він єй гуском.

А я тепер не знам, хто я такий.

❖

Інспектор до водія:

- Ви п'яний!
- Ніт. Што ви...
- Дихніть... Цікаво, апарат ніч не показує. Напевно ся зопсув. Дихнув сам:
- Йой, та ніт. Працює.

- Мамо, а ци мож мі піти з хлопцями посмотріти ся на затемніння сонця?

- Добрі, Ваню. Лем буд уважний і не підход барз близко.

❖

Зрання задзвонив будильник. Муж неохочо стає, і зберат ся на полювання. Колеги обіцяли за ним заіхати.

- А може не підеш з дому. Темно, барз студін, дощ, - старат ся переконати его жена.

Але він вийшов. Постояв, никого неє, змерз і вернув ся домів. С посьпіхом ся розобрав і скочив під ковдру.

- Ух, яка холоднечка...

- Та так. А мій глуптак на полювання поїхав.

❖

Екскурсовод веде туристів барз крутима тунелями і лабіринтами. В глибокім підземелю звертат увагу на деківка шкелетів.

- Як они ся ту нашли. Ци то не арештанти прошлых сторіч?

- Ніт. Они хотіли зекономити на екскурсії.

❖

- Знаш, Марись, я така самітня, - бідкат ся Гануся.

- Як так самітня? Та в тебе не лем люблячий муж, але і красень фраїр...

- В тім і біда. Они все ся надіют єден на другого.

❖

Зят на Великден випив у тещі єдну, другу, третю шклянку палюнки. Тестъ ся звідуде:

- Но то што, вип'єме ищи?

- Як лем зараз зможу стати і зробити хоч би пару кроків, - то вип'єме ищи, а як не зможу, то юж піду домів.

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

Фундація дослідження Лемківщини (ФДЛ) у Львові просить Вас допомогти в дослідженні бджільництва Лемківщини (в тому числі словацької та закарпатської) та Надсяння. Будемо широко вдячні Вам за будь-які, навіть найменші, відомості. Бо лише спільними зусиллями напишемо «Енциклопедію бджільництва Лемківщини та Надсяння».

Можливо Ви зможете відповісти хоч на деякі з питань, які нас цікавлять:

1) В якому лемківському чи надсянському селі або місті пасічникував бджоляр? Вкажіть його прізвище, ім'я, по-батькові, дату і місце народження. Чим він ще, крім бджільництва, займався (хлібороб, священик, війт тощо)? Хто ще пасічникував у селі? Чи були в селі професійні пасічники?

2) Скільки бджолосімей було в пасічників? Вулики якої системи застосовувались (слов'янські, українські, дуплянки, салетки та ін.)? Які місцеві особливості догляду за бджолами, пасічницькі споруди, інвентар та інструменти?

3) Що сталося з пасічниками і бджолами під час виселення українців з Лемківщини та Надсяння і депортативної акції «Вієла» в 1944-1947 роках (пасіка знищена, розграбована, просто залишена, подарована, продана, забрана з собою)?

4) Які основні медоносні цвіли в районі продуктивного льоту бджіл (2-3 км)?

5) Інформація про лемків, надсянців, їх нащадків, які займаються (займагаються) бджільництвом поза межами Лемківщини і Надсяння, в Україні та інших країнах до і після виселення та акції «Вієла».

6) Мед та інші бджолопродукти в народній медицині, в господарюванні, в побуті лемків і надсянців.

7) Історичні відомості про бджільництво Лемківщини та Надсяння. Цікаві випадки з бджолами. Бджільництво, бджоли, продукти бджільництва в народній творчості лемків і надсянців (легенди, перекази, повір'я, прислів'я, приказки та інше).

Просимо дописувача вказати прізвище, ім'я, по-батькові, дату і місце народження, домашню адресу.

Листи з відомостями, фотографіями, адресами пасічників просимо надсилати на адресу:

293260, Львівська обл.,

Жидачівський р-н, місто Ходорів,
вул. Б.Хмельницького, 74, кв. 1.

СТЕПАН МАКАРИК.